

ISSN 1829-1155

Հիմնադիր՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ

Խմբագրական
խորհուրդ՝
Գագիկ Հարությունյան
Վահե Ստեփանյան
Վոլոդյա Հովհաննիսյան
Վալերի Պողոսյան
Առուշան Հակոբյան

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան, Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

1(85)
2017

© ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

• ՀՀ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ (1295-1310)

- * ՊԱՎԵԼ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԵՎ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 283-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ, 288-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1295 - 2 սեպտեմբերի 2016թ.).....5
- * ՎԱԶԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ, ԼՈՒՍԻՆԵ ԱՄԻՐԲԵԿՅԱՆԻ, ԳԵՂԱՍ ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 233.1-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ 1-ԻՆ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1296 - 6 սեպտեմբերի 2016թ.).....19
- * 2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 19-ԻՆ ԲՐՅՈՒՍԵԼՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ «ՀՈՐԻԶՈՆ-2020. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ (2014-2020)» ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1297 - 13 սեպտեմբերի 2016թ.).....32
- * 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 16-ԻՆ ԲՈՒՐԱԲԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՅ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՋԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1298 - 13 սեպտեմբերի 2016թ.).....36
- * 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՅՈՒՄԻ 16-ՐԴ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1299 - 13 սեպտեմբերի 2016թ.).....39
- * 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՂԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՈՒՐԳՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՈՒՐԳԻ ՄԵԾ ԴՔՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՍԴՈ 1300 - 13 սեպտեմբերի 2016թ.).....43

* 2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 9-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇՎԵԴԻԱՅԻ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅՈՒՄ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՍԴՈ 1301 - 13 սեպտեմբերի 2016թ.).....48

* ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ ԶԲԱՂԵՅՐԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 9-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 6-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՍԴՈ 1302 - 16 սեպտեմբերի 2016թ.).....52

* 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 27-ԻՆ ԺՆԵՎՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ «ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ՄԱՍԻՆ»ՄԱՐԱՔԵՇԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳԻՐԸ ՓՈՓՈԽՈՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՍԴՈ 1303- 16 սեպտեմբերի 2016թ.).....68

* ՎԱՐՏԳԵՋ ԳԱՍՊԱՐԻԻ ԵՎ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՄԿՐՏՉՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱՅՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀՀ ՕՐԵՆՍՊՐԻ 1801-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 15-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՍԴՈ 1304 - 20 սեպտեմբերի 2016թ.).....78

* 2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՍԻ 19-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵԼԱՌՈՒՄԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ 2000 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՄԻ 19-Ի՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵԼԱՌՈՒՄԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՅԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՍԴՈ 1305 - 27 սեպտեմբերի 2016թ.).....92

* 1958 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 20-ԻՆ ԺՆԵՎՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԱՆՎԱՎՈՐ ՓՈԽԱԴՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԵՎ ԱՆՎԱՎՈՐ ՓՈԽԱԴՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՎՐԱ ՏԵՂԱԴՐՎՈՂ ԵՎ (ԿԱՄ) ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՐՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈՒ ՄԱՍԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԻՕՐԻՆԱԿ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐԱԳՐԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԵՎ ԱՅՐ ԿԱՐԳԱԴՐԱԳՐԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՏՐՎՈՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐԻ

Փոխարկարձուգումը ճանաչման ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1306 - 27 սեպտեմբերի 2016թ.).....96

* 2016 թվականի Հոկտեմբերի 29-ին Երեզնիկի ՄՍՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԴԱՇՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1307 - 27 սեպտեմբերի 2016թ.) 100

* 2016 թվականի Հոկտեմբերի 27-ին ՆՅՈՒ ԴԵԼԻՈՒՄ ՄՍՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԿՈՆՎԵՆՅԻԱՅՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1308 - 27 սեպտեմբերի 2016թ.) 105

* 1948 թվականի ՄԱՐՏԻ 6-ին ԺԼԵՎՈՒՄ ՄՍՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԾՈՎԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՅԻԱՅՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1309 - 27 սեպտեմբերի 2016թ.).....108

* ՀԱՄԼԵՏ ԱՄԻՐՅԱՆԻ ԴԻՍՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 223-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1310 - 4 հոկտեմբերի 2016թ.).....111

• ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

- * ՀԱՐԳԱՆՔԻ ՏՈՒՐՔ ՌԱՖՍԱՆՋԱՆԻԻ ՄԱՀՎԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ 123
- * ՀԱՄԱԵՎՐՈՂԱԿԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԱՆԱՅԱԾ ԳԻՐՔ 124
- * ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ 127
- * ՀՅՈՒՐԵՐ ՀՀ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ 134
- * ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ 136
- * ՀՀ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՎԵՆԵՏԻԿՈՒՄ 138

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՊԱՎԵԼ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԵՎ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ
ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 283-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ, 288-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ
ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

2 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողներ Պավել Մանուկյանի, Վարուժան Ավետիսյանի ներկայացուցիչներ Տ. Եգորյանի և Դ. Գյուրջյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության իրավախորհրդատվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության /2005թ. փոփոխություններով/ 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Պավել Մանուկյանի և Վարուժան Ավետիսյանի դիմումների հիման վրա՝ ՀՀ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 1(85)2017
5

քրեական դատավարության օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասի, 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Պավել Մանուկյանի և Վարուժան Ավետիսյանի՝ 2016 թվականի մարտի 9-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2016 թվականի մարտի 24-ի ՍԴԱՌ-21 աշխատակարգային որոշմամբ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ Պավել Մանուկյանի և Վարուժան Ավետիսյանի դիմումներով գործերը միավորվել են:

Ուսումնասիրելով միավորված գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց** .

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը (այսուհետ՝ օրենսգիրք) ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 1-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

Օրենսգրքի՝ «Քննչական գործողություններ կատարելու և դատավարական հարկադրանքի միջոցներ կիրառելու մասին միջնորդությունների քննարկման կարգը» վերտառությամբ 283-րդ հոդվածի՝ սույն գործով վիճարկվող 1-ին մասը սահմանում է.

«1. Միջնորդությունները քննում է դատավորը միանձնյա, դռնփակ դատական նիստում՝ միջնորդությամբ դիմած պաշտոնատար անձի կամ նրա ներկայացուցչի մասնակցությամբ»:

Օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի հիշյալ մասում ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից փոփոխություն և/կամ լրացում չի կատարվել:

Օրենսգրքի՝ «Որպես խափանման միջոց կալանքն ընտրելու կամ չընտրելու վերաբերյալ որոշման օրինականության և հիմնավորվածության դատական ստուգումը» վերտառությամբ 288-րդ հոդվածի՝ սույն գործով վիճարկվող 3-րդ մասը սահմանում է.

«3. Դատական ստուգումը կատարվում է դռնփակ դատական նիստում՝ դատախազի և պաշտպանի մասնակցությամբ: Բողոքը քննելու օրվա մասին նախապես իրազեկ կողմի չներկայանալը չի խոչընդոտում դատական ստուգումն իրականացնելուն: Դատարանը բացատրություն-

ներ տալու համար դատական նիստին կարող է կանչել հետաքննության մարմնի աշխատակցին կամ քննիչին, ինչպես նաև տուժողին»:

Օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի հիշյալ մասում ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից փոփոխություն և/կամ լրացում չի կատարվել:

2. Միավորված գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

2.1. Պավել Մանուկյանի գործով.

09.04.2015 թվականին դիմողին մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 35-րդ և 225-րդ հոդվածներով նախատեսված հատկանիշներով: Նույն օրը նախաքննության մարմինը միջնորդություն է հարուցել Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան՝ կալանավորումը որպես խափանման միջոց դիմողի նկատմամբ կիրառելու նպատակով, որը քննության է առնվել դռնփակ դատական նիստում: Դռնփակ դատական նիստ անցկացնելու վերաբերյալ պաշտպանական կողմի հարցմանն ի պատասխան դատարանը վկայակոչել է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասը: Նախաքննության մարմնի կողմից ներկայացված միջնորդությունը դատարանի կողմից բավարարվել է, իսկ այդ կապակցությամբ ընդունված դատական ակտը բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարան: Բողոքի քննության նպատակով հրավիրված դռնփակ դատական նիստին դիմողն անձամբ մասնակից չի դարձվել, իսկ պաշտպանական կողմի բանավոր միջնորդությունները՝ նրան մասնակից դարձնելու մասին (ըստ դիմումի), դատարանի կողմից մերժվել է՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում այդպիսի հնարավորության բացակայության պատճառաբանությամբ: ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 20.08.2015թ. որոշմամբ մերժել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշման դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը:

2.2. Վարուժան Ավետիսյանի գործով.

09.04.2015 թվականին դիմողին մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 35-րդ և 225-րդ հոդվածներով նախատեսված հատկանիշներով: Նույն օրը նախաքննության մարմինը միջնորդություն է հարուցել դատարան՝ կալանավորումը որպես խափանման միջոց դիմողի նկատմամբ կիրառելու նպատակով, որը բավարարվել է: Ըստ դիմումում բերված փաստարկի՝ դռնփակ դատական նիստ անցկացնելու վերաբերյալ պաշտպանական կողմի հարցմանն ի պատասխան դատարանը վկայակոչել է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասը: Խափանման միջոց կիրառելու վերաբերյալ նախաքննության մարմնի միջնորդությունը դատարանի կողմից բավարարվել է, իսկ այդ կապակցությամբ ընդունված դատական ակտը բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարան: Բողոքի քննության նպատակով հրավիրվել է

դռնփակ դատական նիստ, որին դիմողն անձամբ մասնակից չի դարձվել, իսկ պաշտպանական կողմի բանավոր միջնորդությունները՝ նրան մասնակից դարձնելու մասին (ըստ դիմումի), դատարանի կողմից մերժվել է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում այդպիսի հնարավորության բացակայության պատճառաբանությամբ: ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 20.08.2015թ. որոշմամբ մերժել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշման դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը:

3. Դիմողները գտնում են, որ.

ա/ օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասը և 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասն այնքանով, որքանով կալանավորման վերաբերյալ միջնորդության քննության և կալանավորման որոշման օրինականության ստուգման առնչությամբ նախատեսում են դռնփակ դատական նիստի անցկացում, հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերին,

բ/ օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ «դատական ստուգումը կատարվում է դռնփակ դատական նիստում՝ դատախազի և պաշտպանի մասնակցությամբ» դրույթը՝ դատական պրակտիկայում դրան տրված այն մեկնաբանությամբ, համաձայն որի՝ մեղադրյալի կալանավորման որոշման օրինականության ստուգման կապակցությամբ նշանակված դատական նիստը վերաքննիչ դատարանում կարող է անցկացվել մեղադրյալի բացակայությամբ, հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 67-րդ հոդվածի 2-րդ մասին:

Դիմողներն օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերին ենթադրյալ հակասելը հիմնավորում են հետևյալ փաստարկներով. «...ցանկացած հարցի քննության կապակցությամբ հրավիրված դատական նիստը չի կարող բացառապես օրենքի պահանջի հիման վրա անցկացվել դռնփակ առանց Սահմանադրության 63րդ հոդվածի 2րդ մասի նախապայմանների առկայության»: Դռնփակ կարգով դատական նիստեր անցկացնելու համար պետք է առկա լինի իրավաչափ նպատակ, հակառակ դեպքում տեղի կունենա հրապարակային դատական քննության իրավունքի խախտում: Ըստ դիմողների՝ խափանման միջոցի կիրառման կապակցությամբ հրավիրված դատական նիստերը, «ընդ որում բոլոր դատական ատյաններում», պետք է լինեն հրապարակային: Հիշյալ ընդհանուր կանոնից բացառություններն էլ պետք է պայմանավորված լինեն Սահմանադրության 63րդ հոդվածի 2րդ մասում նշված հիմքերից որևէ մեկի առկայությամբ, այլ ոչ «դրանց վրա չհիմնված օրենքի ձևական և աննպատակ պահանջի շրջանակներում»: Կալանավորումն անձի նկատմամբ որպես խափանման միջոց կիրառելու հարցը կապված է

անձին որոշակի ժամանակահատվածով ազատությունից զրկելու հետ, ինչը, ըստ դիմողների, «ավելի է բարձրացնում նման գործի հրապարակայնության և թափանցիկության ապահովման անհրաժեշտությունը որպես անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքների ապահովման լրացուցիչ երաշխիք»: Հետևաբար, դիմողները գտնում են, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 283րդ հոդվածի 1ին մասում նախատեսված պահանջը՝ անձի կալանավորման հարցը դռնփակ դատական նիստում լուծելու մասով, հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 63րդ հոդվածի 1ին և 2րդ մասերին:

Օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասի սահմանադրականության վերաբերյալ դիմողները կարծում են, որ անձն իրավունք ունի անձամբ և/կամ փաստաբանի միջոցով մասնակցել նաև նախնական քննության ընթացքում իր հանդեպ խափանման միջոցի կիրառման հարցի քննարկմանը, կիրառված հարկադրանքի կամ խափանման միջոցի օրինականության ստուգման, վերստուգման և դրա հետ կապված բոլոր այլ իրավական ընթացակարգերին՝ «այդ մասնակցության միջոցով պաշտպանելով իր իրավունքներն ու օրինական շահերը այդ թվում իր ընտրած պաշտպանի միջոցով»: Ըստ դիմողների՝ այն մեղադրվող անձին տալիս է հնարավորություն և ընտրություն իր իրավունքները և օրինական շահերը պաշտպանել ինքնուրույն կամ փաստաբանի միջոցով կամ «երկուսը միաժամանակ», սակայն դա որևէ կերպ չի կարող սահմանափակել անձի իրավունքը մասնակցել իր իրավունքի սահմանափակման օրինականության ստուգմանը, եթե նույնիսկ վերջինս ունի պաշտպան, որն այդ ստուգմանը մասնակցում է: Հետևաբար, դիմողները գտնում են, որ դատական ստուգումը մեղադրյալի բացակայությամբ անցկացնելը չի կարող հետապնդել որևէ իրավաչափ նպատակ և զրկում է վերջինիս՝ Սահմանադրությամբ երաշխավորված իր իրավունքներն անձամբ պաշտպանելու իրավունքից: Իսկ «փաստաբանի միջոցով իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության իրականացումը չի կարող բացառել կամ փոխարինել անձի ինքնուրույն պաշտպանվելու իրավունքի իրացման հնարավորությունը»: Դիմողները գտնում են, որ վերոշարադրյալ իրավակարգավորման մասով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթները հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 67րդ հոդվածին:

Դիմողները միաժամանակ գտնում են, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288րդ հոդվածի 3րդ մասի՝ «Դատական ստուգումը կատարվում է դռնփակ դատական նիստում՝ դատախազի և պաշտպանի մասնակցությամբ» իրավադրույթը հակասում է նաև ՀՀ Սահմանադրության 63րդ հոդվածի 1ին և 2րդ մասերին՝ նույն օրենսգրքի 283րդ հոդվածի 1ին մասի սահմանադրականության վերաբերյալ դիմումում բերված փաստարկների հիմքով:

4. Պատասխանող կողմը գտնում է, որ քրեական գործի հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտման օրենսդրական պահանջը չի կարող արդյունավետ իրականացվել, նախնական քննության խնդիրները չեն կարող արդյունավետ լուծում ստանալ նախաքննական գաղտնիության բացառման պայմաններում: Հետևաբար, կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելու վերաբերյալ միջնորդությունների քննությունը դրոնփակ դատական նիստում իրավաչափ նպատակ է հետապնդում՝ պաշտպանելու նախնական քննության տվյալների, այդ թվում օպերատիվհետախուզական գործունեությամբ բացահայտ և գաղտնի մեթոդների ու միջոցների համակցության կիրառմամբ ձեռք բերված տեղեկատվության գաղտնիությունը՝ ելնելով արդարադատության շահերը պաշտպանելու անհրաժեշտությունից:

Նման իրավակարգավորումը, պատասխանողի կարծիքով, նպատակ է հետապնդում նաև զերծ պահելու մեղադրյալներին հասարակության կողմից հնարավոր պիտակավորումից պաշտպանելով անմեղության կանխավարկածը, քանզի կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելու համար բավարար է որևէ հանցավոր արարք մեղադրյալի կողմից կատարված լինելու վերաբերյալ հիմնավոր կասկածի առկայությունը, որն անհամեմատ ցածր չափանիշ է անձի կողմից տվյալ արարքը կատարելու մեջ մեղքը հաստատված լինելուց, ինչը կարող է հասարակության կողմից հնարավոր տարրնկալումների և թյուրըմբռումների արդյունքում վնասել անմեղության կանխավարկածի սկզբունքի լիարժեք իրացումը քրեական արդարադատությունում, ինչը ևս չի բխի և կհակասի արդարադատության շահերին:

Պատասխանող կողմը գտնում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 63րդ հոդվածում նախատեսված իրավաչափ նպատակներն «առկա են կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելու միջնորդությունները քննելու դեպքերում, և բացակայում է դատարանի կողմից յուրաքանչյուր դեպքում դատական նիստը դրոնփակ անցկացնելու հարցին անդրադառնալու անհրաժեշտությունը արդարադատության շահերից ելնելով»:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանում դիմումատուների մասնակցությանն ու իրենց իրավունքներն անձամբ պաշտպանելու վերաբերյալ դիմող կողմի փաստարկներին, ապա պատասխանող կողմը գտնում է, որ վիճարկվում է ոչ թե օրենքի բացի սահմանադրականությունը, այլ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288րդ հոդվածի 3րդ մասի «Դատական ստուգումը կատարվում է դրոնփակ դատական նիստում դատախազի և պաշտպանի մասնակցությամբ» իրավադրույթը «դատախազի և պաշտպանի մասնակցության մասով վերաքննիչ դատարանի կողմից դրան տրված մեղադրյալի բացակայությամբ»:

յամբ իր իսկ կալանավորման հարցով նշանակված նիստը անցկացնելու մեկնաբանությունը՝ առանց ներկայացնելու որևէ ապացույց: Ուստի պատասխանող կողմը գտնում է, որ «հնարավոր չէ սահմանադրաիրավական գնահատական տալ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3րդ մասին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված հնարավոր մեկնաբանությանը, այլև դիմումատուների նկատմամբ նշված դրույթի կիրառման առկայությանը»:

Պատասխանող կողմը գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 283րդ հոդվածի 1ին և 288րդ հոդվածի 3րդ մասերով սահմանված դրույթները համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրության պահանջներին:

5. Սույն գործի շրջանակներում Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վիճարկվող նորմերի սահմանադրականությունը գնահատել՝

- անձնական ազատությունից զրկելու սահմանադրաիրավական չափորոշիչներին համապատասխանության տեսանկյունից,

- մինչդատական վարույթի շրջանակներում անձի իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ դատական պաշտպանության երաշխավորման, ինչպես նաև դատաքննության հրապարակայնության սահմանափակման՝ ՀՀ Սահմանադրության ամրագրված դրույթների օրենքով երաշխավորման տեսանկյունից:

Սույն գործի քննության շրջանակներում Սահմանադրական դատարանը կարևոր է համարում վիճարկվող նորմերի սահմանադրականությունը գնահատել՝ ելնելով նաև Սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումների կատարման, ինչպես նաև միջազգային իրավական պրակտիկայում հաստատված չափորոշիչների կիրառման անհրաժեշտության տեսանկյունից:

6. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ մարդու՝ Սահմանադրությամբ և օրենքներով ամրագրված իրավունքների ու ազատությունների լիակատար և համապարփակ պաշտպանության կարևոր երաշխիք է ՀՀ Սահմանադրության 61 և 63-րդ հոդվածներով նախատեսված արդար և արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունքը, որն ամրագրված է նաև Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածում: Այդ իրավունքի սահմանադրաիրավական բովանդակությանը ՀՀ սահմանադրական դատարանն անդրադարձել է իր բազմաթիվ որոշումներում (ՄԴՈ-664, ՄԴՈ-665, ՄԴՈ-690, ՄԴՈ-691, ՄԴՈ-751, ՄԴՈ-758, ՄԴՈ-765, ՄԴՈ-767, ՄԴՈ-773, ՄԴՈ-780, ՄԴՈ-787, ՄԴՈ-818, ՄԴՈ-833,

ՄԴՈ-851 և այլն): Վերահաստատելով այդ որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, հաշվի առնելով սույն գործով քննության առարկան, դիմող կողմի փաստարկները և հիմնավորումները՝ Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վիճելի իրավակարգավորման սահմանադրականության գնահատման շրջանակներում անձի իրավունքների դատական պաշտպանության երաշխավորման խնդրին անդրադառնալ նախ ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածում նախատեսված անձնական ազատության իրավունքի պաշտպանության տեսանկյունից՝ նկատի ունենալով հանցանք կատարելու մեջ մեղադրվող անձի նկատմամբ դատական կարգով կիրառվող խափանման միջոցի (կալանավորման) բնույթն ու բովանդակությունը:

ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի, 4-րդ և 5-րդ մասերի համաձայն՝ ոչ ոք չի կարող անձնական ազատությունից զրկվել այլ կերպ, քան Սահմանադրությամբ նախատեսված դեպքերում և օրենքով սահմանված կարգով, մասնավորապես՝ անձին իրավասու մարմնին ներկայացնելու նպատակով, երբ առկա է նրա կողմից հանցանք կատարած լինելու հիմնավոր կասկած, կամ երբ դա հիմնավոր կերպով անհրաժեշտ է հանցանքի կատարումը կամ դա կատարելուց հետո անձի փախուստը կանխելու նպատակով: Միաժամանակ, Սահմանադրության վերոհիշյալ նորմերի համաձայն՝ դատարանն է որոշում ոչ ուշ, քան յոթանասուներկու ժամից ավել անազատության մեջ անձի հետագա պահելը թույլատրելու հարցը (ՀՀ Սահմ. 27-րդ հոդվածի 4-րդ մաս), իսկ անձնական ազատությունից զրկված անձն իրավունք ունի դատական ստուգման կարգով վիճարկելու իրեն ազատությունից զրկելու իրավաչափությունը, որի վերաբերյալ դատարանը սեղմ ժամկետում որոշում է կայացնում և կարգադրում է նրան ազատ արձակել, եթե ազատությունից զրկելը ոչ իրավաչափ է (ՀՀ Սահմ. 27-րդ հոդվածի 5-րդ մաս):

Այսպիսով, ՀՀ Սահմանադրության վերոհիշյալ նորմերի իրավական բովանդակությունից անմիջականորեն բխում է, որ.

անձնական ազատությունից զրկելու իրավական չափանիշները սահմանվում են Սահմանադրությամբ,

- անձնական ազատությունից զրկելու կարգը սահմանվում է օրենքով,
- ոչ ուշ, քան յոթանասուներկու ժամից ավել անազատության մեջ գտնվող անձի հետագա պահելու հարցը որոշում է դատարանը,
- անձն իրավունք ունի դատական կարգով վիճարկելու իրեն ազատությունից զրկելու իրավաչափությունը,
- ազատությունից զրկելու իրավաչափության հարցը դատարանը որոշում է սեղմ ժամկետում:

Համադրելով անձնական ազատության իրավունքի պաշտպանության վերոշարադրյալ, ինչպես նաև Սահմանադրական դատարանի որոշում-

ներով բացահայտված դատական պաշտպանության իրավունքի արդյունավետ իրացման չափորոշիչները սույն գործով վիճարկվող իրավակարգավորումները նախատեսող նորմերի հետ, Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ.

- ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով են (այսուհետ՝ օրենսգիրք) նախատեսված անձին ազատությունից զրկելու կարգն ու պայմանները, երբ առկա է անձին իրավասու մարմնին ներկայացնելու նպատակ, նրա կողմից հանցանք կատարած լինելու հիմնավոր կասկած, կամ երբ դա հիմնավոր կերպով անհրաժեշտ է՝ կանխելու համար հանցանքի կատարումը կամ դա կատարելուց հետո անձի հնարավոր փախուստը (285-րդ հոդված), ինչը համահունչ է ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին պարբերության ընդհանուր պահանջներին,

- օրենսգրքով է նախատեսված՝ ոչ ուշ, քան յոթանասուներկու ժամից ավել անազատության մեջ գտնվող անձին հետագա պահելու հարցի քննության դատավարական ընթացակարգը (283-րդ հոդված), ինչը համահունչ է ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին պարբերության և 4-րդ մասի ընդհանուր պահանջներին,

- օրենսգրքով նախատեսված է անձին ազատությունից զրկելու իրավաչափությունը դատական կարգով վիճարկելու և սեղմ ժամկետում (երեք օր) համապատասխան որոշում կայացնելու ընթացակարգ (278-րդ հոդվածի 3-րդ մաս, 288-րդ հոդված), ինչը համահունչ է ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջներին,

- անձին դատական կարգով ազատությունից զրկելու բոլոր ընթացակարգերում երաշխավորված է հանցագործության կատարման մեջ մեղադրվող անձի՝ անձամբ կամ իր ընտրած փաստաբանի միջոցով պաշտպանվելու իրավունք (285-րդ և 288-րդ հոդվածներ), ինչը համահունչ է դատական պաշտպանության իրավունքի սահմանադրաիրավական բովանդակության վերաբերյալ Սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին:

Անդրադառնալով անձին ազատությունից զրկելու իրավաչափությունը դատական կարգով վիճարկելու ընթացակարգում նաև տվյալ անձի կողմից անձամբ պաշտպանվելու իրավունքի երաշխավորման վերաբերյալ դիմող կողմի հարցադրմանը՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ մեղադրանքից, հավասարապես՝ նաև ազատությունից զրկելու հետ կապված հարկադրանքի միջոցների կիրառումից պաշտպանվելու իրավունքն իր սահմանադրաիրավական բովանդակությամբ չի կարող բացառել անձի՝ անձամբ պաշտպանվելու իրավունքը, եթե առկա է վերջինիս կողմից հստակ արտահայտված համապատասխան ցանկություն (դատավարական միջնորդություն): Անձի՝ անձամբ կամ իր ընտրած փաստաբանի միջոցով պաշտպանվելու իրավունքը երաշխավորված է ՀՀ Սահ-

մանադրության 67-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հիմքով, հետևաբար՝ պարտադիր է ապահովման իրավակիրառական պրակտիկայում: Սահմանադրական դատարանը կարևոր է համարում արդար դատաքննության իրավունքի բաղադրատարր հանդիսացող՝ անձի լսվելու (անձամբ պաշտպանվելու) իրավունքի իրացումն ինչպես առաջին ատյանի դատարանում, այնպես էլ դատական բողոքարկման (ստուգման) հետագա ընթացակարգերում:

Ինչ վերաբերում է վիճելի իրավակարգավորման շրջանակներում դատաքննության հրապարակայնության սահմանափակման վերաբերյալ դիմող կողմի հարցադրմանը, Սահմանադրական դատարանն իրավաչափ է համարում քննչական գործողություններ կատարելու և դատավարական հարկադրանքի միջոցներ (այդ թվում՝ կալանավորում) կիրառելու մասին միջնորդությունները դռնփակ դատական նիստում քննելու կարգը: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ «Դատական վերահսկողությունը մինչդատական վարույթի նկատմամբ» վերտառությամբ 39-րդ գլխում նախատեսված իրավակարգավորումների համաձայն՝

- դատարանը քննում է քննչական, օպերատիվ-հետախուզական գործողություններ կատարելու վերաբերյալ միջնորդություններ (278-րդ հոդված),

- դատարանը քննում է հետաքննության մարմինների, քննիչի, դատախազի և օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմինների որոշումների և գործողությունների օրինականության վերաբերյալ բողոքներ (278-րդ հոդված),

- դատարանի որոշմամբ կատարվում են բնակարանի խուզարկությունը, ինչպես նաև նամակագրության, հեռախոսային խոսակցությունների, փոստային, հեռագրական և այլ հաղորդումների գաղտնիության սահմանափակման հետ կապված քննչական գործողությունները, ինչպես նաև բանկային, ապահովագրական, նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների ստացման համար խուզարկությունները և առգրավումները (279-րդ հոդված):

Վերոհիշյալ հանգամանքների առկայությամբ դատավարական ընթացակարգերի հրապարակայնության սահմանափակումն ուղղակիորեն պայմանավորված է վարույթի մասնակիցների մասնավոր կյանքի, արդարադատության շահերի, ինչպես նաև պետական անվտանգության, հասարակական կարգի կամ բարոյականության պաշտպանության՝ ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նախանշված պայմաններով:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 78 և 79-րդ հոդվածներին համահունչ օրենսդրի կողմից օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված դատա-

քննության հրապարակայնության սահմանափակման դեպքում որպես սահմանափակման հիմք է ընդունվել արդարադատության շահերի պաշտպանության անհրաժեշտությունը: Ընդ որում, արդարադատության շահերի պաշտպանության համատեքստում նախնական քննության տվյալների գաղտնիության ապահովումն ունի հանրային այնպիսի կարևորություն, որ օրենսդիրը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 342-րդ հոդվածով նախաքննության կամ հետաքննության տվյալները հրապարակելը քրեականացրել է:

7. Անդրադառնալով անձին ազատությունից զրկելու իրավաչափության հարցի քննության (դատական ստուգման) շրջանակներում արդյունավետ դատական պաշտպանության երաշխավորման միջազգային իրավական սկզբունքների ապահովման անհրաժեշտությանը՝ Սահմանադրական դատարանը կարևորում է հատկապես Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը: Այդ դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշման համաձայն՝ «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիան Պայմանավորվող պետություններին չի պարտադրում ստեղծել վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարաններ, սակայն եթե ստեղծվել են, ապա պետք է ապահովվի, որ շահագրգիռ անձինք այդ դատարաններում ևս օգտվեն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով նախատեսված՝ արդար դատաքննության հիմնարար երաշխիքներից» (Toth v. Austri, 11894/85, 12 դեկտեմբերի 1991թ.):

Անդրադառնալով ազատությունից զրկելու հետ կապված դատական ընթացակարգերում անձի պաշտպանվելու իրավունքի իրացման խնդրին՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն արտահայտել է մի շարք սկզբունքային դիրքորոշումներ, մասնավորապես.

- «Դատարանը գտնում է, որ տվյալ դեպքում վտանգված էր դիմումատուի ազատությունը, ինչպես նաև հաշվի առնելով տարբեր որոշումների միջև ընկած ժամանակահատվածը և կալանքի ժամկետը երկարացնելու հիմքերի վերազնահատումը, 1997թ. հուլիսի 3-ի և 17-ի լսումներին դիմումատուի ներկայությունը պարտադիր էր, որպեսզի նա հնարավորություն ունենար իր պաշտպանին տալ բավարար տեղեկատվություն և ցուցումներ: Ավելին, այս և հետագա վարույթները, որպես մեկ ամբողջություն, չեն ապահովել դիմումատուի կողմից իր կալանքի իրավաչափության նկատմամբ արդյունավետ վերահսկողության իրականացումը, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 4-րդ պարագրաֆում: Այս հանգամանքներում, Դատարանը եզրահանգում է, որ դիմումատուին չեն տրվել երաշխիքներ, որոնք համապատասխանում են ազատությունից զրկելու տվյալ տեսակին» (Grauzinis v. Lithuania, 37975/97, 10 հոկտեմբերի

2000թ.),

- «Կարևորելով առաջին վերաքննիչ նիստը, վերաքննիչ դատարանի կողմից դիմումատուի բնութագրի վրա հիմնվելը և իր կալանքի որոշակի պայմաններից ելնելով իրեն ազատ արձակելու շահերից հանդես գալու դիմումատուի մտադրությունը, նրա մասնակցությունը պարտադիր էր իր պաշտպանին բավարար տեղեկատվություն և ցուցումներ տալու համար... Վերոշարադրյալի հիման վրա, Դատարանը գտնում է, որ 2004թ. օգոստոսի 10-ի վերաքննիչ նիստին ներկա գտնվելու համար բացակայելու վերաբերյալ խնդրանքի մերժումը զրկել է դիմումատուին իր կալանավորման իրավաչափության նկատմամբ արդյունավետ վերահսկողություն իրականացնելու հնարավորությունից, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 4-րդ պարագրաֆում» (Mamedova v. Russia, 7064/05, 1 հունիսի 2006թ.),

- «Դատարանը վերահաստատում է, որ կալանքի դեմ բերված բողոքը քննելիս դատարանը ապահովի դատական քննության երաշխիքները: Վարույթը պետք է լինի մրցակցային, և միշտ պետք է ապահովվի «կողմերի հավասարությունը» մեղադրանքի կողմի և կալանավորված անձի միջև: ... Այն դեպքում, երբ անձի նկատմամբ կալանքի կիրառման վրա տարածվում է 5-րդ հոդվածի 1(գ) պարագրաֆի գործողությունը, հարցի դատական քննությունը պարտադիր է: Հաշվի առնելով տվյալ անձին ազատությունից զրկելու էական ազդեցությունը նրա հիմնարար իրավունքների վրա, Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 4-րդ պարագրաֆի ներքո իրականացվող վարույթը պետք է սկզբունքորեն համապատասխանի արդար դատաքննության հիմնարար պահանջներին հնարավորինս լայն առումով, հաշվի առնելով կատարվող նախաքննության հանգամանքները» (Musuc v. Moldova, 42440/06, 6 նոյեմբերի 2007թ.):

Անձին ազատությունից զրկելու օրինականության հարցի քննության ընթացքում տվյալ անձի՝ անհապաղ լավելու իրավունքի ապահովումը կարևորվել է նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք այլ գործերով ևս (Կամպանիսն ընդդեմ Հունաստանի գործով 1995թ. հուլիսի 13-ի վճիռը, կետ 47, Աքվիլինան ընդդեմ Մալթայի գործով 1999թ. ապրիլի 29-ի վճիռը, 47-50-րդ կետեր, Փիրուզյանն ընդդեմ Հայաստանի գործով 2012թ. հունիսի 26ի վճիռը, Սեֆիլյանն ընդդեմ Հայաստանի գործով 2012թ. հոկտեմբերի 2ի վճիռը և այլն):

Անդրադառնալով անձնական ազատությունից զրկելու հետ կապված հարկա դրանքի միջոցների կիրառումից պաշտպանվելու իրավունքի իրացման միջազգային իրավական չափանիշներին՝ Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ այդպիսիք նախատեսված են նաև միջազգային իրավական մի շարք փաստաթղթերում, մասնավորապես.

- **Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագիր** (ընդունվել է ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի 1966թ. դեկտեմբերի 16-ի 2200A (XXI) բանաձևով), հոդված 9. «4. Ձերբակալման կամ կալանքի տակ պահվելու հետևանքով ազատությունից զրկված յուրաքանչյուր ոք օժտված է դատարանում իր գործի քննության իրավունքով, որպեսզի այդ դատարանը կարողանա անհապաղ որոշում կայացնել նրա կալանավորման օրինականության վերաբերյալ և նրան ազատելու որոշում կայացնի, եթե կալանավորումն անօրինական է»:

- **ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի թիվ 45/110 բանաձև** (14 դեկտեմբերի 1990թ.)՝ «Ազատությունից զրկելու հետ չկապված միջոցների վերաբերյալ ՄԱԿ-ի նվազագույն ստանդարտ կանոններ (Տոկիոյի կանոններ)»։ «6.3. Իրավախախտում կատարած անձը պետք է իրավունք ունենա դատարանում կամ այլ իրավասու անկախ մարմնում բողոքարկել իր նկատմամբ կիրառված նախաքննական կալանքը»:

- **Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտե**, հանձնարարական թիվ Rec(2006)13՝ «Կալանավորման, դրա կիրառման պայմանների և չարաշահման դեմ երաշխիքների վերաբերյալ» (ընդունվել է 2006թ. սեպտեմբերի 27-ին)։ «18. Կալանավորված անձը, ինչպես նաև այն անձը, ում կալանքի ժամկետը երկարացվել է կամ ում նկատմամբ կիրառվում է այլընտրանքային միջոց, պետք է իրավունք ունենա բողոքարկել ընդունված որոշումը և այդ որոշումն ընդունվելու պահին տեղեկացվի այդ իրավունքի մասին,

19. (1) Կալանքի տակ գտնվող անձը պետք է հատուկ իրավունք ունենա արագացված ընթացակարգով բողոքարկելու իր կալանավորման օրինականությունը դատարանում:

(2) Այդ իրավունքը կարող է իրականացվել կալանքի կիրառման վերաբերյալ որոշման պարբերաբար վերանայման միջոցով, որի ընթացքում կարող են քննարկվել կալանավորված անձի կողմից բարձրացված բոլոր հարցերը»:

Նկատի ունենալով նաև միջազգային իրավական վերոհիշյալ մոտեցումները՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասը որևէ արգելող դրույթ չի բովանդակում որպես խափանման միջոց կալանքն ընտրելու կամ չընտրելու վերաբերյալ որոշման օրինականությունը և հիմնավորվածությունը դատական ստուգման կարգով բողոքարկած անձի մասնակցության մասին: Ընդ որում, վիճարկվող դրույթի երկրորդ նախադասությամբ բողոքը քննելու օրվա մասին իրազեկումը վերաբերում է հենց կողմին: Բացի դրանից, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ հոդվածի 29-րդ կետը բացահայտում է «պաշտպանության կողմ» հասկացության բովանդակությունը, համաձայն որի՝ պաշտպանության կողմի կազմում

հանդես են գալիս կասկածյալը, մեղադրյալը, նրանց օրինական ներկայացուցիչները, պաշտպանը, քաղաքացիական պատասխանողը և նրա ներկայացուցիչը: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3-րդ մասում «պաշտպան» եզրույթը պետք է մեկնաբանել ու կիրառել պաշտպանության կողմի լիարժեք մասնակցության երաշխավորման տեսանկյունից՝ բացառելով նաև պաշտպան չունենալու դեպքում անձի իրավունքների ոտնահարման հնարավորությունը: Հետևաբար, առաջնորդվելով իրավունքի գերակայության սկզբունքով՝ արդարադատական պրակտիկան պետք է ընթանա այն ուղղությամբ, որպեսզի կասկածյալը կամ մեղադրյալը ցանկության դեպքում չզրկվեն լսվելու իրենց իրավունքից: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 39-րդ գլխի իրավադրույթների, ինչպես նաև 6-րդ հոդվածի 29-րդ կետի, 390-րդ հոդվածի համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ օրենսդրական կարգավորման մակարդակում նման հնարավորությունն առկա է:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:
2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի 3րդ մասը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:
3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

2 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1295

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՎԱՉԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ, ԼՈՒՍԻՆԵ ԱՄԻՐԲԵԿՅԱՆԻ, ԳԵՂԱՄ
ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 233.1-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՍԱՄԻ
1-ԻՆ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

6 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ.
Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի,
Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողներ Վ. Կարապետյանի և Լ. Ամիրբեկյանի ներկայացուցիչ Տ.
Եգորյանի, դիմող Գ. Մելիքսեթյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի
պաշտոնական ներկայացուցիչներ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի
իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի, նույն վարչության
իրավախորհրդա տվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ
հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին»
ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների,

1 (85)2017

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Վաչիկ Կարապետյանի, Լուսինե Ամիրբեկյանի, Գեղամ Մելիքսեթյանի դիմումների հիման վրա ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի՝ 2016 թվականի մարտի 14-ին և Գեղամ Մելիքսեթյանի՝ 2016 թվականի հունիսի 13-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը 2016 թվականի հուլիսի 8-ի ՍԴԱՌ-58 աշխատակարգային որոշմամբ, հաշվի առնելով, որ Գեղամ Մելիքսեթյանի դիմումի հիման վրա ու Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի դիմումի հիման վրա քննության ընդունված գործերը վերաբերում են նույն հարցին, նշված գործերը միավորել է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, ինչպես նաև հետազոտելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ սույն գործով վիճարկվող «Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելը» վերտառությամբ 233.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը սահմանում է.

«1. Վճռաբեկ բողոքը թողնվում է առանց քննության, եթե՝

1) վճռաբեկ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը բացակայում է, կամ այն մերժվել է.»:

Վիճարկվող դրույթը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում լրացվել է «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-49-Ն օրենքով, որը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2014 թվականի հունիսի 10-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2014 թվականի հունիսի 21-ին և ուժի մեջ է մտել 2014 թվականի հուլիսի 3-ից:

2. Միավորված գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

ա) Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի մասով:

ղիմելով դատարան՝ Նաիրա Մկրտչյանը և հայցվորի կողմում հանդես եկող վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձինք՝ Գերասիմ Անդրեասյանը և Սոնյա Կուրդիսյանը պահանջել են Վաչիկ Կարապետյանին և Լուսինե Ամիրբեկյանին վտարել Լոռու մարզի Վանաձորի Մոսկովյան փողոցի թիվ 50/4 հասցեի տնատիրությունից: Վաչիկ Կարապետյանը և Լուսինե Ամիրբեկյանը, հակընդդեմ հայցով Նաիրա Մկրտչյանի դեմ ղիմելով դատարան, պահանջել են առաջին ճանաչել Վաչիկ Կարապետյանի և Նաիրա Մկրտչյանի միջև կնքված՝ Վանաձորի Մոսկովյան փողոցի թիվ 50/4 հասցեում գտնվող առանձնատան առուվաճառքի պայմանագիրը և կիրառել անվավերության հետևանքներ /քաղաքացիական գործ թիվ ԼԴ/1323/02/13/:

Դիմելով դատարան՝ Նաիրա Մկրտչյանը պահանջել է Լուսինե Ամիրբեկյանից որպես վնասի հատուցում բռնագանձել բանկին վճարված 11.439.768 ՀՀ դրամը և սկսած 01.09.2013 թվականից հաշվարկել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով սահմանված տոկոսագումարները, նաև՝ որպես բաց թողնված օգուտ, բռնագանձել 711.360 ՀՀ դրամ: Վաչիկ Կարապետյանը և Լուսինե Ամիրբեկյանը, հակընդդեմ հայցով Նաիրա Մկրտչյանի դեմ ղիմելով դատարան, պահանջել են առաջին ճանաչել Վաչիկ Կարապետյանի և Նաիրա Մկրտչյանի միջև կնքված՝ Վանաձորի Մոսկովյան փողոցի թիվ 50/4 հասցեում գտնվող առանձնատան առուվաճառքի պայմանագիրը և որպես հետևանք՝ 13.10.2008 թվականի ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի Վանաձորի տարածքային ստորաբաժանման կողմից տրված թիվ 1883899 սեփականության վկայականը և 23.08.2011թ. կնքված նախնական առուվաճառքի պայմանագիրը և վերացնել դրանց հետևանքով առաջացած անբարենպաստ հետևանքները՝ կիրառելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 304-րդ հոդվածով նախատեսված հետևանքները՝ շղթայաբար առաջին ճանաչելով Լուսինե Ամիրբեկյանի և Նաիրա Մկրտչյանի միջև 23.08.2011 թվականին կնքված՝ Վանաձորի Մոսկովյան փողոցի թիվ 50/4 հասցեում գտնվող առանձնատան նախնական առուվաճառքի պայմանագիրը և 02.08.2013 թվականին Նաիրա Մկրտչյանի և Գերասիմ Անդրեասյանի միջև կնքված պայմանագիրը՝ ճանաչելով Վանաձորի Մոսկովյան փողոցի թիվ 50/4 հասցեում գտնվող անշարժ գույքի նկատմամբ Վաչիկ Կարապետյանի սեփականության իրավունքը: Դատարանին խնդրել են նաև հօգուտ հակընդդեմ հայցվորի հաշվարկել և բռնագանձել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով նախատեսված տոկոսները՝ դրանք հաշվարկելով 30.08.2011 թվականից Նաիրա Մկրտչյանին պարտքով տրված 7.000 ԱՄՆ դոլար գումարի վրա մինչև այն փաստացի վերադարձնելու օրը՝ 30.08.13 թվա-

կանը /քաղաքացիական գործով թիվ ԼԴ/1324/02/13/:

Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 12.05.2014 թվականի որոշմամբ թիվ ԼԴ/1324/02/13 քաղաքացիական գործը միացվել է թիվ ԼԴ/1323/02/13 քաղաքացիական գործին:

ՀՀ Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 12.03.2015 թվականի վճռով Նաիրա Մկրտչյանի և վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձինք՝ Գերասիմ Անդրեասյանի և Սոնյա Կուրդիսյանի հայցը՝ տնատիրությունից վտարելու պահանջի մասին, բավարարվել է, իսկ Նաիրա Մկրտչյանի մյուս հայցը՝ գործարքի հետևանքով պատճառված նյութական վնասի հատուցման և բաց թողնված օգուտի գումարների բռնագանձման պահանջների մասին, ինչպես նաև Վ. Կարապետյանի և Լ. Ամիրբեկյանի հակընդդեմ հայցը մերժվել են:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 30.06.2015 թվականի որոշմամբ Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է մասնակիորեն՝ Նաիրա Մկրտչյանի հայցապահանջը բավարարելու մասով դատարանի 12.03.2015 թվականի վճիռը բեկանվել է և այն փոփոխվել է՝ հայցը մերժվել է, իսկ մնացած մասով վճիռը թողնվել է անփոփոխ՝ օրինական ուժի մեջ:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատն իր՝ 26.08.2015թ. որոշմամբ Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի ներկայացուցչի բերած վճռաբեկ բողոքը թողել է առանց քննության՝ պատճառաբանելով, որ. «Տվյալ դեպքում բողոք բերած անձը, Վերաքննիչ դատարանի 30.06.2015 թվականի որոշման դեմ սույն վճռաբեկ բողոքը բերել է 03.08.2015 թվականին, այսինքն՝ վճռաբեկ բողոք բերելու համար օրենքով սահմանված մեկամսյա ժամկետը լրանալուց հետո, և չի ներկայացրել միջնորդություն՝ վճռաբեկ բողոք բերելու ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու և այն վերականգնելու մասին: ...Նման պայմաններում Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ վճռաբեկ բողոքը պետք է թողնել առանց քննության...»:

Տվյալ գործով Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի ներկայացուցիչը կրկին վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատն իր՝ 28.10.2015թ. որոշմամբ ներկայացված բողոքը կրկին թողել է առանց քննության՝ պատճառաբանելով, որ. «...Վճռաբեկ դատարանը կրկին անգամ արձանագրելով, որ 03.08.2015 թվականի վճռաբեկ բողոքում ներառված ծանոթագրությունը չի կարող գնահատվել որպես վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու և բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու վերաբերյալ միջնորդություն, գտնում է, որ երկրորդ անգամ բերված վճռաբեկ բողոքում ներառված միջնորդությո-

յամբ բողոք բերած անձը որևէ հիմնավոր փաստարկ չի ներկայացրել վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու վերաբերյալ, հետևաբար, բողոք բերած անձը բաց է թողել վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետն առանց հարգելի պատճառների»:

բ) Գեղամ Մելիքսեթյանի մասով.

դիմելով դատարան՝ Սամվել Մարտիրոսյանը պահանջել է Գեղամ Մելիքսեթյանից բռնագանձել 1.662.000 ՀՀ դրամ՝ որպես պայմանագրով նախատեսված փաստաբանական գործունեության վճար, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով հաշվարկված բանկային տոկոսի գումարն առ 01.07.2013 թվականը՝ 115.400 ՀՀ դրամ՝ բռնագանձումը շարունակելով մինչև պարտավորության լրիվ կատարումը, ինչպես նաև պետական տուրքի գումարը՝ 35.550 ՀՀ դրամ: Գործի նոր քննության արդյունքում Երևանի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 27.05.2015 թվականի վճռով հայցը բավարարվել է: ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 01.02.2016 թվականի որոշմամբ Գեղամ Մելիքսեթյանի վերաքննիչ բողոքը մերժվել է, և Երևանի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 27.05.2015 թվականի վճիռը թողնվել է օրինական ուժի մեջ:

Տվյալ գործով վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել Գեղամ Մելիքսեթյանը: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատն իր 30.03.2016 թվականի որոշմամբ վճռաբեկ բողոքը թողել է առանց քննության՝ պատճառաբանելով, որ «...վճռաբեկ բողոքը փոստային ծառայության միջոցով ներկայացրել է 04.03.2016 թվականին (հիմք՝ թիվ RR192153864AM փոստային ծրար), այսինքն՝ օրենքով սահմանված վճռաբեկ բողոք բերելու ժամկետի ավարտից հետո, և չի ներկայացրել միջնորդություն վճռաբեկ բողոք բերելու ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու և ժամկետը վերականգնելու մասին: Նման պայմաններում վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ վճռաբեկ բողոքը պետք է թողնել առանց քննության...»:

Տվյալ գործով Գեղամ Մելիքսեթյանը կրկին վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատն իր 20.04.2016թ. որոշմամբ ներկայացված բողոքը կրկին թողել է առանց քննության՝ պատճառաբանելով, որ. «Տվյալ դեպքում սույն գործում առկա թիվ RR202827608AM փոստային անդորրագրի համաձայն՝ Վերաքննիչ դատարանի 01.02.2016 թվականի որոշումը Գեղամ Մելիքսեթյանին է ուղարկվել 02.02.2016 թվականին (հատոր 3, գ.թ. 138), իսկ հետադարձ ծանուցման փոստային անդորրագրի համաձայն՝ Գեղամ Մելիքսեթյանը Վերաքննիչ դատարանի 01.02.2016 թվականի որոշումը ստացել է

04.02.2016 թվականին (հատոր 3-րդ գ.թ. 139), Վերաքննիչ դատարանի վերը նշված որոշման դեմ վերջինիս կողմից փոստային ծառայության միջոցով վճարել բողոք է ներկայացվել 04.03.2016 թվականին (հիմք՝ թիվ RR192153864AM փոստային ծրար), այսինքն՝ օրենքով սահմանված վճարել բողոք բերելու ժամկետի ավարտից հետո, որը ՀՀ վճարել դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 30.03.2016 թվականի որոշմամբ թողնվել է առանց քննության՝ օրենքով սահմանված վճարել բողոք բերելու ժամկետը բացթողելու և վճարել բողոք բերելու ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու և ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդություն չներկայացնելու հիմքերով, այնուհետև սույն վճարել բողոքը փոստային ծառայության միջոցով ներկայացվել է 08.04.2016 թվականին (հիմք՝ թիվ RR205243999AM փոստային ծրար), և պատճառաբանելով, որ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 01.02.2016 թվականի որոշումը ստացել է 04.02.2016 թվականին և ՀՀ վճարել դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 30.03.2016 թվականի Տվճարել բողոքն առանց քննության թողնելու մասին/ որոշումը ստանալուց անմիջապես հետո ձեռնամուխ է եղել բաց թողնված ժամկետ հարգելի համարելու միջնորդությունը կազմելուն և նույն օրն այն ուղարկել է ՀՀ վճարել դատարան, միջնորդել է հարգելի ճանաչել վճարել բողոք բերելու համար սահմանված դատավարական ժամկետը բաց թողնելու պատճառը և այն վերականգնել: Մինչդեռ Վճարել դատարանը գտնում է, որ բողոք բերած անձի միջնորդության պատճառաբանությունը հիմնավոր չէ և հիմք չէ դատավարական ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու համար: Նման պայմաններում Վճարել դատարանը գտնում է, որ վճարել բողոքը պետք է թողնել առանց քննության...»:

3. Դիմողները գտնում են, որ վիճարկվող դրույթը՝ դատական պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ, չի ապահովում ստորադաս դատարանի դատական ակտը վերադատության կարգով բողոքարկելու եղանակով անձի դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի արդյունավետ իրացումն այն պատճառաբանությամբ, որ այդ դրույթի կիրառումը հանգեցնում է իրավական անորոշության:

Իրենց դիրքորոշումը հիմնավորելու համար դիմողները, վերլուծելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը, նշում են, որ առանց որևէ ողջամիտ և օբյեկտիվ արդարացման խտրական վերաբերմունք է սահմանվում դատական ակտի բողոքարկման համար նախատեսված ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու վերաբերյալ խնդրանք ներկայացրած անձանց միջև. անձինք, ովքեր դատական ակտի բողոքարկման համար նախատեսված ժամկետի բացթողումը հարգելի

համարելու վերաբերյալ խնդրանքը վերնագրել են որպես միջնորդություն, և անձինք, ովքեր նշված խնդրանքն ուղղակի շարադրել են առանց այն հատուկ վերնագրելու:

Ըստ դիմողների «միջնորդել» և «խնդրել» եզրույթները նույն իմաստն են պարունակում, մինչդեռ Վճռաբեկ դատարանի կողմից սույն դիմումով վիճարկվող դրույթներին տրված մեկնաբանությամբ՝ այն դեպքերում, երբ դատարանին հասցեագրված խնդրանքը վերնագրված չէ որպես միջնորդություն և/կամ բողոքում տեղակայված չէ համապատասխան հատվածում, այն չի հանդիսանում միջնորդություն:

ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-630, ՍԴՈ-690, ՍԴՈ-753, ՍԴՈ-902 և ՍԴՈ-1052 որոշումների և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի արտահայտած համապատասխան իրավական դիրքորոշման տրամաբանության վրա հիմնվելով՝ դիմողները նշում են, որ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացնելու ձևը և կարգը սահմանված չեն, ինչը հանգեցնում է իրավական անորոշության, որի արդյունքում անհամաչափորեն սահմանափակվել են դիմողների դատական պաշտպանության և արդար դատաքննության իրավունքները:

Վերլուծելով վիճարկվող դրույթը՝ դիմողները եզրահանգել են, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 1-ին, 3-րդ հոդվածներին, 6-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 28-րդ, 29-րդ հոդվածներին, 60-րդ հոդվածի 1-ին, 3-րդ և 4-րդ մասերին, 61 և 63-րդ հոդվածների 1-ին մասերին, 78-րդ, 79-րդ, 80-րդ և 81-րդ հոդվածներին:

4. Պատասխանող կողմը գտնում է, որ վիճարկվող իրավակարգավորմամբ սահմանված բողոքարկման մեկամսյա ժամկետը ողջամիտ է, այն լիովին բավարար է սովորական հանգամանքներում արդյունավետորեն իրականացնելու համապատասխան բողոք ներկայացնող անձի դատական պաշտպանության իրավունքը:

Պատասխանող կողմը նշում է, որ անձի կամքից անկախ պատճառներով օրենքով սահմանված բողոքարկման մեկամսյա ժամկետի բացթողման հանգամանքը տվյալ հիմքով գնահատելու համար անհրաժեշտ է որոշակի ապացույցների առկայություն, որոնք կհավաստեն, որ անձն իր կամքից անկախ, օբյեկտիվորեն հնարավորություն չի ունեցել իրացնելու իր բողոքարկման իրավունքը: Ընդ որում, այդ ապացույցները ենթակա են իրավական գնահատականի դատարանի կողմից:

Պատասխանող կողմն իրավական որոշակիության պահպանման նկատառումներով կարևորում է միջնորդության պահանջի առկայութ-

յունը և ընդգծում, որ. «...առանց միջնորդության և միջնորդության հիմքում ընկած ապացույցների դատարանը չի կարող գնահատել, թե ինչ պատճառներով է անձը բաց թողել օրենքով սահմանված ժամկետը, առավել ևս, դա հնարավոր չէ ժամկետն ինքնին երկարացված համարելու օրենքի ուժով առանց դատարանի իրավական գնահատականի»:

Արձանագրելով, որ սույն գործով վիճարկվող նորմի իրավակարգավորման տրամաբանությունը համադրելի է ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-1052, ՍԴՈ-1062, ՍԴՈ-1254, ՍԴՈ-1268, ՍԴՈ-1290 որոշումներով քննության առարկա դարձած համապատասխան նորմերի իրավակարգավորման տրամաբանության հետ, փաստելով, որ նշված որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները կիրառելի են նաև սույն գործով, պատասխանողը հանգում է այն հետևությանը, որ ժամկետի բացթողումն իրավունքի ուժով (ex jure) հարգելի ճանաչելու համար պատճառաբանված միջնորդության և համապատասխան ապացույցների առկայությունն անհրաժեշտություն է: Ընդ որում, պատասխանողի կարծիքով, նշված բովանդակային պահանջի բավարարման դեպքում բողոքը չի կարող առանց քննության թողնվել միայն այն ձևական պահանջնկատառումով, որ առկա չէ «միջնորդություն», «միջնորդագիր» կամ այլ համարժեք ձևակերպում:

Միաժամանակ, պատասխանողն արձանագրում է, որ վիճարկվող դրույթը պարունակում է օրենքի բաց քանի որ չի նախատեսում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդություն չներկայացնելու հիմքով վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելուց հետո թույլ տրված խախտումը շտկելու և որոշակի ժամկետում բողոքը կրկին ներկայացնելու հնարավորություն: Այս կապակցությամբ պատասխանողը գտնում է, որ սույն գործով հարկ է կիրառել ՍԴՈ-1290 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, և ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը համարում է խնդրահարույց՝ ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 61, 63 և 78-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխանության տեսանկյունից՝ այն մասով, որ չի նախատեսում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդություն չներկայացնելու հիմքով վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելուց հետո օրենքով սահմանված ժամկետում թույլ տրված խախտումը շտկելու և օրենքով սահմանված ժամկետում բողոքը կրկին ներկայացնելու հնարավորություն:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանը սույն գործով վիճարկվող իրավանորմի սահմանադրականությունը գնահատելիս անհրաժեշտ է համարում ելնել.

- հանրային իշխանության կողմից մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների՝ ՀՀ Սահմանադրության և Հայաստանի Հանրապետության վավերացրած միջազգային պայմանագրերի հիման վրա արդյունավետ պաշտպանությունն ապահովելու անհրաժեշտությունից,

- ՀՀ Սահմանադրության (2015թ. փոփոխություններով) 61 և 63-րդ հոդվածների 1-ին մասերում ամրագրված արդյունավետ դատական պաշտպանության իրավունքի և արդար դատաքննության իրավունքի երաշխավորման անհրաժեշտությունից՝ հաշվի առնելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները:

6. Սույն գործի շրջանակներում ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի իրավակարգավորման տրամաբանությունը համադրելի է ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ ՄԴՈ-1249 որոշմամբ քննության առարկա դարձած՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետի, ՄԴՈ-1254 որոշմամբ քննության առարկա դարձած՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 160-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի և ՄԴՈ-1268 որոշմամբ քննության առարկա դարձած՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 136-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի իրավակարգավորումների տրամաբանության հետ:

Հաշվի առնելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1249, ՄԴՈ-1254 և ՄԴՈ-1268 որոշումներով քննության առարկա իրավակարգավորումների և սույն գործով վիճարկվող իրավակարգավորումների բովանդակային համարժեքությունը՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նշված որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները կիրառելի են նաև սույն գործով քննության առարկա իրավակարգավորումների առնչությամբ:

Մասնավորապես, իր՝ ՄԴՈ-1249 որոշման մեջ սահմանադրական դատարանը նշել և ՄԴՈ-1254 և ՄԴՈ-1268 որոշումներում կրկին արձանագրել է հետևյալը. «...երբ վճռաբեկ բողոքը բերվել է օրենքով սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, ապա բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին **միջնորդությունն օբյեկտիվորեն առկա իրավական անհրաժեշտություն է**, հետապնդում է իրավաչափ նպատակ, այն է՝ հնարավորություն տալ իրավասու մարմնին քննության առարկա դարձնել միջնորդության մեջ ներառված խնդրանքը: ... երբ վճռաբեկ բողոքը վճռաբեկ դատարան բերելու համար օրենքով սահմանված ժամկետը բաց թողնելու պատճառ է հանդիսանում համապատասխան բողոքարկվող

դատական ակտը բողոքաբերից անկախ պատճառներով վերջինիս ուշ հասու լինելու հանգամանքը, ապա բողոքաբերը պետք է ներկայացնի բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդություն՝ կցելով համապատասխան հանգամանքը հավաստող, վկայող ապացույցները, իսկ վճռաբեկ դատարանը՝ տվյալ հանգամանքի հաշվառմամբ բավարարի ներկայացված միջնորդությունը: Այդ դեպքում բաց թող նված ժամկետը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերականգնվում է իրավունքի ուժով (ex jure)՝ համապատասխան դատական ակտում այդ մասին փաստելով»:

7. Նկատի ունենալով դատական ակտերի բողոքարկման ժամկետների և այդ ժամկետներից հետո բերված բողոքները վարույթ ընդունելու, դրանք վերադարձնելու կամ առանց քննության թողնելու վերաբերյալ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության, ՀՀ քրեական դատավարության և ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքերի իրավակարգավորումների բովանդակային համարժեքությունը, այդ իրավակարգավորումների սահմանադրականության վերաբերյալ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների միասնականությունը, սույն գործի շրջանակներում ևս Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ դատական պրակտիկայի առկա վիճակի ուսումնասիրությանը: Այսպես, Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան ներկայացված դիմումի և ԼԴ/1323/02/13 քաղաքացիական գործի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատը 2015 թվականի օգոստոսի 26-ին կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու մասին» որոշում, մասնավորապես նշելով, որ բողոք բերած անձը, ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 30.06.2015 թվականի որոշման դեմ վճռաբեկ բողոքը բերել է 03.08.2015 թվականին, այսինքն՝ վճռաբեկ բողոք բերելու համար օրենքով սահմանված մեկամսյա ժամկետը լրանալուց հետո, և չի ներկայացրել միջնորդություն՝ վճռաբեկ բողոք բերելու ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու և այն վերականգնելու մասին: Այնուհետև, կրկին բերված վճռաբեկ բողոքի ուսումնասիրման հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատը 2015 թվականի հոկտեմբերի 28-ին կրկին կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու մասին» որոշում՝ պատճառաբանելով, որ 03.08.2015 թվականի վճռաբեկ բողոքում ներառված ծանոթագրությունը չի կարող գնահատվել որպես վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու և բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու վերաբերյալ միջնորդություն: Համանման իրավիճակ է առկա նաև Գեղամ Մելիքսեթյանի գործի մասով (քաղաքացիական գործ թիվ ԵԱՆԴ/0976/02/13):

Արձանագրելով, որ դատարանը հանդես է գալիս որպես արդարադատություն իրականացնող մարմին և կաշկանդված է որոշակի դատավարական գործողություններ սեփական հայեցողությամբ իրականացնելու արգելքով, Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դատարանի կողմից դատավարական ակնկալվող գործողության կատարման, այն է՝ բաց թողնված դատավարական ժամկետն իրավունքի ուժով (*ex jure*) վերականգնելու համար անհրաժեշտ է, որպեսզի բողոք բերած անձը գրավոր միջնորդի համապատասխան գործողության կատարումը: Հետևաբար, համապատասխան միջնորդության առկայությունն այն անհրաժեշտ նախապայմանն է, որը վկայում է բողոք բերած անձի կողմից ակնկալվող գործողությունը հայցելու մասին, ինչն էլ բավարար հիմքերի առկայության դեպքում դատարանի համար առաջացնում է բաց թողնված դատավարական ժամկետն իրավունքի ուժով (*ex jure*) վերականգնելու պարտականություն:

Քննության առարկա գործը դիտարկելով վերոնշյալ իրավական դիրքորոշման լույսի ներքո՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ խնդիրը ոչ միայն «ծանոթագրություն» բառն է, այլև այն հանգամանքը, թե շարադրանքի բովանդակությունը որքանով է հնարավորություն ընձեռում այն դատարանի կողմից որպես միջնորդություն ընկալվելու համար: Իսկ այդպիսին ընկալվելու համար, նախ և առաջ, անհրաժեշտ է, որպեսզի բողոք բերած անձը հստակորեն ներկայացնի իր միջնորդությունը: Այս առումով հատկանշական է այն, որ երկու գործերի դեպքում էլ, երբ վճռաբեկ դատարանն առանց քննության է թողել վճռաբեկ բողոքները, կրկին անգամ ներկայացված վճռաբեկ բողոքներում բողոք բերած անձինք արդեն իրենց խնդրանքը շարադրել են այնպես (ինչպես ձևական, այնպես էլ բովանդակային առումով), որ վճռաբեկ դատարանի կողմից այն ընկալվել և գնահատվել է արդեն որպես միջնորդություն: Բացի դրանից, ԼԴ/1323/02/13 քաղաքացիական գործով վճռաբեկ բողոքում, ի տարբերություն բողոքի ներկայացման համար սահմանված ժամկետի բացթողումը հարգելի ճանաչելու հատվածի, որը ներկայացված է որպես «ծանոթագրություն», պետական տուրքի գծով խնդրանքը ներկայացված է որպես միջնորդություն՝ «միջնորդում եմ» ձևակերպմամբ: Հետևաբար, օրենքով սահմանված միջնորդելու պարտականության բարեխիղճ կատարման փոխարեն այն չկատարելը չի կարող դիտարկվել որպես դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի արդյունավետ իրացման խոչընդոտ:

Սահմանադրական դատարանը նաև արձանագրում է, որ դատական պրակտիկայում ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-1249, ՍԴՈ-1254 և ՍԴՈ-1268 որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները դեռևս ոչ լիարժեք են հաշվի առնվում, ինչը կարող է հանգեցնել արդյունա-

վետ դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի իրացման արգելափակման վտանգի:

Միաժամանակ, ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ վիճարկվող դրույթը հստակ չի նախատեսում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդություն չներկայացնելու հիմքով վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելուց հետո թույլ տրված խախտումը շտկելու և որոշակի ժամկետում բողոքը կրկին ներկայացնելու հնարավորություն, ինչը փաստում է նաև պատասխանող կողմը: Այս տրամաբանությունն է ընկած եղել նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 213-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հիմքում, ինչը ՀՀ սահմանադրական դատարանի 28 հունիսի 2016թ. ՄԴՈ-1290 որոշմամբ ճանաչվել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 61, 63 և 78-րդ հոդվածների պահանջներին հակասող և անվավեր այն մասով, որ չի նախատեսում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդություն չներկայացնելու հիմքով՝ վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելուց հետո թույլ տրված խախտումը շտկելու և օրենքով սահմանված ժամկետում բողոքը կրկին ներկայացնելու հնարավորություն:

Այդուհանդերձ, դիմողներից Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի նկատմամբ Վճռաբեկ դատարանի կողմից կայացված դատական ակտերի ուսումնասիրության արդյունքներով Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ թեև Վճռաբեկ դատարանը բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդություն չներկայացնելու հիմքով Վաչիկ Կարապետյանի և Լուսինե Ամիրբեկյանի վճռաբեկ բողոքը թողել է առանց քննության, սակայն կրկին անգամ ներկայացված վճռաբեկ բողոքի դեպքում Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքը թողել է առանց քննության ոչ թե բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդություն չներկայացնելու հիմքով, այլ այն հիմքով, որ. «...երկրորդ անգամ բերված վճռաբեկ բողոքում ներառված միջնորդությամբ բողոք բերած անձը որևէ հիմնավոր փաստարկ չի ներկայացրել վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու վերաբերյալ, հետևաբար, բողոք բերած անձը բաց է թողել վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված ժամկետն առանց հարգելի պատճառների»:

Վճռաբեկ դատարանը համանման որոշում է կայացրել նաև Գեղամ Մելիքսեթյանի թիվ ԵԱՆԴ/0976/02/13 քաղաքացիական գործով՝ 20.04.2016թ. որոշման մեջ արձանագրելով, որ. «... Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ բողոք բերած անձի միջնորդության պատճառաբանությունը հիմնավոր չէ և հիմք չէ դատավարական ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու համար»: Արդյունքում՝ Վճռաբեկ դատարանը որոշել է. «Մերժել վճռաբեկ բողոք բերելու համար սահմանված դատա-

վարական ժամկետը բաց թողնելու պատճառը հարգելի ճանաչելու և այն վերականգնելու մասին Գեղամ Մելիքսեթյանի միջնորդությունը»:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ընդգծել նաև, որ իր ՍԴՈ-1249, ՍԴՈ-1254, ՍԴՈ-1268 որոշումների ընդունումից հետո դատական ակտերի բողոքարկման ինստիտուտը դեռևս համապատասխան օրենսդրական համալիր և միասնական կանոնակարգումների չի ենթարկվել, և այս հանգամանքն արտացոլվել է նաև պատասխանող կողմի ներկայացրած բացատրության մեջ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **ՈՐՈՇԵՑ**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 233.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանող այնքանով, որքանով ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-1249, ՍԴՈ-1254 և ՍԴՈ-1268 որոշումներում նույնաբնույթ հարցի առնչությամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին համահունչ երաշխավորվում է բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձից անկախ պատճառներով բողոքի ներկայացման համար սահմանված ժամկետի բացթողումը համապատասխան միջնորդության ու ապացույցների առկայության պարագայում իրավունքի ուժով (ex jure) հարգելի ճանաչելը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

6 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1296

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

2016 թվականի մայիսի 19-ին ԲՐՅՈՒՍԵԼՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՋԵՎ «ՀՈՐԻԶՈՆ-2020. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ
ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ (2014-2020)»
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒ ԹՅԱՆ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլում-
յանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհա-
ննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝
Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաս-
տանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարար Լ. Մկրտչ-
յանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության
/2005թ. փոփոխություններով/ 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ
հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի
մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդված-
ների,

դռնբաց դատական նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2016

թվականի մայիսի 19-ին Բրյուսելում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության միջև «Հորիզոն-2020. հետազոտությունների և նորարարության շրջանակային ծրագիր (2014-2020)» միության ծրագրին Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 28.07.2016թ. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության միջև «Հորիզոն-2020. հետազոտությունների և նորարարության շրջանակային ծրագիր /2014-2020/» միության ծրագրին Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության մասին համաձայնագիրը /այսուհետ՝ Համաձայնագիր/ և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Համաձայնագիրն ստորագրվել է 2016 թվականի մայիսի 19-ին Բրյուսելում՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Եվրոպական հանձնաժողովի (այսուհետ՝ Հանձնաժողով) կողմից՝ «Հորիզոն-2020. հետազոտությունների և նորարարության շրջանակային ծրագիր (2014-2020)» միության ծրագրին (այսուհետ՝ Ծրագիր) Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությունն ապահովելու համար, որի նպատակն է նպաստել Եվրոպական հետազոտությունների տարածքի հասանելիությանը և նորարարական Միության ձևավորմանը:

Համաձայնագիրը բաղկացած է ներածությունից և 7 հոդվածից, ինչպես նաև Համաձայնագրին կից երեք հավելվածներից՝ Հավելված I. «Ծրագրին Հայաստանի իրավաբանական կազմավորումների մասնակցության կարգը և պայմանները», Հավելված II. «Ծրագրում (2016-2020) Հայաստանի ֆինանսական ներդրումները կարգավորող կանոններ» և Հավելված III. «Ծրագրին Հայաստանյան մասնակիցների ֆինանսական վերահսկողությունը»:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- մասնակցել Ծրագրով նախատեսված գործունեությանը՝ Համաձայնագրով սահմանված կարգին ու պայմաններին համապատասխան,
- Ծրագրում մասնակցության յուրաքանչյուր տարվա համար կատարել

Ֆինանսական ներդրում Եվրոպական միության ընդհանուր բյուջե,
• գործադրել բոլոր ջանքերը Համաձայնագրով նախատեսված գործունեությանը մասնակից գիտական աշխատողների ազատ տեղաշարժը և կեցությունը դյուրացնելու, ինչպես նաև նշված գործունեության համար նախատեսված ապրանքների և ծառայությունների միջսահմանային տեղաշարժը հեշտացնելու համար,

• ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ՝ ապահովելու համար, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետությունում գնված կամ ՀՀ ներմուծված ապրանքները և ծառայությունները, որոնք մասնակիորեն կամ ամբողջությամբ ֆինանսավորվում են Համաձայնագրի շրջանակներում գործունեության առնչությամբ կնքված դրամաշնորհի համաձայնագրերի համաձայն, ազատվեն մաքսային տուրքերից, ներմուծման տուրքերից և այլ հարկային վճարներից,

• Համաձայնագրին համապատասխան կատարել ՀՀ ներդրումը, իսկ ներդրման վճարման ցանկացած ուշացման պարագայում վճարել չվճարված գումարի նկատմամբ տույժերը,

• երաշխավորել, որ աուդիտ կատարելու նպատակով Հանձնաժողովի գործակալները, Աուդիտորների եվրոպական դատարանը և Հանձնաժողովի կողմից լիազորված այլ անձինք հասանելիություն կունենան տեղանքին, աշխատանքներին և փաստաթղթերին (և՛ էլեկտրոնային, և՛ թղթային տարբերակով), ինչպես նաև պահանջվող ողջ տեղեկատվությանը՝ պայմանով, որ հասանելիության այս իրավունքը կամրագրվի ՀՀ մասնակիցների հետ կնքված դրամաշնորհային համաձայնագրերում,

• երաշխավորել, որ Համաձայնագրի պատշաճ իրականացման համար ՀՀ իրավասու մարմինները պարբերաբար փոխանակեն տեղեկատվություն, եթե դա չի արգելվում ՀՀ կանոններով և կանոնակարգերով,

• ապահովել, որպեսզի ՀՀ կառավարության կողմից նշանակված մարմինը Հանձնաժողովի կողմից անձանց համար դրամական պարտավորություններ սահմանող որոշումների հարկադիր կատարման նպատակով Հանձնաժողովի անունից դիմի հայկական դատական ատյան, ինչպես նաև դրա մասին տեղեկացնի Հանձնաժողովին:

3. Համաձայնագրի դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 13-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին, որոնց համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին քաղաքականությունն իրականացվում է միջազգային իրավունքի հիման վրա բոլոր պետությունների հետ բարիդրացիական, փոխշահավետ հարաբերություններ հաստատելու նպատակով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության /2005թ. փոփոխություններով/ 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց Ց**.

1. 2016 թվականի մայիսի 19-ին Բրյուսելում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության միջև «Հորիզոն-2020. հետազոտությունների և նորարարության շրջանակային ծրագիր (2014-2020)» միության ծրագրին Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

13 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1297

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 16-ԻՆ ԲՈՒՐԱԲԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ
ԽՈՐՀՐԴԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՄԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ.
Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող),
Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրա-
պետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի
Հանրապետության արդարադատության նախարարի տեղակալ Ս. Քրմո-
յանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-
րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահ-
մանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության
օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2015 թվականի հոկ-

տեմբերի 16-ին Բուրաբայում ստորագրված՝ Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների քրեակատարողական ծառայությունների ղեկավարների խորհրդի ձևավորման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 10 օգոստոսի 2016թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր Բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ջ Ե Ց**:

1. Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների քրեակատարողական ծառայությունների ղեկավարների խորհրդի ձևավորման մասին համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2015 թվականի հոկտեմբերի 16-ին՝ Բուրաբայում: Համաձայնագրի նպատակն է ձևավորել Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների քրեակատարողական ծառայությունների ղեկավարների խորհուրդ (այսուհետ՝ Խորհուրդ), որն Անկախ պետությունների համագործակցության ճյուղային համագործակցության մարմին է և նախատեսված է քրեակատարողական ոլորտում քրեակատարողական ծառայությունների փոխգործակցության համակարգումն ապահովելու համար:

Խորհուրդն իր գործունեությունն իրականացնում է Անկախ պետությունների համագործակցության գործադիր կոմիտեի, Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների միջխորհրդարանական վեհաժողովի, Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների պետական իշխանության մարմինների հետ փոխգործակցությամբ: Խորհուրդն իր գործունեության համար հաշվետու է Անկախ պետությունների համագործակցության պետությունների ղեկավարների խորհրդին:

Համաձայնագրի անբաժանելի մաս է կազմում «Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների քրեակատարողական ծառայությունների ղեկավարների խորհրդի մասին» կանոնակարգը, որի հիման վրա էլ Խորհուրդն իրականացնում է իր գործունեությունը: Կանոնակարգում սահմանված են Խորհրդի գործունեության հիմնական ուղղությունները և գործառնությունները, Խորհրդի իրավունքները, Խորհրդի գործունեության կազմակերպման առանձնահատկությունները:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- Համաձայնագրի մյուս կողմերի հետ համատեղ ձևավորել Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների քրեակատարողական ծառայությունների ղեկավարների խորհուրդ (հոդված 2),

- սահմանել Համաձայնագրի իրագործման համար պատասխանատու իրավասու մարմին և այդ մասին տեղեկացնել ավանդապահին Համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելու համար անհրաժեշտ ներպետական ընթացակարգերի կատարման մասին ծանուցման հետ միաժամանակ (հոդված 4),

- Համաձայնագրի իրագործման համար պատասխանատու իրավասու մարմնի փոփոխության դեպքում այդ մասին տեղեկացնել ավանդապահին (հոդված 4),

- որպես ընդունող պետություն հանդես գալու պարագայում՝ ապահովել, որպեսզի ՀՀ քրեակատարողական ծառայությունն իր միջոցների հաշվին կատարի Խորհրդի նիստի անցկացումը ֆինանսավորելու հետ կապված ծախսերը (Կանոնակարգ, Բաժին VI, կետ 22),

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության պետական իշխանության գործուղող մարմինները կամ կազմակերպությունները կատարեն Խորհրդի անդամների և նիստի մասնակիցների գործուղման ծախսերը (Կանոնակարգ, Բաժին VI, կետ 23):

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2015 թվականի հոկտեմբերի 16-ին Բուրաբայում ստորագրված՝ Անկախ պետությունների համագործակցության մասնակից պետությունների քրեակատարողական ծառայությունների ղեկավարների խորհրդի ձևավորման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ
13 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ –1298

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 2-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՍԱՐԴՈՒ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՅԻԱՅԻ 16-ԴՊ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը^ա կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող՝, Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի զեկուցող),
Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ /գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում/՝
Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարի տեղակալ Վ. Քոչարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2013 թվականի հոկտեմբերի 2-ին ստորագրված՝ Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 16-րդ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 1(85)2017
39

արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ՝ գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 18 հուլիսի 2016թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով 2013 թվականի հոկտեմբերի 2-ին Ստրասբուրգում ստորագրված՝ Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 16-րդ արձանագրությունը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 16-րդ արձանագրությունն ստորագրվել է 2013 թվականի հոկտեմբերի 2-ին՝ Ստրասբուրգում: Արձանագրության նպատակն է ընդլայնել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ՝ ՄԻԵԴ) իրավասությունը ուժեղացնելով ՄԻԵԴ-ի և ազգային իշխանությունների միջև փոխգործակցությունը:

2. Կոնվենցիայի 16-րդ արձանագրությունն ստորագրման համար բաց է Կոնվենցիայի Բարձր պայմանավորվող կողմերի համար: Այն ուժի մեջ է մտնում Կոնվենցիայի տասը Բարձր պայմանավորվող կողմերի կողմից Արձանագրության 7-րդ հոդվածի դրույթների համաձայն Արձանագրությամբ պարտավորված լինելու վերաբերյալ իրենց համաձայնությունը հայտնելու ամսաթվից հետո եռամսյա ժամանակահատվածը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հարկ է նշել, որ 2016 թվականի հուլիսի 22-ի դրությամբ Արձանագրությունն ստորագրել են 16 և վավերացրել 6 պետություններ (իրենց՝ կից հայտարարություններում նշելով ներպետական այն դատարանները կամ տրիբունալները, որոնց նշանակում են Արձանագրության 1-ին հոդվածի 1-ին մասի նպատակներով):

3. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- երաշխավորել Արձանագրության 10-րդ հոդվածին համապատասխան նշանակված Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն դատարանների ՄԻԵԴ դիմելու իրավունքի իրացումը՝ Կոնվենցիայով կամ դրա արձանագրություններով սահմանված իրավունքների և ազատություն-

ների մեկնաբանման կամ կիրառման սկզբունքային հարցերի վերաբերյալ խորհրդատվական կարծիքների տրամադրման համար /հոդված 1/,

- Արձանագրության 1-5-րդ հոդվածները դիտարկել որպես Կոնվենցիայի լրացուցիչ հոդվածներ, և Կոնվենցիայի բոլոր դրույթները կիրառել համապատասխանաբար /հոդված 6/,

- ստորագրման ժամանակ կամ վավերագրերը, ընդունման կամ հաստատման մասին իր փաստաթղթերն ի պահ հանձնելիս Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղարին հասցեագրված հայտարարության միջոցով նշել այն դատարանները, որոնց Հայաստանի Հանրապետությունը նշանակում է Արձանագրության 1-ին հոդվածի 1-ին մասի նպատակներով՝ հետագայում՝ ցանկացած ժամանակ և նույն կարգով այդ հայտարարությունը փոփոխելու հնարավորությամբ /հոդված 10/:

4. ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ուշադրություն հրավիրել հետևյալ հանգամանքի վրա.

քննության առարկա Արձանագրությունն ստորագրելիս ի գիտություն է ընդունվել Կոնվենցիայի 16-րդ արձանագրության Բացատրական զեկույցը /Explanatory Report/:

Բացատրական զեկույցում ներկայացվում է Արձանագրության ընդունման նախապատմությունը և տրվում են առանձին հոդվածների մեկնաբանություններ: Մասնավորապես, ի թիվս այլնի, դրանում նշվում է, որ խորհրդատվական կարծիքի համար Դատարան կարող է դիմել այն ներպետական մարմինը, որը հանդիսանում է «բարձր դատարան կամ տրիբունալ... որը նշված է /Բարձր պայմանավորվող կողմից/ 10-րդ հոդվածի համաձայն»: Այս ձևակերպումը կոչված է խուսափելու հնարավոր բարդությունից՝ տալով ընտրության որոշակի ազատություն: «Բարձր դատարան կամ տրիբունալ» արտահայտությունը վերաբերում է ազգային դատական համակարգի գագաթին գտնվող դատարաններին և տրիբունալներին: «Բարձր» եզրույթի կիրառումը՝ ի հակադրություն «բարձրագույն» եզրույթի, հնարավորություն է տալիս ընդգրկել այնպիսի դատարանների կամ տրիբունալների, որոնք, չնայած նրան, որ զիջում են սահմանադրական կամ գերագույն դատարաններին, այնուամենայնիվ, հանդիսանում են «բարձր» տվյալ կատեգորիայի գործերի համար: Մա, այն պահանջի հետ մեկտեղ, համաձայն որի՝ Բարձր պայմանավորվող կողմն է նշում այն դատարանները կամ տրիբունալները, որոնք կարող են հայցել խորհրդատվական կարծիք, թույլ է տալիս ցուցաբերել անհրաժեշտ ճկունություն՝ ելնելով ազգային դատական համակարգերի առանձնահատկություններից:... /կետ 8/:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանը, նշված Բացատրական զեկույցի և Արձանագրության 10-րդ հոդվածով Հայաստանի Հանրապետության

ստանձնած պարտավորության համեմատական վերլուծության արդյունքում, միաժամանակ նկատի ունենալով, որ Արձանագրության հայերեն պաշտոնական թարգմանության տեքստում, ինչպես նաև դրան կից պաշտոնական փաստաթղթերում օգտագործվում է «Բարձրագույն դատարաններ կամ տրիբունալներ» ձևակերպումը, արձանագրում է հետևյալը. որպեսզի Արձանագրության հայերեն պաշտոնական թարգմանության տեքստում և դրան կից պաշտոնական փաստաթղթերում օգտագործվող՝ «Բարձրագույն դատարաններ կամ տրիբունալներ» ձևակերպումը չվտանգի Արձանագրության 10-րդ հոդվածով ստանձնած պարտավորությունների ազգային օրենսդրական իմպլեմենտացիայի բարեխիղճ իրականացումը, պետք է նկատի ունենալ, որ չնայած ՀՀ դատական համակարգի առանձին ատյաններ իրենց սահմանադրաիրավական կարգավիճակից ելնելով չեն կրում «բարձր» կամ «բարձրագույն» անվանումը, սակայն օրենսդրությամբ նախատեսված կոնկրետ գործերով իրավունք ունեն կայացնել վերջնական որոշում: Այլ կերպ ասած՝ դրանք հանդես են գալիս որպես տվյալ կոնկրետ գործով վերջնական որոշում կայացնող «բարձր» դատարան:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2013 թվականի հոկտեմբերի 2-ին ստորագրված՝ Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 16-րդ արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

13 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ – 1299

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼՅՈՒՔՍԵՄԲՈՒՐԳԻ ՄԵԾ ԴՔՍՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՕԴԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ.
Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող),
Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրա-
պետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի
Հանրապետության Էկոնոմիկայի նախարարի տեղակալ Է. Տարասյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-
րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահ-
մանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության
օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դրնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2015 թվականի
դեկտեմբերի 8-ին Լյուքսեմբուրգում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրա-

պետության կառավարության և Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության միջև օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Մահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 28 հուլիսի 2016թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության միջև օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2015 թվականի դեկտեմբերի 8-ին Լյուքսեմբուրգում՝ Կոդմերի համապատասխան տարածքների միջև և այդ տարածքներից դուրս օդային հաղորդակցություններ հաստատելու և միջազգային օդային հաղորդակցություններում թռիչքային և ավիացիոն անվտանգության բարձր մակարդակ ապահովելու նպատակով:

Համաձայնագրին կից ներկայացված է Հավելված, որով սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության և Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության նշանակած ավիաընկերությունների կողմից շահագործվող երթուղիները:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը փոխադարձության հիման վրա, ի թիվս այլնի, ստանձնում է հետևյալ պարտավորությունները.

- Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսությանը տրամադրել նրա նշանակած ավիաընկերությունների կողմից միջազգային օդային հաղորդակցությունների իրականացման հետ կապված Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված իրավունքները՝ իր պետության տարածքի վրայով առանց վայրէջքի թռիչք կատարելու իրավունք, իր պետության տարածքում ոչ առևտրային նպատակներով վայրէջքի իրավունք, Համաձայնագրի հավելվածով սահմանված երթուղու (երթուղիների) կետում (կետերում) վայրէջք կատարելու իրավունք՝ ուղևորներ, ուղեբեռ, բեռներ և փոստ՝ առանձին կամ համակցված, օդանավ վերցնելու և օդանավից իջեցնելու նպատակով, և Համաձայնագրով սահմանված այլ իրավունքներ (հոդված 2, կետ 1),

- ուղևորներին, ուղեբեռը և բեռը, ներառյալ՝ փոստը, Հայաստանի Հանրապետության տարածքով ուղիղ տարանցման և օդանավակայանի այդ նպատակով նախատեսված տարածքը չլքելու դեպքում ենթարկել ոչ ավելի, քան պարզեցված ստուգման՝ բացառությամբ այնպիսի ապօրինի գործունեության սպառնալիքի դեմ անվտանգության միջոցառումները, ինչպիսիք են բռնությունն ու օդահեռությունը և թմրադեղերի ապօրինի շրջանառության դեմ պայքարի հատուկ միջոցառումները, ինչպես նաև ազատել ուղիղ տարանցմամբ փոխադրվող ուղեբեռը, բեռը և փոստը մաքսատուրքերից, գանձումներից և այլ նմանատիպ հարկերից (հոդված 5, կետ 4),

- համաձայնեցված հաղորդակցություններ շահագործելու նպատակով վավեր ճանաչել Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության օրենքների և կանոնակարգերի, ներառյալ Եվրոպական միության գործող օրենքների և կանոնակարգերի համաձայն տրված կամ վավեր ճանաչված՝ թռիչքային պիտանության վկայականները, թռիչքներ կատարելու համար որակավորման վկայականները և լիցենզիաները, պայմանով, որ նման վկայականները կամ լիցենզիաները տրվել կամ վավեր են ճանաչվել Չիկագոյի Կոնվենցիայով սահմանված նվազագույն չափանիշներին հավասար կամ ավելի բարձր, ինչպես նաև վերոնշյալ պարտավորությունը սահմանող դրույթը կիրառել նաև Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության կողմից նշանակված այն ավիաընկերության առնչությամբ, որի փաստացի կարգավորիչ վերահսկողությունն իրականացվում է Եվրոպական միության մեկ այլ անդամ պետության կողմից (հոդված 6, կետեր 1,2),

- եթե Համաձայնագրի 7-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված խորհրդակցություններից հետո Հայաստանի Հանրապետությունը գտնում է, որ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսությունը նման որևէ ոլորտում արդյունավետորեն չի պահպանում և կիրառում թռիչքային անվտանգության այնպիսի չափանիշներ, որոնք առնվազն հավասար են այդ պահի դրությամբ Չիկագոյի Կոնվենցիայի համաձայն սահմանված նվազագույն չափանիշներին, ապա Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսությանը տեղեկացնել հայտնաբերված նման թերությունների և տվյալ նվազագույն չափանիշներին համապատասխանելու համար անհրաժեշտ գործողությունների մասին, իսկ նման տեղեկություն Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կողմից ստանալու դեպքում ձեռնարկել թերության վերացմանն ուղղված համապատասխան գործողություն (հոդված 7, կետ 2),

- միջազգային իրավունքով նախատեսված իրավունքների և պարտավորությունների համաձայն վերահաստատել, որ քաղաքացիական ավիացիայի անվտանգության դեմ անօրինական գործողություններից միմյանց պաշտպանելու պարտավորությունը կազմում է Համաձայնագրի անբաժանելի մասը (հոդված 8, կետ 1),

- գործել Քաղաքացիական ավիացիայի միջազգային կազմակերպության կողմից սահմանված և Չիկագոյի Կոնվենցիայի հավելվածներ համարվող՝ ավիացիոն անվտանգության դրույթներին և տեխնիկական պահանջներին համապատասխան՝ այնքանով, որքանով անվտանգության այդպիսի դրույթները և պահանջները կիրառելի են Հայաստանի Հանրապետության համար, ինչպես նաև պահանջել, որ Հայաստանի Հանրապետության գրանցման օդանավ շահագործողները կամ այն օդանավ շահագործողները, որոնց գործունեության հիմնական վայրը կամ մշտական գտնվելու վայրը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում է և Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օդանավակայանների շահագործողները գործեն ավիացիոն անվտանգության այդ դրույթներին համապատասխան (հոդված 8, կետ 4),

- համաձայնել, որ Հայաստանի Հանրապետության օդանավ շահագործողները պարտավոր են Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության տարածք մուտք գործելու, այնտեղից մեկնելու կամ այդ տարածքում գտնվելու ընթացքում կիրառել ավիացիոն անվտանգության դրույթները՝ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության օրենքներին և կանոնակարգերին համապատասխան, ներառյալ՝ Եվրոպական միության օրենքը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օդանավի բեռնման կամ ուղևորներ նստեցնելու ընթացքում և դրանից առաջ ապահովել, որ արդյունավետորեն կիրառվեն պատշաճ միջոցներ օդանավի պաշտպանության և ուղևորների, անձնակազմի, ուղեբեռի, բեռի և օդանավի պաշարների ստուգման համար, ինչպես նաև բարյացակամորեն քննության առնել որոշակի սպառնալիքին արձագանքելու՝ անվտանգության հիմնավորված հատուկ միջոցառումների վերաբերյալ Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կողմից ցանկացած դիմում (հոդված 8, կետ 5),

- ազատել Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կողմից նշանակված ավիաընկերության (ավիաընկերությունների) կողմից միջազգային հաղորդակցություններում շահագործվող օդանավը, ինչպես նաև դրա մշտական օգտագործման սարքավորումները, վառելիքի պաշարներն ու քսայուղերը և այդ օդանավում գտնվող պաշարները (ներառյալ սննդամթերքը, ոչ ոգելից խմիչքները և ծխախոտը) Հայաստանի Հանրապետության տարածք մուտք գործելիս բոլոր մաքսատուրքերից, ստուգման վճարներից և այլ տուրքերից կամ հարկերից պայմանով, որ այդ սարքավորումները և պաշարները մնում են օդանավում (հոդված 9, կետ 1),

- չտրամադրել կամ չթույլատրել պետական սուբսիդիա կամ օժանդակություն Հայաստանի Հանրապետության ավիաընկերությանը կամ ավիաընկերություններին այնպես, որ դա բացասաբար անդրադառնա Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության ավիաընկերությունների արդարացի և հավասար հնարավորության վրա՝ մրցակցելու միջազգային

օդային փոխադրումների իրականացման համար (հոդված 10, կետ 4),

- թույլատրել, որ օդային հաղորդակցությունների սակագները սահմանվեն յուրաքանչյուր նշանակված ավիաընկերության կողմից՝ շուկայում առևտրային նկատառումներից ելնելով (հոդված 11, կետ 1),
- իրավունք վերապահել Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության նշանակած ավիաընկերությանը կամ ավիաընկերություններին, փոխադարձության սկզբունքով և Հայաստանի Հանրապետության մուտքին, մշտական բնակությանը և զբաղվածությանը վերաբերող օրենքներին և կանոնակարգերին համապատասխան, Հայաստանի Հանրապետության տարածք բերել և պահպանել իրենց ներկայացուցիչներին և կառավարչական, առևտրային, վարչական և տեխնիկական անձնակազմին, ինչը պահանջվում է միջազգային օդային հաղորդակցությունների իրականացման համար (հոդված 12, կետ 1):

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը փոխադարձության հիման վրա ստանձնում է նաև այլ պարտավորություններ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2015 թվականի դեկտեմբերի 8-ին Լյուքսեմբուրգում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Լյուքսեմբուրգի Մեծ Դքսության կառավարության միջև օդային հաղորդակցությունների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

13 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ –1300

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2016 թվականի Փետրվարի 9-ին Երեվանում ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՇՎԵԴԻԱՅԻ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ
ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ
ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՄԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

13 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ա. Գևորգյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2016 թվականի փետրվարի 9-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Շվեդիայի Թագավորության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից

խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 06.07.2016թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով կոնվենցիան և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Շվեդիայի Թագավորության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիան (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) ստորագրվել է Երևանում՝ 2016 թվականի փետրվարի 9-ին:

2. Կոնվենցիայի նպատակն է բացառել եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը՝ նվազեցնելով եկամտային և գույքային հարկերի հետ կապված խոչընդոտների բացասական ազդեցությունը միջազգային առևտրի և ներդրումների վրա, ինչպես նաև ստեղծել կանխատեսելի և կայուն հարկային դաշտ:

3. Կոնվենցիայով սահմանվում են պայմանավորվող պետություններից մեկի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց՝ հարկման ենթակա գույքը և եկամուտների տեսակները, որոնք ներառում են գույքի ընդհանուր արժեքի կամ եկամտի կամ գույքի տարրերի նկատմամբ կիրառվող բոլոր հարկերը, այդ թվում՝ շարժական կամ անշարժ գույքի օտարումից ստացվող եկամուտների հարկերը, ինչպես նաև գույքի հավելաճից գանձվող հարկերը:

Հայաստանի Հանրապետությունում կոնվենցիան կիրառվելու է շահութահարկի, եկամտահարկի և գույքահարկի նկատմամբ (հոդված 2, կետ 3, ենթակետ «ա»):

4. Կոնվենցիայով պայմանավորվող կողմերը պարտավորություն են ստանձնում ձեռնպահ մնալ պայմանավորվող մյուս կողմի կամ միաժամանակ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց ստացած այն եկամուտը հարկելուց, որի հարկման իրավունքը Կոնվենցիայով վերապահված է մյուս պայմանավորվող կողմին և՛ ընդհակառակը:

5. Բացի վերոհիշյալ պարտավորություններից, Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է մի շարք այլ պարտավորություններ, մասնավորապես.

- ապահովել, որպեսզի ՀՀ իրավասու մարմինները շվեդական կողմի իրավասու մարմիններին ծանուցեն ՀՀ հարկային օրենքներում կատար-

ված ցանկացած էական փոփոխության մասին (հոդված 2, կետ 4),

• չհարկել շվեդական կողմի ռեզիդենտ հանդիսացող կամ անմիջապես մինչև ՀՀ ժամանելը շվեդական կողմի ռեզիդենտ հանդիսացած և Հայաստանի Հանրապետությունում բացառապես իրենց ուսման կամ մասնագիտացման նպատակով գտնվող ուսանողին կամ փորձնակին՝ Հայաստանի Հանրապետությունում իրենց ապրելու, ուսանելու կամ մասնագիտանալու համար ստացված վճարումներից պայմանով, որ այդպիսի վճարումներն առաջանում են Հայաստանի Հանրապետությունից դուրս գտնվող աղբյուրներից (հոդված 19),

• երբ ՀՀ ռեզիդենտը եկամուտ է ստանում կամ գույք է տնօրինում, որոնք, Կոնվենցիայի դրույթների համաձայն, կարող են հարկվել Շվեդիայում, ապա թույլ տալ այդ ռեզիդենտի եկամտային հարկից հանել Շվեդիայում վճարված հարկին հավասար գումար, ինչպես նաև այդ ռեզիդենտի գույքահարկից հանել Շվեդիայում վճարված գույքահարկին հավասար գումար (հոդված 22, կետ 1, ենթակետ «ա»),

• Շվեդիայի քաղաքացիներին Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել որևէ այլ կամ ավելի ծանր հարկման կամ դրա հետ կապված որևէ պահանջի, մասնավորապես, կապված ռեզիդենտության հետ, քան այն հարկումն

է կամ դրա հետ կապված պահանջները, որոնց ենթարկվում են կամ կարող են ենթարկվել ՀՀ քաղաքացիները միևնույն հանգամանքների դեպքում (հոդված 23, կետ 1),

• երաշխավորել, որ շվեդական ձեռնարկության՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ունեցած մշտական հաստատության հարկումը Հայաստանի Հանրապետությունում չի լինի պակաս բարենպաստ Հայաստանի Հանրապետության համանման գործունեություն իրականացնող ձեռնարկության հարկումից (հոդված 23, կետ 2),

• ՀՀ ձեռնարկություններին, որոնց գույքն ամբողջությամբ կամ մասամբ պատկանում կամ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով վերահսկվում է Շվեդիայի մեկ կամ մի քանի ռեզիդենտների կողմից, Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել որևէ այլ կամ ավելի ծանր հարկման կամ դրա հետ կապված որևէ պահանջի, քան այն հարկումն է կամ դրա հետ կապված պահանջները, որոնց ենթարկվում են կամ կարող են ենթարկվել Հայաստանի Հանրապետության այլ նման ձեռնարկությունները (հոդված 23, կետ 4),

• ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինները Շվեդիայի Թագավորության իրավասու մարմինների հետ փոխանակեն տեղեկություններ, որոնք պատշաճ կհամարվեն Կոնվենցիայի դրույթների իրականացման կամ ներքին օրենքների կիրառման կամ կատարման համար ՀՀ և Շվեդիայի Թագավորության կամ նրանց

քաղաքական ստորաբաժանումների կամ տեղական իշխանությունների անունից կիրառվող ցանկացած տեսակի և բնույթի հարկերի վերաբերյալ՝ այն չափով, որքանով դրանց հիման վրա հարկումը չի հակասում Կոնվենցիային (հոդված 25, կետ 1),

• Կոնվենցիայի 25-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն շվեդական կողմից ստացած ցանկացած տեղեկություն դիտարկել գաղտնի այնպես, ինչպես ՀՀ ներքին օրենքներին համապատասխան ստացած տեղեկությունը, և երաշխավորել դրանց հաղորդումը միայն այն անձանց կամ մարմիններին (ներառյալ դատարանները և վարչական մարմինները), որոնք առնչվում են Կոնվենցիայում նշված հարկերի գնահատմանը կամ գանձմանը, հարկադիր բռնագանձմանը կամ դատական հետապնդմանը կամ բողոքարկումների քննմանը, ինչպես նաև երաշխավորել, որ այդ անձինք կամ մարմինները տեղեկությունը կօգտագործեն միայն այդպիսի նպատակների համար (հոդված 25, կետ 2):

6. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Կոնվենցիան ուղղված լինելով երկու երկրների միջև ապրանքների և ծառայությունների շրջանառության, մարդկանց շարժի, կապիտալի, տեխնոլոգիաների և տնտեսական կապերի զարգացմանը՝ կարող է նպաստել ՀՀ Սահմանադրության 13-րդ հոդվածի պահանջների իրացմանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2016 թվականի փետրվարի 9-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Շվեդիայի Թագավորության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

13 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ –1301

51 ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 1(85)2017

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ ԶԲԱՂԵՑՐԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 9-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 6-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

16 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ ՀՀ վարչական դատարանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչներ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի և նույն վարչության իրավախորհրդատվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի,

համաձայն ՀՀ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 71-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ վարչական

1 (85)2017

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴՏԱՐԱՆ ԴՏԱՐԱՆ ԴՏԱՐԱՆ ԴՏԱՐԱՆ

դատարանի դիմումի հիման վրա՝ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՀՀ վարչական դատարանի՝ 2016 թվականի մարտի 29-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող դատարանի որոշմամբ ներկայացված հիմնավորումները, վարչական գործը պատասխանող կողմի գրավոր բացատրությունը, ՀՀ կառավարության գրավոր դիրքորոշումը, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայության պետի առաջին տեղակալ Ս. Սախյանի պարզաբանումները, ինչպես նաև հետազոտելով «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՕ-1-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2014 թվականի փետրվարի 4-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել 2014 թվականի փետրվարի 13-ին և ուժի մեջ է մտել 2014 թվականի հուլիսի 1-ին:

Ընդունման պահից ի վեր օրենքի 9-րդ հոդվածը փոփոխության և լրացման է ենթարկվել համապատասխանաբար «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-29-Ն, «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» ՀՕ-55-Ն, «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-198-Ն և «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-14-Ն ՀՀ օրենքներով:

Հիշյալ օրենքներից ՀՕ-29-Ն և ՀՕ-14-Ն օրենքներով նախատեսված փոփոխությունները և լրացումները օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասին վերաբերելի չեն:

ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 10.06.2014 թվականին ընդունված, ՀՀ Նախագահի կողմից 21.06.2014 թվականին ստորագրված և 01.07.2014

թվականին ուժի մեջ մտած՝ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-55-Ն ՀՀ օրենքով օրենքի 9-րդ հոդվածը լրացվել է հետևյալ բովանդակությամբ 6-րդ մասով.

«6. Սույն օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը չի տարածվում այն անձանց վրա, որոնք սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ առնվազն 10 տարի պաշտոնավարել են դատավորի պաշտոնում:

Սույն մասով նախատեսված անձանց՝ Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով և 4-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքերով, ինչպես նաև դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով անգործունակ ճանաչվելու հիմքերով դատավորի լիազորությունների դադարեցման դեպքերում նշանակվող կենսաթոշակի չափը հաշվարկվում է մինչև սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելը որպես դատավոր զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար ստացած աշխատավարձի (պաշտոնային դրույքաչափի և դրա նկատմամբ սահմանված հավելավճարի հանրագումարի) գումարի և զրո ամբողջ ինը տասնորդական գործակցի արտադրյալի 55 տոկոսի չափով:

Եթե սույն մասով սահմանված կարգով հաշվարկված կենսաթոշակի չափը ցածր է սույն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով հաշվարկվող կենսաթոշակի չափից, ապա կենսաթոշակը նշանակվում է սույն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով»:

ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 01.12.2014 թվականին ընդունված, ՀՀ Նախագահի կողմից 20.12.2014 թվականին ստորագրված և 01.01.2015 թվականին ուժի մեջ մտած «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների

մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-198-Ն ՀՀ օրենքով օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասը լրացվել է հետևյալ բովանդակությամբ նոր նախադասությամբ.

«Սույն մասով սահմանված կարգով հաշվարկված կենսաթոշակի չափը չի կարող գերազանցել մինչև սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը որպես դատավոր զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար սահմանված պաշտոնային դրույքաչափի 92 տոկոսը»:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

19.06.2015 թվականին Լ. Աթանյանը և Մ. Սարոյանը հայցադիմում են ներկայացրել ՀՀ վարչական դատարան ընդդեմ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության՝ խնդրելով պարտավորեցնել պատասխանողին կատարել կենսաթոշակի վերահաշվարկ՝ «Պետական

պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-198-Ն ՀՀ օրենքին համապատասխան:

Լ. Աթանյանի և Մ. Սարոյանի՝ որպես դատավորների լիազորությունները դադարել են 2015 թվականի մարտին:

Հիմք ընդունելով օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի՝ Լ. Աթանյանի և Մ. Սարոյանի՝ որպես դատավորի լիազորությունները դադարելու պահի դրությամբ գործող իրավակարգավորումը՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը հայցվորների կենսաթոշակը հաշվարկելիս որպես ելակետ հիմք է ընդունել «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի ուժի մեջ մտնելուն նախորդող ամսվա՝ 2014 թվականի հունիսի աշխատավարձը, իսկ կենսաթոշակի առավելագույն չափը որոշելիս՝ 2014 թվականի հունիսին գործող դատավորի պաշտոնային դրույքաչափը:

Դատարանի՝ 29.06.2015 թվականի որոշմամբ հայցադիմումը վերադարձվել է համահայցվորներին:

10.07.2015 թվականին համահայցվորները, վերացնելով դատարանի մատնանշած թերությունները, կրկին հայցադիմում են ներկայացրել դատարան:

Դատարանի 17.07.2015 թվականի որոշմամբ հայցադիմումն ընդունվել է վարույթ:

10.02.2016 թվականին դատարանի նախնական դատական նիստի ընթացքում հայցվոր Մ. Սարոյանի կողմից կատարվել է հայցի հիմքի փոփոխություն, ինչի արդյունքում հայցապահանջը ձևակերպվել է հետևյալ բովանդակությամբ. «պարտավորեցնել պատասխանողին կատարել կենսաթոշակի վերահաշվարկ՝ հիմք ընդունելով հայցվորների՝ որպես դատավոր պաշտոնավարման վերջին ամսվա /2015թ. փետրվար/ աշխատավարձը և դրույքաչափը:

23.03.2016 թվականին հայցվորները դատարանին ներկայացրել են միջնորդություն՝ դիմել ՀՀ սահմանադրական դատարան՝ հիշյալ վարչական գործով կիրառման ենթակա՝ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի՝ ՀՀ Սահմանա դրությանը համապատասխանությանը հարցը որոշելու խնդրանքով:

Արձանագրելով, որ դատավորի կենսաթոշակի հաշվարկի բանաձևը սահմանված է «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասով, և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը հայցվորների կենսաթոշակը հաշվարկել է այդ նորմի հիման վրա՝ դատարանը գտել է,

որ թիվ ՎԴ/2688/05/15 վարչական գործի լուծումը կարող է իրականացվել միայն նշված նորմի կիրառմամբ և բավարարել է հայցվորների՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան դիմելու վերաբերյալ հիշյալ միջնորդությունը, կասեցրել է վերը նշված վարչական գործի վարույթը և որոշում է կայացրել դիմելու ՀՀ սահմանադրական դատարան:

3. Օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի ենթադրյալ հակասահմանադրականության վերաբերյալ դիմողի փաստարկները հանգում են հետևյալին.

դիմողի գնահատմամբ ՀՀ Սահմանադրության /2005 թվականի փոփոխություններով/ 94-րդ հոդվածի 1-ին մասով ամրագրված իրավադրույթը ենթադրում է, որ Սահմանադրությամբ և օրենքներով պետք է ստեղծվեն անհրաժեշտ սահմանադրաիրավական երաշխիքներ դատարանների անկախության ապահովման համար, իսկ դատարանների անկախությունը, ի թիվս այլնի, ենթադրում է սոցիալական անկախության այնպիսի նախադրյալներ, որոնք անհրաժեշտ և բավարար են դատարանների և ողջ դատական իշխանության անկախությունը երաշխավորելու համար:

Կենսաթոշակի՝ որպես դատավորի անկախության սոցիալական երաշխիքի վերաբերյալ մի շարք միջազգային իրավական փաստաթղթերի ուսումնասիրության արդյունքում դիմողը հանգում է այն եզրակացությանը, որ գործում են դատավորի՝ իր զբաղեցրած վերջին պաշտոնում ստացած աշխատավարձին կենսաթոշակի չափը հնարավորինս մոտ սահմանելու, ինչպես նաև դատավորների արդեն իսկ ձեռք բերած երաշխիքների նվազեցման արգելքի միջազգայնորեն ընդունված սկզբունքները, որոնք իրենց արտացոլումն են ստացել նաև սահմանադրական արդարադատության միջազգային պրակտիկայում, մասնավորապես՝ Ռուսաստանի Դաշնության և Լիտվայի սահմանադրական դատարանների պրակտիկայում:

Դատավորի սոցիալական ապահովությանն առնչվող իրավահարաբերությունները կանոնակարգող ՀՀ օրենսդրության փոփոխությունների վերլուծության արդյունքում դիմողը հանգում է այն եզրակացությանը, որ «...մինչև վիճարկվող իրավակարգավորումների ուժի մեջ մտնելը դատավորի կենսաթոշակի հետ կապված՝ տարբեր ժամանակահատվածներում գործած իրավակարգավորումների համար ընդհանրական և անփոփոխ է եղել մի սկզբունքային տարր, այն է՝ դատավորի կենսաթոշակի համար ելակետ է ընդունվել իր վերջին զբաղեցրած պաշտոնի համար նախատեսված աշխատավարձը: Արդյունքում, ... ապահովվում էր հնարավորինս ողջամիտ հարաբերակցություն որպես դատավոր ստացած վարձատրության և կենսաթոշակի միջև, որպիսի պայմաններում կենսաթոշակը կատարում էր դատավորի կողմից անկախ արդարադատություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ նախապայման ստեղ-

ծելու հատուկ գործառույթը»:

Դիմողի գնահատմամբ՝ դատավորի սոցիալական ապահովության իրավունքի իրացման հետ կապված հարաբերությունները կանոնակարգող գործող իրավակարգավորումը, ի տարբերություն նախկին իրավակարգավորումների, նվազեցնում է դատավորի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքը, ինչպես նաև, դիմողի կարծիքով, դիտարկվող օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասով կատարված օրենսդրական փոփոխությունը չի ապահովում ինչպես ՀՀ միջազգային պարտավորությունների, այնպես էլ ՀՀ սահմանադրական և օրենսդրական զարգացումների տեսանկյունից դատավորի սոցիալական անկախության երաշխիքի հետագա ամրապնդումը և նահանջ է դատավորի զբաղեցրած վերջին պաշտոնում ստացած աշխատավարձին կենսաթոշակի չափը հնարավորինս մոտ սահմանելու սկզբունքից:

Դիմումի շրջանակներում դիմողը բարձրացնում է նաև այն հարցը, որ վիճարկվող իրավակարգավորումների շրջանակներում դատավորների միջև, ըստ տարբեր աստիճանների, տարբերակում չի կատարվում, և համաձայն վիճարկվող իրավակարգավորման՝ 01.07.2014 թվականի դրությամբ առաջին աստիճանի դատավորի պաշտոն զբաղեցրած, հետագայում վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանի դատավոր նշանակված դատավորի կենսաթոշակի համար հիմք է ընդունվում առաջին աստիճանի դատարանի դատավորի աշխատավարձի չափը: Այս առնչությամբ դիմողը հայտնում է, որ սահմանադրական արդարադատության միջազգային պրակտիկայում ընդունված է այն սկզբունքը, որ տարբերակված մոտեցում պետք է ցուցաբերվի տարբեր աստիճանների դատավորների նյութական և սոցիալական երաշխիքների միջև:

Ի հիմնավորումն իր վերոգրյալ փաստարկների՝ դիմողը վկայակոչում է ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից ինչպես կենսաթոշակային հարաբերությունների իրավակարգավորման բնագավառի վերաբերյալ, այնպես էլ դատավորների կենսաթոշակների վերաբերյալ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, կենսաթոշակի՝ որպես դատավորի անկախության սոցիալական երաշխիքի վերաբերյալ մի շարք միջազգային իրավական փաստաթղթեր և

օտարերկրյա պետությունների սահմանադրական արդարադատության մարմինների կողմից արտահայտված իրավական դիրքորոշումներ:

Վերոգրյալի հիման վրա դիմողը գտնում է, որ թիվ ՎԴ/2688/05/15 վարչական գործով վեճի լուծման համար կիրառելի՝ դիտարկվող օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասով ամրագրված իրավակարգավորումը՝ երկրորդ և երրորդ պարբերություններում առկա «մինչև սույն օրենքի ուժի մեջ

մտնելը» ձևակերպումների մասով հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 94-րդ հոդվածին:

4. Պատասխանողը գտնում է, որ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված դրույթները համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրության /2005 թվականի փոփոխություններով/ 94-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներին:

Իր դիրքորոշումը հիմնավորելու համար պատասխանողը, կասկածի տակ չդնելով դատավորների կենսաթոշակի վերջիններիս անկախության սոցիալական երաշխիք լինելու հանգամանքը, անհրաժեշտ է համարում ընդգծել, որ ինչպես դատավորների վարձատրության, այնպես էլ նրանց տրամադրվող կենսաթոշակի չափի՝ որպես սոցիալական երաշխիքի ապահովման պատշաճության գնահատական կարող է տրվել՝ այն համեմատելով տվյալ երկրում առկա այլ տնտեսական գործոնների հետ, ինչպիսին, օրինակ, միջին աշխատավարձն է:

Այս կապակցությամբ ընդգծելով, որ դատավորների պատշաճ վարձատրության չափանիշները սահմանվում են Արևելյան գործընկերության պետություններում դատական բարեփոխումների աջակցության ծրագրի շրջանակներում հրապարակված 2013 թվականի զեկույցում, ներկայացնելով նշված զեկույցի վերաբերյալ իր վերլուծությունները, պատասխանողն արձանագրում է, որ Հայաստանի Հանրապետությունում դատավորները բավականին բարձր են վարձատրվում, հետևաբար՝ այդ վարձատրությանը մոտ՝ դատավորի պաշտոնային դրույքաչափի օրենքով սահմանված 92 տոկոսի չափն ապահովում է անհրաժեշտ սոցիալական երաշխիքներ:

Արձանագրելով, որ դիմողը որևէ վիճակագրություն կամ հաշվարկ չի ներկայացրել պատասխանողը գտնում է, որ դիմողը բարձրացրել է կենսաթոշակի հաշվարկման բանաձևի նպատակահարմարության հարց: Ըստ պատասխանողի՝ դիմողը հաշվի չի առել, որ եթե նախկին իրավակարգավորմամբ աշխատանքային կենսաթոշակը սահմանվում էր որպես դատավորի վերջին զբաղեցրած պաշտոնի համար նախատեսված աշխատավարձի 75 տոկոսի չափով, ապա ներկայումս՝ 92 տոկոսի չափով, ինչը, ըստ պատասխանողի, բարելավում է, այլ ոչ թե նվազում:

Անդրադառնալով կենսաթոշակի բանաձևի ընտրությանը՝ պատասխանողը գտնում է, որ այդ բանաձևի ընտրությունը պետության հայեցողության սահմաններում է, քանի դեռ այն չի հակասում ՀՀ Սահմանադրության պահանջներին կամ Հայաստանի Հանրապետության՝ միջազգայնորեն ստանձնած պարտավորություններին:

Ըստ պատասխանողի՝ եթե պետությունը դատավորի կենսաթոշակի չափը պայմանավորի ոչ թե կոնկրետ ժամանակաշրջանում դատավորի ստացած աշխատավարձով, այլ վերջին աշխատավարձի չափով, ապա յուրաքանչյուր դեպքում դատավորների աշխատավարձի անգամ չնչին բարձրացումը մեխանիկորեն բերելու է կենսաթոշակի չափի բարձրացման, ինչը կարող է չհամապատասխանել պետության ֆինանսական հնարավորություններին:

Անդրադառնալով քննարկվող նորմերի՝ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած միջազգային պարտավորություններին համապատասխանության հարցին՝ պատասխանողը նկատում է, որ համապատասխան միջազգային փաստաթղթերը՝ Եվրոպայի խորհրդի՝ Նախարարների կոմիտեի՝ Դատավորների անկախության, արդյունավետության և պատասխանատվության վերաբերյալ Rec(2010)12 հանձնարարականը, «Դատավորների կարգավիճակի մասին» եվրոպական խարտիան չեն կարևորում կենսաթոշակի հաշվարկման բանաձևը, այլ կարևորում են այն հանգամանքը, որ դատավորի կենսաթոշակը գտնվի ողջամիտ հարաբերակցության մեջ դատավորի պաշտոնավարման ժամանակ ստացած աշխատավարձի հետ: Հետևաբար, ըստ պատասխանողի՝ միջազգային փաստաթղթերում առկա չէ որևէ պահանջ, որ դատավորի կենսաթոշակի հաշվարկման հիմքում դրվի դատավորի պաշտոնավարման վերջին ամսում ստացած աշխատավարձը:

Միաժամանակ, պատասխանողը չի ժխտում, որ տարիներ անց դատավորների աշխատավարձի կտրուկ ավելացման պայմաններում գործող իրավակարգավորումը կարող է նվազեցնել դատավորների սոցիալական պաշտպանության երաշխիքները, ինչի պարագայում, ըստ պատասխանողի, օրենսդիրն ուշադրություն կդարձնի այդ հանգամանքի վրա և կքննարկի կենսաթոշակի՝ ներկայումս ընդունված բանաձևի փոփոխության տարբերակները:

5. ՀՀ կառավարությունը Սահմանադրական դատարան ներկայացրած իր գրավոր դիրքորոշմամբ փաստում է, որ ՀՀ վարչական դատարանը Սահմանադրական դատարան դիմելու վերաբերյալ իր որոշման մեջ հիմնավոր փաստարկներ չի ներկայացրել իր վարույթում գտնվող գործով ՀՀ սահմանադրական դատարան դիմելու վերաբերյալ հայցվորների միջնորդությունը բավարարելու կապակցությամբ, պատշաճ չի հիմնավորել վիճարկվող նորմի և գործի ելքի միջև անմիջական պատճառահետևանքային կապը:

Վերը նշվածի կապակցությամբ ՀՀ կառավարությունն առաջարկում է սույն գործի քննությունը մերժել «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հիմքով, այն է՝ դիմողն իրավասու չէ

դիմելու Սահմանադրական դատարան:

Այնուամենայնիվ, անդրադառնալով ՀՀ վարչական դատարանի որոշման պատճառաբանական մասին՝ ՀՀ կառավարությունը հարկ է համարում նշել, որ դատավորների կենսաթոշակին վերաբերող չափանիշների շարքում չեն ներկայացվել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշումները: Այդ կապակցությամբ ՀՀ կառավարությունն իր գրավոր դիրքորոշման մեջ ներկայացնում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ մի շարք գործերով կայացված վճիռներից առանձին հատվածներ՝ հիմնավորելու համար սույն գործով վիճարկվող իրավակարգավորման՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքին համահունչ լինելու հանգամանքը:

6. Հաշվի առնելով դիմող և պատասխանող կողմերի փաստարկները, մասնավորապես այն, որ ըստ դիմողի՝ գործող իրավակարգավորումը, ի տարբերություն նախկին իրավակարգավորումների, նվազեցնում է դատավորի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքը, իսկ ըստ պատասխանողի՝ դիմողն իր դիրքորոշումը փաստարկել է առանց որևէ վիճակագրություն կամ հաշվարկ ներկայացնելու, սույն գործի քննության շրջանակներում Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում **կատարել նախկին և գործող իրավակարգավորումների համեմատական վերլուծություն և դրա հիման վրա պարզել, թե որքանով է վեճի առարկա դրույթն ամրապնդում կամ թուլացնում դատավորի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքը:**

Այսպես, «Դատավորի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքն ուժը կորցրել է 18.05.2007 թվականին՝ համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու մասին» ՀՀ օրենքի:

«Դատավորի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի՝ անմիջականորեն ուժը կորցնելուն նախորդող խմբագրությամբ տեքստի 1-ին և 2-րդ մասերի համաձայն. «Դատավորն ունի «Պետական կենսաթոշակների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կենսաթոշակի իրավունք:

Դատավորի պաշտոնում 10 և ավելի տարի աշխատած և սույն օրենքի 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ և 4-րդ կետերով նախատեսված հիմքերով պաշտոնից ազատված քաղաքացու կենսաթոշակի նկատմամբ սահմանվում է ամենամսյա հավելավճար նրա, որպես դատավոր, զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար սահմանված պաշտոնային դրույքաչափի **75 տոկոսի և պետական կենսաթոշակի տարբերության չափով**, որը վճարվում է Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին»:

«Դատավորի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի՝ վերը նշված դրույթների վերլուծությունից բխում է, որ դիտարկվող օրենքը կենսաթոշակային հարաբերություն

ներում դատավորի պաշտոն զբաղեցրած և կենսաթոշակի իրավունք ունեցող անձանց պայմանականորեն **բաժանել էր երկու խմբի**. անձինք, որոնք կենսաթոշակի անցնելիս չունեն դատավորի պաշտոնում 10 և ավելի տարվա աշխատանքային ստաժ, և անձինք, որոնք կենսաթոշակի անցնելիս ունեն դատավորի պաշտոնում 10 և ավելի տարվա աշխատանքային ստաժ: **Եթե առաջին խմբի անձանց կենսաթոշակի չափը հաշվարկվում էր «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքով, ապա երկրորդ խմբի անձանց՝ «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքով հաշվարկվող կենսաթոշակի չափին ավելացվում էր ամենամյա հավելավճար նրա որպես դատավոր զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար սահմանված պաշտոնային դրույքաչափի 75 տոկոսի և պետական կենսաթոշակի տարբերության չափով:**

Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրքն ուժի մեջ է մտել 18.05.2007 թվականին, սակայն մինչև 01.01.2013 թվականը այն չէր պարունակում դատավորի կենսաթոշակի իրավունքը կարգավորող նորմեր. դատավորի կենսաթոշակի իրավունքը կարգավորող նորմերը նշված ժամանակահատվածում ամրագրված էին սկզբում «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՕ-519-Ն ՀՀ օրենքով, որն ուժը կորցրել է 01.01.2013 թվականին, այնուհետև՝ «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՕ-243-Ն ՀՀ օրենքով:

01.01.2013 թվականին ուժի մեջ է մտել «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» ՀՕ-246-Ն ՀՀ օրենքը, որով ՀՀ դատական օրենսգիրքը լրացվել է հետևյալ բովանդակությամբ 75.1-րդ հոդվածով.

«1. Որպես դատավոր առնվազն 10 տարի պաշտոնավարած անձին, որի լիազորությունները դադարեցվել են սույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 5-րդ կետերով, ինչպես նաև 4-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքերով, նշանակվում է կենսաթոշակ՝ վերջին 1 տարվա ընթացքում որպես դատավոր զբաղեցրած պաշտոնի համար ստացած միջին աշխատավարձի ընդհանուր գումարի և զրո ամբողջ ինը տասնորդական գործակցի արտադրյալի 55 տոկոսի չափով:

2. Դատավորի պաշտոն զբաղեցրած անձին նշանակված կենսաթոշակի չափը չի կարող գերազանցել որպես դատավոր զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածով սահմանված պաշտոնային դրույքաչափի 92 տոկոսը:

3. Կենսաթոշակի չափը վերահաշվարկվում է որպես դատավոր զբաղե-

ցրած վերջին պաշտոնի համար Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածով սահմանված՝ դատավորի պաշտոնային դրույքաչափը բարձրացվելու դեպքում՝ պաշտոնային դրույքաչափի բարձրացմանը համամասնորեն:

4. Դատավորի պաշտոն զբաղեցրած անձի միջին աշխատավարձը և ստաժը հաշվարկելու, կենսաթոշակը նշանակելու (վերահաշվարկելու), վճարելու կարգը, ինչպես նաև կենսաթոշակ նշանակելու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ցանկը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը»:

Նշված հոդվածն ուժը կորցրել է «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՕ-196-Ն ՀՀ օրենքով, որն ուժի մեջ է մտել 01.07.2014 թվականից:

ՀՀ դատական օրենսգրքի 75.1-րդ հոդվածի ուժը կորցրած ճանաչվելը պայմանավորված էր 01.07.2014 թվականից ուժի մեջ մտած «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՕ-1-Ն ՀՀ օրենքով: Նշված օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը սահմանում է.

« 1. Սույն օրենքով սահմանված կենսաթոշակի իրավունք ունի՝

...3) դատավորի պաշտոնում առնվազն 10 տարի պաշտոնավարած անձը, որի լիազորությունները դադարեցվել են Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով և 4-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքերով, ինչպես նաև դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով անգործունակ ճանաչվելու հիմքով...»:

«Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի վերլուծությունից բխում է, որ մինչև ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 10.06.2014թ. ընդունված ՀՕ-55-Ն ՀՀ օրենքով կատարված լրացումը, ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2014թ. փետրվարի 4-ին ընդունված ՀՕ-1-Ն ՀՀ օրենքով դատավորների համար սահմանվում էր **կենսաթոշակի իրավունք՝ 10 տարվա ստաժի առկայության և ՀՀ դատական օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով և 4-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքերով:** Միաժամանակ, **կենսաթոշակի չափի հաշվարկման ընդհանրական հիմք էր սահմանվում հիշյալ օրենքի 5-րդ հոդվածով սահմանված կարգը,** համաձայն որի.

«1. Սույն օրենքով սահմանված կենսաթոշակի չափը հաշվարկվում է $Կ=Հ*Գ+ՄՄ*ՄՄՄ$ բանաձևով, որտեղ՝

Կ-ն կենսաթոշակի ամսական գումարն է,

Հ-ն՝ սույն օրենքով սահմանված կենսաթոշակի չափը հաշվարկելու համար հիմք ընդունվող հիմնական կենսաթոշակի չափը (այսուհետ՝

հիմնական կենսաթոշակ),

Գ-ն՝ «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով անձի զբաղեցրած պաշտոնների համար սահմանված առավելագույն գործակիցը (այսուհետ՝ գործակից),

ՄՄ-ն՝ մասնագիտական ստաժը,

ՄՄԱ-ն՝ մասնագիտական ստաժի մեկ տարվա արժեքը:

2. 1974 թվականի հունվարի 1-ին և դրանից հետո ծնված՝ պետական պաշտոն զբաղեցրած անձի կենսաթոշակի չափը հաշվարկելիս մասնագիտական ստաժում հաշվառվում են մինչև 2014 թվականի հունվարի 1-ն ընկած ժամանակահատվածները:

3. Սույն օրենքով սահմանված կենսաթոշակի չափը վերահաշվարկվում է հիմնական կենսաթոշակի չափը, մասնագիտական ստաժի մեկ տարվա արժեքը, գործակիցը փոխվելու դեպքում:

4. Մասնագիտական ստաժը հաշվարկելու կարգը (մասնագիտական ստաժում հաշվառվող ժամանակահատվածները), հիմնական կենսաթոշակի չափը, մասնագիտական ստաժի մեկ տարվա արժեքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը»:

Նման իրավակարգավորման պայմաններում **ակնհայտ էր երկու խնդիր.**

1. տարբերակված մոտեցում չէր դրսևորվում դատավորի պաշտոն զբաղեցրած այն անձանց նկատմամբ, ովքեր նոր օրենքի ուժի մեջ մտնելու պահին արդեն իսկ ունեին 10 և ավելի տարվա աշխատանքային ստաժ,

2. տեղի էր ունենում նման ստաժ ունեցող դատավորների սոցիալական ապահովության երաշխիքների կտրուկ վատացում՝ այն դեպքում, երբ նրանք կենսաթոշակի իրավունքն արդեն իսկ ձեռք էին բերել մինչև նոր օրենսդրական կարգավորումները:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սկզբունքորեն ստեղծված իրավիճակի հաղթահարման նպատակ է հետապնդել «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի լրացումը 21.06.2014թ. ՀՕ-55-Ն ՀՀ օրենքով, որով լուծվում է հետևյալ խնդիրը. կենսաթոշակ ստանալու իրավունք ձեռք բերած դատավորների համար թույլ չտալ սոցիալական պաշտպանվածության երաշխիքների թուլացում և նրանց նկատմամբ չտարածել «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը:

Տվյալ խնդիրը գործնականում լուծելի է դարձնում հիշյալ օրենքի 9-րդ հոդվածում ամրագրված այն դրույթը, համաձայն որի. «Սույն մասով նախատեսված անձանց՝ Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով և 4-րդ մասի 2-րդ

կետով նախատեսված հիմքերով, ինչպես նաև դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով անգործունակ ճանաչվելու հիմքերով դատավորի լիազորությունների դադարեցման դեպքերում նշանակվող կենսաթոշակի չափը հաշվարկվում է մինչև սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելը որպես դատավոր զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար ստացած աշխատավարձի (պաշտոնային դրույթաչափի և դրա նկատմամբ սահմանված հավելվածարի հանրագումարի) գումարի և զրո ամբողջ ինը տասնորդական գործակցի արտադրյալի 55 տոկոսի չափով»:

Նման իրավակարգավորումը որոշակի երաշխիք է նախորդ իրավակարգավորումների պայմաններում կենսաթոշակի իրավունք ձեռք բերած դատավորների սոցիալական պաշտպանության երաշխիքները պահպանելու համար:

Այսուհանդերձ, Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նման իրավակարգավորմամբ հանդերձ՝ առկախ մնացին որոշակի խնդիրներ՝ կապված առնվազն 10 և ավելի տարի ստաժ ունեցող դատավորների կենսաթոշակային հարցերի գործնական լուծման հետ: Մասնավորապես, օրենսդրի կողմից «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասում ամրագրվեց նաև հետևյալ դրույթը. «Եթե սույն մասով սահմանված կարգով հաշվարկված կենսաթոշակի չափը ցածր է սույն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով հաշվարկվող կենսաթոշակի չափից, ապա կենսաթոշակը նշանակվում է սույն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով»: ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ **նախ**՝ տվյալ դրույթը որոշակի անհամապատասխանության մեջ է գտնվում նույն մասում ամրագրված այն դրույթի հետ, համաձայն որի. «Սույն օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը չի տարածվում այն անձանց վրա, որոնք սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ առնվազն 10 տարի պաշտոնավարել են դատավորի պաշտոնում»:

Երկրորդ՝ տվյալ դրույթն օրենսդրական փոփոխությունների ընդհանուր նպատակից բխող որևէ խնդիր չի լուծում և իրավակիրառ պրակտիկայում տարբերությունների տեղիք է տալիս:

Երրորդ՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից ներկայացված հաշվարկները վկայում են, որ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի, ՀՀ վերաքննիչ ու ՀՀ վճռաբեկ, ինչպես նաև վարչական դատարանների դատավորների համար, ովքեր 2014թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ 10-ից ավելի տարի ստաժ ունեն, կախված այդ պաշտոնում աշխատանքային ստաժի տևողությունից նախկին և ներկա աշխատավարձերի հիմքով կենսաթոշակն հաշվարկելիս սոցիալական ապահովության երաշխիքների ոչ համաչափ տարբերակում է առաջանում:

Նման իրավիճակը պետք է հաղթահարվի, մասնավորապես՝ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասում նկատի ունենալով, որ այն անձանց համար, որոնք սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ առավելագույն 10 տարի պաշտոնավարել են դատավորի պաշտոնում, կենսաթոշակի չափը հաշվարկելիս հաշվարկային հիմք է ընդունվում մինչև սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելը որպես դատավոր զբաղեցրած վերջին պաշտոնի համար ստացած աշխատավարձը՝ եթե այն ավելի մեծ է, քան «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված աշխատավարձի հիմքով հաշվարկված կենսաթոշակի չափը: Ընդ որում, ակնհայտ է, որ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասի «սույն օրենքի» արտահայտությունը վերաբերում է հենց այդ օրենքին:

7. Խնդիրը դիտարկելով նաև դատավորների անկախության սոցիալական երաշխիքների վերաբերյալ միջազգային չափորոշիչների համատեքստում՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ըստ 1998թ. ընդունված՝ «Դատավորների կարգավիճակի մասին» եվրոպական խարտիայի՝ դատավորի անկախության սոցիալական երաշխիքների ապահովման մասին 6.4. կետի՝ «Կարգավիճակը, մասնավորապես, դատավորներին ապահովում է ... ծերության թոշակով, որի չափը պետք է հնարավորինս մոտ լինի դատական համակարգում ստացած նրա վերջին աշխատավարձին»: Նույն սկզբունքն է արտացոլված նաև Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ Դատավորների անկախության, արդյունավետության և պատասխանատվության վերաբերյալ Rec(2010)12 հանձնարարականում:

Նշված մոտեցումներից բխում է, որ, մասնավորապես, խարտիան չի սահմանում դատավորի կենսաթոշակի առավել կոնկրետացված չափ և օգտագործելով «հնարավորինս մոտ լինի» բառակապակցությունը՝ հաշվի է առել տվյալ պետության սոցիալտնտեսական զարգացածության մակարդակը: Մակայն դա չի նշանակում, որ ազգային մակարդակով իրավակարգավորումը կարող է

շրջանցել միջազգային իրավունքում հանրաճանաչ այս կարևոր սկզբունքը: Դատավորի պաշտոնում պաշտոնավարած անձանց սոցիալական երաշխիքների իրավական ինստիտուտը կատարում է երկու սահմանադրաիրավական գործառույթ՝ այն, մի կողմից, հանդիսանում է հիշյալ անձանց սոցիալական ապահովության սահմանադրական իրավունքի իրացման երաշխիք, մյուս կողմից՝ ապահովում է դատավոր-

ների և դատարանների անկախության սահմանադրաիրավական սկզբունքի իրացումը: Ուստի իրավակարգավորման հետագա զարգացումները, դատարանի գործառնության, կառուցակարգային ու նյութական անկախության երաշխիքների ապահովման հետ մեկտեղ, պետք է միտված լինեն դատավորի անկախության սոցիալական երաշխիքների ամրապնդմանը: ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր ՄԴՈ-647, ՄԴՈ-723, ՄԴՈ-881 որոշումների մեջ հանգամանալից անդրադարձել է դատավորների աշխատավարձի և կենսաթոշակի ողջամիտ հարաբերակցության վերաբերյալ միջազգային սկզբունքին: Սահմանադրական դատարանը կենսաթոշակի առնչությամբ լեզիտիմ ակնկալիքների հանդեպ հարգանքի և իրավական որոշակիության սկզբունքի պահպանման խնդիրներին անդրադառնալով, մասնավորապես շեշտել է, որ Հայաստանի Հանրապետությունը միջազգային պարտավորություն է ստանձնել ոչ թե դատավորի և դատարանների անկախության երաշխիքների եղած հավասարակշռությունը պահպանելու, այլ այն ամրապնդելու առումով: Այս առումով ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 94-րդ հոդվածի առաջին մասի /2005թ. խմբագրությամբ/ պահանջներից ու դատավորների անկախության սոցիալական երաշխիքների միջազգային չափորոշիչներից չի բխում այն հանգամանքը, որ «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքով համարժեք երաշխիքներ չեն նախատեսվում 2014 թվականի հուլիսի մեկից հետո կենսաթոշակի իրավունք ձեռք բերող դատավորների անկախության սոցիալական երաշխիքների ապահովման ուղղությամբ, և այս հանգամանքը պահանջում է իրավակարգավորման մոտեցումների վերանայում: Բացի դրանից, հիմնախնդրի առնչությամբ 2014թ. իրականացված նոր իրավակարգավորումների փաթեթում

անտեսվել է նաև դատավորի անկախության սոցիալական երաշխիքի կարևոր բաղադրատարր հանդիսացող՝ սոցիալական ապահովության վերաբերյալ նրա իրավաչափ սպասելիքների իրացման երաշխավորումը, ինչը նույնպես օրենսդրի կողմից սկզբունքային և համակարգային վերանայման անհրաժեշտություն ունի:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 71-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**:

1. «Պետական պաշտոններ զբաղեցրած անձանց սոցիալական երաշխիքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասը՝ երկրորդ և երրորդ պարբերություններում «մինչև սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը» ձևակերպումների մասով համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

16 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1302

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 27-ԻՆ ԺՆԵՎՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՍՏԵՂԾՄԱՆ
ՄԱՍԻՆ» ՄԱՐԱՔԵՇԻ ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳԻՐԸ ՓՈՓՈԽՈՂ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

16 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նախագահի տեղակալ Վ. Միրումյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի նոյեմբերի 27-ին ժնկում ստորագրված՝ «Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության ստեղծման մասին» Մարաքեշի համաձայնագիրը փոփոխող արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2016 թվականի օգոստոսի 29-ին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության ստեղծման մասին՝ Մարաբեշի համաձայնագիրը փոփոխող արձանագրությունը (այսուհետ՝ Արձանագրություն) ստորագրվել է 2014 թվականի նոյեմբերի 27-ին՝ Ժնևում:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությունն (այսուհետ՝ ԱՀԿ) ստեղծվել է Մարաբեշի համաձայնագրի (այսուհետ՝ ԱՀԿ համաձայնագիր) հիման վրա, որն ուժի մեջ է մտել 1995 թվականի հունվարի 1-ից:

Հայաստանի Հանրապետությունն ԱՀԿ համաձայնագրին միացել է 2002 թվականի դեկտեմբերի 26-ին՝ ՀՀ Ազգային ժողովի Ն-322-2 թվակիր որոշմամբ:

2. Արձանագրության հավելվածով ընդունվել է «Առևտրի դյուրացման մասին» համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր), որն ուժի մեջ մտնելուց հետո պետք է ներառվի ԱՀԿ համաձայնագրի «1Ա» հավելվածում ու զետեղվի Պաշտպանական միջոցների մասին համաձայնագրից հետո:

Արձանագրության որևէ դրույթի առնչությամբ չեն կարող կատարվել վերապահումներ՝ առանց ԱՀԿ մյուս անդամների համաձայնության:

Արձանագրությունն ուժի մեջ է մտնելու ԱՀԿ համաձայնագրի X հոդվածի 3-րդ պարբերությանը համապատասխան:

3. «Առևտրի դյուրացման մասին» համաձայնագիրը բաղկացած է 3 բաժիններից, որի I բաժնում (1-12 հոդվածներ) սահմանվում են առևտրի դյուրացման վերաբերյալ դրույթները, II բաժնով (13-22 հոդվածներ) նախատեսվում են զարգացող կամ առավել թույլ զարգացած երկիր հանդիսացող անդամներին հատուկ և տարբերակված մոտեցումներ, իսկ III բաժնով նախատեսվում է ստեղծել ԱՀԿ-ում Առևտրի դյուրացման հարցերով մշտական կոմիտե (այսուհետ՝ Կոմիտե), ինչպես նաև Առևտրի դյուրացման հարցերով մշտական կոմիտե յուրաքանչյուր անդամ պետությունում, որը կոչված է ապահովելու Համաձայնագրի դրույթների

ներպետական համակարգումը և իրականացումը:

4. Համաձայնագրի II բաժնով նախատեսված՝ զարգացող կամ առավել թույլ զարգացած երկիր հանդիսացող անդամներին հատուկ և տարբերակված մոտեցումների վերաբերյալ դրույթները բաշխվում են ըստ «Ա», «Բ» և «Գ» կատեգորիաների:

Ընդ որում, «Ա» կատեգորիան պարունակում է դրույթներ, որոնք զարգացող երկիր հանդիսացող անդամը նախատեսում է իրականացնել Համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու պահից, իսկ առավել թույլ զարգացած երկիր հանդիսացող անդամը՝ Համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ 1 տարվա ընթացքում՝ 15-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով,

«Բ» կատեգորիան պարունակում է դրույթներ, որոնք զարգացող երկիր հանդիսացող անդամը կամ առավել թույլ զարգացած երկիր հանդիսացող անդամը նախատեսում է իրականացնել Համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելուց հետո անցումային ժամանակաշրջանից հետո՝ որոշակի օրվա դրույթյամբ՝ 16-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով,

«Գ» կատեգորիան պարունակում է դրույթներ, որոնք զարգացող երկիր հանդիսացող անդամը կամ առավել թույլ զարգացած երկիր հանդիսացող անդամը նախատեսում է իրականացնել Համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելուց հետո անցումային ժամանակաշրջանից հետո որոշակի օրվա դրույթյամբ, և որոնք պահանջում են իրականացման կարողությունների ձեռքբերում՝ կարողությունների զարգացմանը միտված աջակցության և օժանդակության տրամադրման միջոցով՝ 16-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով (14-րդ հոդված):

5. Համաձայնագրի նպատակն է ԱՀԿ անդամների միջև առևտրի դյուրացման ու մաքսային համապատասխանության վերաբերյալ հարցերի շուրջ արդյունավետ համագործակցության ապահովումը, ինչպես նաև ներմուծվող, արտահանվող (այդ թվում՝ տարանցիկ փոխադրվող) ապրանքների մաքսային ձևակերպման, բացթողման և մաքսազերծման գործընթացների արագացումը (Նախաբան), տեղեկատվական կետերի հիմնումը (1-ին հոդվ.), բողոքարկման կամ վերանայման պարզեցված ընթացակարգերի կիրառումը (4-րդ հոդվ.), սուբյեկտների կողմից ծախսվող ժամանակի կրճատումը՝ ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ մեկ պատուհանի սկզբունքի ներդրմամբ, մաքսային ձևակերպումներին առնչվող պահանջների սահմանումը (10-րդ հոդվ.), տարանցման ազատության (11-րդ հոդվ.) և մաքսային համագործակցության (12-րդ հոդվ.) կանոնների պահպանումը և այլն:

6. Ըստ Համաձայնագրի՝ առևտրի զարգացմանը, ապրանքաշրջանառության ծավալների մեծացմանը, ներդրումների խրախուսմանը նպաստող կարևոր գործիք է համարվում նաև սահմանային վերահսկողություն իրականացնող մարմինների կողմից ընթացակարգերի վերաբերյալ

տեղեկատվության հրապարակումը և հասանելիությունը (1-ին հոդվ.), իրավասու պետական մարմինների միջև համագործակցության բարելավումը, ինչպես նաև սահմանակից անդամ պետությունների միջև սահմանահատման ընթացակարգերի փոխհամաձայնեցված իրականացումը (8-րդ հոդվ.):

7. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, մասնավորապես, ստանձնում է հետևյալ պարտավորությունները.

- հնարավորություն ընձեռել և համապատասխան ժամկետ տրամադրել առևտրով զբաղվող անձանց և շահագրգիռ այլ կողմերին՝ ներկայացնել դիտողություններ ապրանքների (այդ թվում՝ տարանցիկ փոխադրվող) շարժին, բացթողմանը և մաքսագերծմանն առնչվող ընդհանուր կիրառության օրենքներ և կանոնակարգեր ներդնելու կամ դրանցում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ (2-րդ հոդվ., 1-ին պարբ., կետ 1.1),

- ապահովել, որ ապրանքների (այդ թվում՝ տարանցիկ փոխադրվող) շարժին, բացթողմանը և մաքսագերծմանն առնչվող ընդհանուր կիրառության նոր կամ փոփոխված օրենքներն ու կանոնակարգերը հնարավորինս շուտ հրապարակվեն, կամ դրանց վերաբերյալ տեղեկությունները որևէ այլ կերպով հասանելի դարձվեն հանրությանը մինչև դրանց ուժի մեջ մտնելը՝ առևտրով զբաղվող անձանց և շահագրգիռ այլ կողմերին դրանց ծանոթանալու հնարավորություն ընձեռելու նպատակով (2-րդ հոդվ., 1-ին պարբ., կետ 1.2),

- նպատակահարմարության դեպքում նախատեսել կանոնավոր խորհրդակցություններ՝ սահմանային վերահսկողություն իրականացնող ՀՀ մարմինների և ՀՀ տարածքում գտնվող՝ առևտրով զբաղվող անձանց և շահագրգիռ այլ անձանց միջև (2-րդ հոդվ., 1-ին պարբ., կետ 2),

- ողջամիտ և հստակ սահմանված ժամկետում տրամադրել նախնական որոշում յուրաքանչյուր դիմումատուի, որը ներկայացրել է բոլոր անհրաժեշտ տեղեկությունները պարունակող գրավոր դիմում, իսկ մերժման դեպքում՝ պատշաճ ժամկետում գրավոր ծանուցել դիմումատուին՝ նշելով համապատասխան փաստերը և որոշման հիմքերը (3-րդ հոդվ., 1-ին պարբ.),

- նախնական որոշման չեղարկման, փոփոխման կամ անվավեր ճանաչման դեպքում դիմումատուին տրամադրել գրավոր ծանուցում՝ ներկայացնելով համապատասխան փաստերը և իր որոշման հիմքերը (3-րդ հոդվ., 4-րդ պարբ.),

- առնվազն հրապարակել նախնական որոշում ստանալու համար դիմումին ներկայացվող պահանջները, նախնական որոշման տրամադրման ժամանակահատվածը և դրա վավերականության ժամանակահատվածը (3-րդ հոդվ., 6-րդ պարբ.),

- դիմումատուի գրավոր դիմումի հիման վրա տրամադրել նախնական

որոշման կամ նախնական որոշման չեղարկման, փոփոխման կամ անվավեր ճանաչման մասին որոշման վերանայման արդյունքները (3-րդ հոդվ., 7-րդ պարբ.),

- հանրությանը հասանելի դարձնել նախնական որոշումների վերաբերյալ ցանկացած տեղեկություն, որը համարվում է այլ շահագրգիռ կողմերի համար զգալի հետաքրքրություն ներկայացնող տեղեկություն հաշվի առնելով առևտրային գաղտնիք պարունակող տեղեկությունները պաշտպանելու անհրաժեշտությունը (3-րդ հոդվ., 8-րդ պարբ.),

- ապահովել, որ ցանկացած անձ, որին մաքսային մարմինը տրամադրում է վարչական որոշում, Հայաստանի Հանրապետության տարածքում իրավունք ունենա վարչական կամ դատական կարգով բողոքարկելու կամ վերանայելու որոշումը (4-րդ հոդվ., 1-ին պարբ.),

- ապահովել, որ բողոքարկման կամ վերանայման Հայաստանի Հանրապետության ներպետական ընթացակարգերն իրականացվեն ոչ խտրական ձևով (4-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ.),

- ապահովել, որ եթե վարչական բողոքարկման կամ վերանայման մասին որոշումը չի կայացվել կամ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում, կամ առանց անհարկի հետաձգման, հայցվորն իրավունք ունենա կրկին դիմելու վարչական կամ դատական մարմին բողոքարկման կամ վերանայման համար, կամ որևէ այլ կերպ դիմելու դատական մարմիններին (4-րդ հոդվ., 4-րդ պարբ.),

- ապահովել, որ 4-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունում նշված անձին տրամադրվեն վարչական որոշման հիմքերը, որպեսզի տվյալ անձը անհրաժեշտության դեպքում ունենա բողոքարկման կամ վերանայման ընթացակարգերին դիմելու հնարավորություն (4-րդ հոդվ., 5-րդ պարբ.),

- պատշաճ ժամկետում տեղեկացնել փոխադրողին կամ ներմուծողին մաքսային կամ այլ իրավասու մարմնի կողմից ներմուծման համար հայտարարագրված ապրանքները ստուգման համար արգելանքի տակ վերցնելու մասին (5-րդ հոդվ., 2-րդ պարբ.),

- ոչ խտրական և հեշտ հասանելի եղանակով հրապարակել այն լաբորատորիայի անվանումը և հասցեն, որտեղ կարող է իրականացվել ստուգումը, կամ այդ տեղեկությունները տրամադրել ներմուծողին, եթե ընձեռվել է երկրորդ ստուգման հնարավորություն (5-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ.),

- վճարների և գանձումների մասին տեղեկությունները հրապարակել Համաձայնագրի 1-ին հոդվածին համապատասխան, նոր կամ փոփոխված վճարների և գանձումների հրապարակումից հետո բավարար ժամանակ տրամադրել մինչև դրանց ուժի մեջ մտնելը (բացառությամբ անհետաձգելի հանգամանքների), և դրանք չկիրառել մինչև այդ մասին տեղեկությունների հրապարակումը, պարբերաբար վերանայել վճարներն

ու գանձումները՝ դրանց քանակը կամ տեսակները հնարավորինս նվազեցնելու նպատակով (6-րդ հոդվ., 1-ին պարբ.),

- ապահովել, որ մաքսային օրենքի, կանոնակարգի կամ ընթացակարգային պահանջի խախտման համար տույժերը նշանակվեն միայն այդ խախտման համար պատասխանատու անձի (անձանց) նկատմամբ, գանձվող տույժը համաչափ լինի խախտման աստիճանին ու լրջությանը (6-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ., կետեր 3.2 և 3.3),

- ապահովել, որ ձեռնարկվեն այնպիսի միջոցներ, որոնցով հնարավոր է խուսափել տույժերի և տուրքերի գնահատման ու հավաքագրման ընթացքում շահերի բախումից և 3-րդ պարբերության 3.3-րդ կետին հակասող տույժի գնահատման և հավաքագրման համար խթան ստեղծելուց (6-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ., կետ 3.4),

- ապահովել, որ մաքսային օրենքները, կանոնակարգերը կամ ընթացակարգային պահանջները խախտելու համար տույժ սահմանելիս գրավոր բացատրություն տրամադրվի տույժի ենթարկված անձին (անձանց)՝ նշելով խախտման բնույթը և կիրառելի այն օրենքը, կանոնակարգը կամ ընթացակարգը, որի համաձայն սահմանվել է տույժի գումարը կամ սահմանները (6-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ., կետ 3.5),

- ընդունել և վարել այնպիսի ընթացակարգեր, որոնք հնարավորություն կտան ներկայացնելու ներմուծման փաստաթղթերը և պահանջվող այլ տեղեկություններ (այդ թվում՝ բեռնագրերը), մինչև ապրանքների ժամանումը ձևակերպումներն սկսելու համար բացթողման գործընթացն արագացնելու նպատակով, նպատակահարմարության դեպքում տրամադրել փաստաթղթերն էլեկտրոնային ձևաչափով նախապես ներկայացնելու հնարավորություն՝ մինչև փաստաթղթերի ժամանումը դրանց ձևակերպումները կատարելու համար (7-րդ հոդվ., 1-ին պարբ.),

- ընդունել և վարել այնպիսի ընթացակարգեր, որոնք հնարավորություն են տալիս ներմուծման և արտահանման առնչությամբ մաքսային մարմինների կողմից հավաքագրվող տուրքերը, հարկերը, վճարները և գանձումները վճարել էլեկտրոնային եղանակով (7-րդ հոդվ., 2-րդ պարբ.),

- ընդունել կամ վարել այնպիսի ընթացակարգեր, որոնք հնարավորություն են տալիս բաց թողնել ապրանքները մինչև մաքսային տուրքերի, հարկերի, վճարների և գանձումների վերաբերյալ վերջնական որոշումը, եթե դա չի կատարվել մինչև ժամանումը կամ ժամանման պահին կամ դրանից հետո՝ հնարավորինս արագ և կանոնակարգային բոլոր այլ պահանջների բավարարմամբ (7-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ.),

- հնարավորության սահմաններում ներդնել կամ վարել ռիսկերի կառավարման համակարգ մաքսային հսկողության համար, մշակել և իրականացնել ռիսկերի կառավարումն այնպես, որ հնարավոր լինի խուսափել կամայական կամ չարդարացված խտրականությունից կամ

միջազգային առևտրի քողարկված սահմանափակումից, կենտրոնացնել մաքսային հսկողությունը և հնարավորության սահմաններում սահմանափակ վերահսկողության այլ միջոցները բարձր ռիսկայնության բեռների վրա և արագացնել ցածր ռիսկայնության բեռների բացթողումը, ռիսկի կառավարումն իրականացնել համապատասխան ընտրողականության չափորոշիչների միջոցով կատարված ռիսկերի գնահատման հիման վրա (7-րդ հոդվ., 4-րդ պարբ.),

- ապրանքները բաց թողնելու գործընթացն արագացնելու նպատակով ընդունել կամ վարել մաքսագերծումից հետո աուդիտի ընթացակարգ մաքսային և հարակից այլ օրենքների ու կանոնակարգերի հետ համապատասխանությունն ապահովելու համար, մաքսագերծումից հետո աուդիտն անցկացնել թափանցիկ եղանակով, դրա արդյունքներն օգտագործել ռիսկերի կառավարումն իրականացնելիս և վարչական կամ դատական ընթացակարգերում (7-րդ հոդվ., 5-րդ պարբ.),

- պարբերաբար և հետևողականորեն գնահատել և հրապարակել ապրանքները բաց թողնելու միջին ժամանակը, Կոմիտեի հետ կիսել իր փորձառությունը բաց թողնելու միջին ժամանակի չափման, օգտագործված մեթոդաբանության, հայտնաբերված դժվարությունների և այլնի վերաբերյալ (7-րդ հոդվ., 6-րդ պարբ.),

- ներմուծման, արտահանման կամ տարանցման ձևակերպումների և ընթացակարգերի առնչությամբ լիազորված օպերատորներին տրամադրել առևտրի դյուրացման լրացուցիչ միջոցներ, դրանք ամրապնդելու նպատակով մյուս անդամներին ընձեռել լիազորված օպերատորի սխեմաների փոխադարձաբար ճանաչման շուրջ բանակցելու հնարավորություն և այլն (7-րդ հոդվ., 7-րդ պարբ.),

- ընդունել կամ վարել այնպիսի ընթացակարգեր, որոնք հնարավորություն կտան ապահովելու առնվազն օդային բեռնափոխադրումների միջոցով մուտք գործած բեռների արագացված բացթողումը նման ռեժիմի համար դիմած անձանց համար, միաժամանակ ապահովելով մաքսային հսկողությունը (7-րդ հոդվ., 8-րդ պարբ.),

- արագ փչացող ապրանքների կորուստը կամ փչանալը կանխելու նպատակով և կանոնակարգային բոլոր պահանջները բավարարելու պայմանով նախատեսել արագ փչացող ապրանքների բացթողումը սովորական հանգամանքներում՝ հնարավորինս կարճ ժամանակում, իսկ բացառիկ հանգամանքներում՝ մաքսային և այլ համապատասխան մարմինների աշխատանքային ժամերից դուրս, պատշաճ առաջնահերթություն տալ արագ փչացող ապրանքների գնմանը, կազմակերպել կամ թույլ տալ ներմուծողին կազմակերպել բացթողման սպասող նման ապրանքների պատշաճ պահեստավորումը (7-րդ հոդվ., 9-րդ պարբ.),

- ապահովել, որ սահմանային վերահսկողության և ապրանքների

ներմուծմանը, արտահանմանը և տարանցմանն առնչվող ընթացակարգերի իրականացման պատասխանատու Հայաստանի Հանրապետության մարմինները և գործակալությունները համագործակցեն միմյանց հետ և համակարգեն իրենց գործողությունները առևտրի դյուրացման նպատակով, և եթե հնարավոր է ու գործնականում կիրառելի, համագործակցել ընդհանուր սահման ունեցող մյուս անդամների հետ (8-րդ հոդվ.),

- որքանով գործնականում հնարավոր է և կանոնակարգային բոլոր պահանջները բավարարելու պայմանով թույլատրել, որ ներմուծման համար նախատեսված ապրանքները մաքսային հսկողության ներքո Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տեղաշարժվեն մուտքի մաքսակետից Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող այլ մաքսակետ (9-րդ հոդվ.),

- եթե նպատակահարմար է՝ ընդունել ներմուծման, արտահանման և տարանցման համար պահանջվող հիմնավորող փաստաթղթերի թղթային կամ էլեկտրոնային պատճենները, իսկ եթե տվյալ փաստաթղթի բնօրինակը պահվում է Հայաստանի Հանրապետության որևէ կառավարական գործակալության մոտ, ապա Հայաստանի Հանրապետության մյուս բոլոր գործակալությունները պետք է ընդունեն թղթային կամ էլեկտրոնային պատճենները (10-րդ հոդվ., 2-րդ պարբ.),

- կիրառել համապատասխան միջազգային ստանդարտները կամ դրանց մասերը՝ որպես ներմուծման, արտահանման և տարանցման ձևակերպումների հիմք, իր ունեցած ռեսուրսների շրջանակներում մասնակցել համապատասխան միջազգային կազմակերպությունների կողմից համապատասխան միջազգային ստանդարտների մշակման և պարբերական վերանայման աշխատանքներին (10-րդ հոդվ., 3-րդ պարբ.),

- ստեղծել կամ պահպանել «մեկ պատուհան» սկզբունքը, Կոմիտեին ծանուցել «մեկ պատուհան» սկզբունքով աշխատանքի մանրամասների մասին և եթե հնարավոր է և գործնականում կիրառելի, «մեկ պատուհան» համակարգի աշխատանքին աջակցելու նպատակով կիրառել տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ (10-րդ հոդվ., 4-րդ պարբ.),

- սույն Համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելու պահից չներմուծել մաքսային բրոքերների ծառայությունից օգտվելու պարտադիր պահանջ, Կոմիտեին ծանուցել և հրապարակել մաքսային բրոքերների ծառայությունից օգտվելու Հայաստանի Հանրապետության միջոցների մասին, մաքսային բրոքերների լիցենզավորման առնչությամբ կիրառել թափանցիկ և օբյեկտիվ կանոններ (10-րդ հոդվ., 6-րդ պարբ.),

- սահմանված սանիտարական և բուսասանիտարական կամ տեխնիկական կանոնակարգերին չհամապատասխանելու պատճառով Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմնի կողմից ներմուծման համար ներկայացված ապրանքների մերժման դեպքում, հաշվի առնելով Հայաս-

տանի Հանրապետության օրենքներն ու կանոնակարգերը և գործելով դրանց համապատասխան, ներմուծողին թույլատրել մերժված ապրանքները կրկին հանձնել կամ վերադարձնել այդ ապրանքներն արտահանողին կամ արտահանողի կողմից նշանակված մեկ այլ անձի (10-րդ հոդվ., 8-րդ պարբ.),

- Հայաստանի Հանրապետության օրենքներին ու կանոնակարգերին համապատասխան թույլատրել, որ ապրանքները բերվեն Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածք ներմուծման տուրքերի և հարկերի վճարումից լրիվ կամ մասնակի պայմանական ազատումով, եթե այդ ապրանքները բերվում են Հայաստանի Հանրապետության մաքսային տարածք հատուկ նպատակով, նախատեսված են որոշակի ժամանակահատվածում վերաարտահանման համար և որևէ փոփոխության չեն ենթարկվել՝ բացի բնականոն արժեզրկման և օգտագործման հետևանքով մաշվածությունից (10-րդ հոդվ., 9-րդ պարբ.) և այլն:

8. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սույն Արձանագրությունը և դրա հավելվածը կազմող Համաձայնագիրը հանդիսանում են ԱՀԿ համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասը, որն առանձնահատուկ տարբերակված և ավելի բարենպաստ մոտեցումներ է սահմանում զարգացող և առավել թույլ զարգացած պետությունների նկատմամբ՝ վերջիններիս առևտրի և ներդրումների հնարավորությունների ընդլայնման ապահովման նպատակով:

9. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 13-րդ հոդվածով ամրագրված՝ միջազգային իրավունքի հիման վրա պետությունների հետ փոխշահավետ հարաբերությունների հաստատմանն ուղղված Հայաստանի Հանրապետության արտաքին քաղաքականության իրականացման նպատակներին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. 2014 թվականի նոյեմբերի 27-ին Ժնևում ստորագրված՝ «Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության ստեղծման մասին» Մարաբեշի համաձայնագիրը փոփոխող արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

16 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1303

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՎԱՐՏՁԵԶ ԳԱՍՊԱՐԻԻ ԵՎ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՄԿՐՏՉՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ
ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀՀ
ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 1801-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 15-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՆ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

20 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող), մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմողների ներկայացուցիչներ Գ. Պետրոսյանի և Տ. Եզորյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչներ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի և նույն վարչության իրավախորհրդա տվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի, համաձայն ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Վարտզեզ Գասպարիի և Վարդուհի Մկրտչյանի դիմումների հիման վրա Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1801-րդ հոդվածի 15-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համա-

1 (85) 2017

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎԱԳԻՐ ♦

պատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Վարտգեզ Գասպարիի՝ 2016 թվականի ապրիլի 5-ին և Վարդուհի Մկրտչյանի՝ 2016 թվականի օգոստոսի 12-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2016 թվականի օգոստոսի 25-ի ՄԴԱՈ-78 աշխատակարգային որոշումով որոշել է վերը նշված դիմումների հիման վրա քննության ընդունված գործերը միավորել և քննել դատարանի նույն նիստում:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, ինչպես նաև հետազոտելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի կողմից ընդունվել է 1985 թվականի դեկտեմբերի 6-ին և ուժի մեջ է մտել 1986 թվականի հունիսի 1-ից:

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի՝ «Հավաքներ անցկացնելու՝ օրենքով սահմանված կարգը խախտելը» վերտառությամբ 1801-րդ հոդվածի սույն գործով վիճարկվող 15-րդ մասը սահմանում է.

«15. Հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովման վերաբերյալ ոստիկանության՝ օրենքով սահմանված պահանջները չկատարելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկից մինչև հարյուրապատիկի չափով»:

Վերոհիշյալ հոդվածը գործող խմբագրությամբ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում ամրագրվել է «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2011 թվականի ապրիլի 14-ի ՀՕ-73-Ն օրենքով:

2. Միավորված գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

ա) Վարտգեզ Գասպարիի դիմումի մասով.

դիմելով դատարան՝ ՀՀ ոստիկանությունը (Երևան քաղաքի վարչության Կենտրոնականի բաժինը) պահանջել է Վարտգեզ Գասպարիին ենթարկել վարչական պատասխանատվության: Վարտգեզ Գասպարին, հակընդդեմ հայցով դիմելով դատարան, պահանջել է ոչ իրավաչափ ճանաչել ՀՀ ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության Կենտրոնականի բաժնի ոստիկանների միջամտող գործողությունները, ինչպես նաև

ՀՀ ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության Կենտրոնականի բաժնից հոգուտ հակընդդեմ հայցվորի բռնագանձել դատական ծախսերը, այդ թվում՝ փաստաբանի խելամիտ վարձատրությունը: ՀՀ վարչական դատարանի 26.12.2014թ. վճռով հայցը բավարարվել է, իսկ հակընդդեմ հայցը՝ մերժվել:

ՀՀ վարչական դատարանի վերոհիշյալ վճռի դեմ դիմողի ներկայացուցչի կողմից ներկայացվել է վերաքննիչ բողոք: ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի 08.07.2015թ. որոշմամբ վերաքննիչ բողոքը մերժվել է:

ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի վերոհիշյալ որոշման դեմ դիմողի ներկայացուցչի կողմից ներկայացվել է վճռաբեկ բողոք: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատը 02.09.2015թ. կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին» որոշում,

բ) Վարդուհի Մկրտչյանի դիմումի մասով.

դիմելով դատարան ՀՀ ոստիկանությունը պահանջել է Վարդուհի Մկրտչյանին ենթարկել վարչական պատասխանատվության՝ հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովման վերաբերյալ ոստիկանության ծառայողի օրինական պահանջը չկատարելու համար: ՀՀ վարչական դատարանի 25.11.2014թ. որոշմամբ հայցը բավարարվել է:

ՀՀ վարչական դատարանի վերոհիշյալ որոշման դեմ դիմողի ներկայացուցչի կողմից ներկայացվել է վերաքննիչ բողոք: ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի 15.09.2015թ. որոշմամբ վերաքննիչ բողոքը մերժվել է:

ՀՀ վարչական վերաքննիչ դատարանի վերոհիշյալ որոշման դեմ դիմողի ներկայացուցչի կողմից ներկայացվել է վճռաբեկ բողոք: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատը 13.01.2016թ. կայացրել է «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին» որոշում:

3. Դիմողները գտնում են, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1801-րդ հոդվածի 15-րդ մասը (սանկցիա նախատեսող դրույթի մասով) հակասում է ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 1-ին, 3-րդ, 28-րդ, 29-րդ, 44-րդ, 60-րդ (1-4-րդ մասեր), 71-րդ, 78-րդ, 79-րդ, 80-րդ և 81-րդ հոդվածներին:

Դիմողները, վերլուծելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը, նշում են, որ դատարանը կաշկանդված է կոնկրետ վարչական իրավախախտման համար նախատեսված պատասխանատվության միջոց սահմանող նոր մի շրջանակներով և իրավասու չէ դուրս գալ իրավախախտման համար նախատեսված սանկցիայի սահմաններից: Եթե վարչական իրավախախտման համար նախատեսված սանկցիայով սահմանված են վարչական տու-

զանքի նվազագույն և առավելագույն շեմեր, ապա դատարանը Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքին համապատասխան իրավասու չէ նշանակել տուգանք՝ նվազագույն շեմից ավելի ցածր չափով: Այդ հնարավորության բացակայությունը հանգեցնում է ՀՀ Սահմանադրության պահանջներին անհամապատասխանության խնդրի՝ վիճարկվող դրույթով այլընտրանքային պատասխանատվության միջոց նախատեսված չլինելու և տուգանքի նվազագույն չափի՝ զգալի լինելու հանգամանքներով պայմանավորված:

Դիմողները գտնում են, որ վիճարկվող դրույթով նախատեսված տուգանքի չափը գնահատելու համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել նաև Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանված նվազագույն և միջին աշխատա վարձերի չափերը: Վիճարկվող դրույթով նախատեսված տուգանքի չափը գրեթե համընկնում է Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանված նվազագույն աշխատավարձի չափի հետ: Բացի դրանից, դիմողները նշելով, որ հաճախ հավաքները կազմակերպվում են տարբեր սոցիալական բնույթի խնդիրների շուրջ բնակչության բողոքի ձայնը բարձրացնելու նպատակով, հետևաբար, հավաքին հաճախ կարող են մասնակցել սոցիալապես ոչ այնքան ապահով քաղաքացիներ, նաև կարծում են, որ գույքային դրությունից ելնելով՝ վիճարկվող դրույթով նախատեսված տուգանքի նվազագույն չափը կարող է զգալի լինել վերջիններիս համար՝ անհամաչափ սահմանափակելով հավաքի մասնակիցների՝ հավաքների ազատության և սեփականության իրավունքները:

Դիմողները նշում են, որ համաչափության, հավասարության սկզբունքների խախտումն առավել ակներև է դառնում վիճարկվող նորմում «օրենքով սահմանված պահանջների» հստակեցված չլինելու պայմաններում: Յուրաքանչյուր դեպքում ներկայացված պահանջը կարող է էապես տարբերվող բնույթի լինել, էականորեն տարբեր կարող են լինել այդ պահանջի կատարման հանրային նշանակությունը, պահանջի չկատարման հանրային վտանգավորության աստիճանը և հետևանքները:

Դիմողները, համադրելով վիճարկվող դրույթը ՀՀ սահմանադրական դատարանի մի շարք որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումների հետ, եզրահանգում են, որ ելնելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1801-րդ հոդվածի 15-րդ մասով սահմանված զանցանքի առանձնահատկություններից, տուգանքի նվազագույն չափից, այլընտրանքային պատասխանատվության միջոց նախատեսված չլինելու հանգամանքներից՝ զանցանքի համար նախատեսված պատասխանատվությունը պետք է ընձեռի պատժաչափի տարբերակված կիրառման հնարավորություն:

4. Պատասխանող կողմն առարկելով դիմողների փաստարկներին՝ գտնում է, որ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1801-րդ հոդվածի 15-րդ մասը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:

Պատասխանողը վկայակոչելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի մի շարք որոշումներում և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի մի շարք վճիռներում իրավաբանական պատասխանատվության հիմքում ընկած պատասխանատվության համաչափության, պատժաչափի տարբերակման սկզբունքների, վարչական պատասխանատվության վերաբերյալ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, նշում է, որ իրավաբանական պատասխանատվության համաչափության ապահովման պետության պոզիտիվ պարտականությունը պետք է իրացվի ինչպես իրավաստեղծ, այնպես էլ իրավակիրառ գործունեության ընթացքում: Ըստ պատասխանողի պետությունը Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով խնդրո առարկա արարքի համար սահմանել է համաչափ պատասխանատվություն: Միաժամանակ, պետությունն ինքն է որոշում իրավակիրառողին տալ իրավաբանական պատասխանատվության համաչափության գնահատման հայեցողություն, թե՛ ոչ՝ կախված կոնկրետ զանցակազմի բնույթից և դրսևորման բազմազանությունից:

Պատասխանող կողմն արձանագրում է, որ մի շարք դեպքերում, երբ նորմի դիսպոզիցիայում նկարագրվող արարքները կարող են լինել բազմասեռ, հանրային վտանգավորության աստիճանով միմյանցից տարբերվող կամ կատարվեն մեղքի տարբեր ձևերով կամ այնպիսի տարբեր կարգավիճակ ունեցող անձանց կողմից, որոնց պատասխանատվության հարցում կոնկրետ արարքի դեպքում անձանց կարգավիճակով պայմանավորված տարբերակված պատասխանատվության անհրաժեշտություն է առկա, օրենսդիրը սահմանել է ոչ միայն պատասխանատվության միջոցի նվազագույն և առավելագույն չափեր, այլև շատ դեպքերում՝ պատասխանատվության այլընտրանքային միջոցներ: Իսկ երբ այդ անհրաժեշտությունն առկա չէ, օրենսդիրը սահմանել է համաչափ կոնկրետ պատասխանատվություն: Խնդրո առարկա սանկցիայով պետությունն արդեն իսկ սահմանել է անձի իրավունքի համաչափ սահմանափակում՝ պատժաչափի կոնկրետ չափը թողնելով իրավակիրառողի հայեցողությանը: Ըստ պատասխանողի՝ նման կարգավորումն իրավաչափ է, քանզի պետությունը քննարկվող հոդվածով նպատակ է հետապնդում պաշտպանել նաև հավաքին չմասնակցող այլ անձանց իրավունքները՝ ոստիկանության միջոցով ապահովելով հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքն օրենքով սահմանված պահանջների կատարմամբ:

Պատասխանող կողմը փաստում է նաև, որ մինչև «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենս-

գրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2011 թվականի ապրիլի 14-ի ՀՕ-73-Ն օրենքի ուժի մեջ մտնելը խնդրո առարկա հողվածն առանձին մասերի բաժանված չի եղել: Հետագայում օրենսդիրը փոխել է քննարկվող հողվածի բովանդակությունը՝ առանձին մասերով սահմանելով հավաքներ անցկացնելու՝ օրենքով սահմանված կարգը խախտելու տարբեր արարքների համար տարբեր սանկցիաներ՝ նկատի ունենալով վարչական իրավախախտումների համար տուգանքների սահմանման և փոփոխման ընդհանուր կանոնները՝ արարքի լրջությունը, հաճախականությունը, այն հանգամանքները, որոնցում դրս- կորվում է արարքը: Ըստ պատասխանողի՝ այս փոփոխությունների արդյունքում խնդրո առարկա սանկցիան հարաբերականորոշակի է՝ իրավակիրատողին տալիս է հնարավորություն գործի կոնկրետ հանգամանքների հիման վրա նախատեսված տուգանքի նվազագույն և առավելագույն չափերի շրջանակում ընտրել համաչափ պատժաչափ:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սույն գործով դիմողները Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1801-րդ հոդվածի 15-րդ մասի սահմանադրականության հարցը բարձրացնում են վերջինիս կառուցվածքային տարր հանդիսացող սանկցիայի մասով:

Սույն գործով բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակներում, հաշվի առնելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68-րդ հոդվածի 7-րդ մասի պահանջները և ելնելով սույն գործով դիմողների ու պատասխանողի փաստարկներից և եզրահանգումներից, ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում վիճարկվող դրույթի իրավակարգավորման սահմանադրականությունը գնահատել՝

ա) վիճարկվող դրույթի դիսպոզիցիայում ամրագրված «օրենքով սահմանված պահանջներ» եզրույթի և հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովմանն ուղղված ոստիկանության լիազորությունները սահմանող օրենսդրական ակտերի համադրված վերլուծության համատեքստում,

բ) համաչափության սկզբունքի և դրա բաղադրատարր հանդիսացող պատժաչափի տարբերակման սկզբունքի ապահովման տեսանկյունից հաշվի առնելով նաև այդ առումով ՀՀ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումները:

6. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ արարքի հանրային վտանգավորության գնահատման իր իրավասության շրջանակներում օրենսդիրը հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահով-

ման վերաբերյալ ոստիկանության՝ օրենքով սահմանված պահանջները չկատարելը որակել է որպես վարչական իրավախախտում՝ այն ամրագրելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի «Հասարակական կարգի դեմ ոտնձգվող վարչական իրավախախտումներ» վերտառությամբ 13-րդ գլխում:

ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով)՝ «Օրինականության սկզբունքը» վերտառությամբ 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով»: Սահմանադրական հիշյալ իրավակարգավորման համատեքստում անդրադառնալով վիճարկվող դրույթի դիսպոզիցիայում ամրագրված «օրենքով սահմանված պահանջներ» եզրույթի բովանդակային ծավալին՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այն, մասնավորապես, ընդգրկում է փոխկապակցված հետևյալ բաղադրատարրերը.

ա) պահանջը պետք է ներկայացվի իրավասու սուբյեկտի, կոնկրետ դեպքում՝ ոստիկանության կողմից,

բ) իրավասու սուբյեկտի կողմից ներկայացվող պահանջը պետք է ունենա համապատասխան իրավական հիմք, այսինքն՝ իրավասու սուբյեկտի հանրային իրավական վարքագիծը պետք է բխի իր լիազորություններից, կոնկրետ դեպքում՝ հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովման վերաբերյալ ոստիկանության լիազորություններից:

Այս համատեքստում ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ոստիկանության պահանջի օրինականությունն ապահովող իրավական գործիքակազմը բազմաբնույթ է, մասնավորապես՝ ՀՀ Սահմանադրությունը, ՀՀ միջազգային պայմանագրերը, «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքը, «Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքը:

ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 44-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի խաղաղ, առանց զենքի հավաքներին ազատորեն մասնակցելու և դրանք կազմակերպելու իրավունք, իսկ նույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ հավաքների ազատության իրականացման և պաշտպանության պայմաններն ու կարգը սահմանվում են օրենքով: Հիշյալ հոդվածը սահմանում է նաև այն նպատակները, որոնց առկայությամբ պայմանավորված՝ հավաքների ազատության սահմանափակումն իրավաչափ է: Այսպես, ՀՀ Սահմանադրության 44-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ հավաքների ազատությունը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ պետական անվտանգության, հանցագործությունների կանխման, հասարակական կարգի պաշտպանության, առողջության և բարոյականության կամ այլոց հիմնա-

կան իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով: Հավաքների ազատության և դրա սահմանափակման համանման կարգավորումներ ամրագրված էին նաև 2005 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 29-րդ և 43-րդ հոդվածներով:

Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի (Կոնվենցիա) 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն յուրաքանչյուր ոք ունի խաղաղ հավաքների ազատության իրավունք: Հիշյալ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ այս իրավունքի իրականացումը ենթակա չէ որևէ սահմանափակման, բացի նրանցից, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ի շահ պետական անվտանգության կամ հասարակության անվտանգության, անկարգությունները կամ հանցագործությունները կանխելու, առողջությունը կամ բարոյականությունը կամ այլ անձանց իրավունքներն ու ազատությունները պաշտպանելու նպատակով:

Կոնվենցիայի վերոհիշյալ հոդվածի առումով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն արտահայտել է իրավական դիրքորոշումներ, համաձայն որոնց, մասնավորապես՝

- անձը չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել այնպիսի հանրահավաքին մասնակցելու համար, որը չի արգելվել, քանի դեռ այդ անձն ինքնին որևէ պատժելի արարք չի կատարել (Էզելինն ընդդեմ Ֆրանսիայի (Ezelin v. France), թիվ 11800/85, 1991թ. ապրիլի 26-ի վճիռ, Գալստյանն ընդդեմ Հայաստանի, թիվ 26986/03, 15.11.2007թ. վճիռ),

- հասարակական վայրում տեղի ունեցող ցանկացած հանրահավաք կարող է առաջ բերել բնականոն կյանքի որոշակի աստիճանի խաթարում, ներառյալ երթևեկության խաթարում, և եթե ցուցարարները բռնի գործողություններ չեն կատարում, ապա կարևոր է, որ իշխանությունները որոշակի աստիճանի հանդուրժողականություն ցուցաբերեն խաղաղ հավաքների նկատմամբ, այլապես Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով երաշխավորված հավաքների ազատության սկզբունքը կիմաստազրկվի (Աշուղյանն ընդդեմ Հայաստանի, թիվ 33268/03, 17.07.2008թ. վճիռ, Օյա Ատամանն ընդդեմ Թուրքիայի (Oya Ataman v. Turkey), թիվ 74552/01, 2006թ. դեկտեմբերի 5-ի վճիռ),

- Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի հիմնական նպատակը հանրային իշխանությունների կամայական միջամտությունից անհատի երաշխավորված իրավունքների պաշտպանությունն է (Associated Society of Locomotive Engineers and Firemen (ASLEF) v. the United Kingdom, թիվ 11002/05, 2007թ. փետրվարի 27-ի վճիռ):

ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Հայաստանի Հանրապետությունում հավաքների ազատությունն իրականացնելու և

պաշտպանելու պայմաններն ու կարգը սահմանված են «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքով: Հիշյալ օրենքի 30-րդ հոդվածը սահմանում է հավաքի մասնակիցների պարտականությունները, մասնավորապես ամրագրելով, որ հավաքի մասնակիցը պարտավոր է ձեռնպահ մնալ այնպիսի գործողություններից, որոնք նպատակաուղղված են հավաքի բնականոն ընթացքը խոչընդոտելուն (1-ին մասի 3-րդ կետ): Նույն օրենքի 32-րդ հոդվածը սահմանում է հավաքի ընթացքում ոստիկանության պարտականությունները, մասնավորապես ամրագրելով, որ ոստիկանությունը պարտավոր է հավաքի անցկացման վայրից հեռացնել այն անձանց, ովքեր կոպտորեն խախտում են հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքը, եթե այլ կերպ հնարավոր չէ ապահովել այն (1-ին մասի 3-րդ կետ):

ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ «Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածով ամրագրված են ոստիկանության խնդիրները, այդ թվում՝ հասարակական կարգի պահպանությունը և հասարակական անվտանգությունն օրենքին համապատասխան ապահովելը (4-րդ կետ): Նույն օրենքի 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ ոստիկանությունն իր իրավունքներն իրականացնելիս պարտավոր է առաջնորդվել մարդու և քաղաքացու՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության անհրաժեշտությամբ, նրանց իրավահավասարության, լիազորությունների իրականացման համաչափության և կամայականության արգելքի սկզբունքներով, ինչպես նաև հետապնդել օրենքով կանխորոշված այլ նպատակներ (2-րդ մաս): Ոստիկանության հարկադրական բնույթի լիազորությունների իրականացումը պետք է ուղղված լինի Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով հետապնդվող նպատակներին, իսկ դրանց հասնելու միջոցները պետք է լինեն պիտանի, անհրաժեշտ և չափավոր (3-րդ հոդվածի 3-րդ մաս):

Վերոհիշյալ օրենքով սահմանված են նաև ոստիկանության պարտականությունները մարդու անվտանգությունն ապահովելիս, նրա իրավունքներն ու ազատությունները պաշտպանելիս: Մասնավորապես, նշված օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ ոստիկանությունն օրենքով սահմանված կարգով և դեպքերում պարտավոր է պաշտպանել մարդու կյանքը, առողջությունը, պատիվը, արժանապատվությունը, իրավունքները, ազատություններն ու օրինական շահերը հանցավոր և այլ ոտնձգություններից:

«Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 38-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ ոստիկանության ծառայողի օրինական պահանջների կատարումը պարտադիր է բոլոր քաղաքացիների և պաշտոնատար անձանց

համար: Դրանք չկատարելը կամ ոստիկանության ծառայողի պարտականությունների կատարմանը խոչընդոտող գործողություններն առաջացնում են պատասխանատվություն՝ օրենքով սահմանված կարգով:

Վերոգրյալ իրավակարգավորումներից ելնելով՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ.

- ոստիկանությունն իր լիազորություններն իրականացնելիս կաշկանդված է մարդու և քաղաքացու՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված իրավունքներով և ազատություններով,

- անձն ազատ է հավաքներին մասնակցելու իրավունքի իրացման տեսան կյունից, սակայն հավասարակշռվածություն պետք է լինի անձի այդ իրավունքի և այլոց իրավունքների ու ազատությունների իրացման միջև: Այդ հավասարակշռվածության ապահովման պարտականությունը, մի կողմից, կրում է պետությունը, որը համապատասխան մարմինների (ոստիկանության) միջոցով ապահովում է հասարակական կարգի պահպանությունը, մյուս կողմից՝ հավաքին մասնակցող անձը, ով պետք է դրսևորի այլոց իրավունքներն ու ազատությունները չխախտող վարքագիծ,

- ոստիկանության պահանջի օրինականությունը գնահատման ենթակա է հանրային իրավահարաբերություններում վերջիններիս մասնակցությունը և լիազորությունները սահմանող իրավադրությունների և փաստացի դրսևորված վարքագծի իրավահամեմատության հիման վրա, ինչը կարող է բացահայտվել կոնկրետ դատաքննության շրջանակներում՝ գործի փաստական հանգամանքների համադրման արդյունքում,

- յուրաքանչյուր կոնկրետ գործով իրավակիրառողի կողմից պետք է գնահատվի՝ արդյո՞ք արարքը կոպտորեն խախտում է հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքը, և որքանո՞վ են իշխանությունները որոշակի աստիճանի հանդուրժողականություն ցուցաբերել խաղաղ հավաքների նկատմամբ, որպեսզի ՀՀ Սահմանադրության 44-րդ հոդվածով և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով երաշխավորված հավաքների ազատության սկզբունքը չիմաստազրկվի:

7. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վարչական պատասխանատվության վերաբերյալ արտահայտել է նաև իրավական դիրքորոշում, մասնավորապես ամրագրելով, որ արարքի ֆինանսական պատասխանատվությունն այնպիսի զսպող միջոցի կիրառմամբ, ինչպիսին տուգանքն է, պետության հայեցողության տիրույթում է (Վալիկո ՄՊԸ-ն ընդդեմ Իտալիայի (Valico S.r.l. v. Italy) 2006թ. մարտի 21-ի որոշում):

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր 2016 թվականի հուլիսի 8-ի ՄԴՈ-1291 որոշման մեջ իրավական դիրքորոշում է հայտնել առ այն, որ

«...արձանագրելով, որ օրենսդրի իրավասության շրջանակներում է, մասնավորապես, որոշել վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսդրության դրույթների բովանդակությունը, այն արարքների շրջանակը, որոնց կատարումը հանգեցնում է վարչական պատասխանատվության, սահմանել վարչական պատասխանատվության ենթակա սուբյեկտների, վարչական պատասխանատվության միջոցների ու չափերի շրջանակը, միաժամանակ անհրաժեշտ է համարում նշել, որ հիշյալ հարցերում օրենսդրի հայեցողությունն ունի իր սահմանադրական շրջանակները: Նշված լիազորություններն իրացնելիս օրենսդիրը պետք է ղեկավարվի սահմանադրական սկզբունքներով: Հանրային իշխանության իրականացումը, նախևառաջ, սահմանափակվում է իրավական պետության գաղափարից բխող՝ համաչափության ընդհանուր սկզբունքով, որը հանդիսանում է իրավական պատասխանատվության, այդ թվում՝ վարչական պատասխանատվության, հիմքում ընկած կարևորագույն սկզբունքներից մեկը»:

Միաժամանակ, Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 71-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ օրենքով սահմանված պատիժը, ինչպես նաև նշանակված պատժատեսակը և պատժաչափը պետք է համաչափ լինեն կատարված արարքին:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2010 թվականի հոկտեմբերի 12-ի ՍԴՈ-920 որոշման մեջ, անդրադառնալով համաչափության սկզբունքի բովանդակությանը, նշել է, որ. «...համաչափության սկզբունքը պահանջում է ապահովել արդարացի հավասարակշռություն սահմանվող պատասխանատվության միջոցի ու չափի և պատասխանատվության սահմանմամբ հետապնդվող իրավաչափ նպատակի միջև»:

Վիճարկվող դրույթի սանկցիայի մասով իրավակարգավորման սահմանադրականությունը գնահատելով համաչափության սկզբունքի բաղադրատարր հանդիսացող պատժաչափի տարբերակման սկզբունքի ապահովման տեսանկյունից սույն գործով Սահմանադրական դատարանը վերաբերելի է համարում 2010 թվականի նոյեմբերի 16-ի ՍԴՈ-924 որոշմամբ արտահայտած իր այն իրավական դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ «Իրավաբանական պատասխանատվության հիմքում ընկած համաչափության սահմանադրական սկզբունքը պահանջում է նաև, որ սահմանված պատասխանատվության չափը լինի տարբերակված՝ ելնելով կատարված արարքի ծանրությունից, հանրային վտանգավորության աստիճանից, պատճառված վնասից, մեղքի աստիճանից և այլ էական հանգամանքներից: Ըստ այդմ, օրենսդրից պահանջվում է սահմանել պատասխանատվության այնպիսի իրավակարգավորում, որը պատասխանատվության ենթարկող իրավասու մարմնին հնարավորությ-

յուն ընձեռի որոշելու նշանակվող պատասխանատվության կոնկրետ չափը ելնելով զանցանքի բնույթից և լրջությունից»:

8. Սույն գործի շրջանակներում վիճարկվող դրույթով նախատեսված վարչական իրավախախտման պարտադիր հատկանիշ է համարվում ոստիկանության պահանջի ուղղված լինելը հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովմանը, այդ պահանջի օրենքով սահմանված լինելը և այդ պահանջի չկատարումը: Հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովման վերաբերյալ ոստիկանության օրինական պահանջը չկատարելն օրենքով նախատեսված իրավախախտում է, իսկ սուբյեկտից ակնկալվող վարքագիծը պետք է բխի օրենքի պահանջից: Իսկ ոստիկանության պահանջի օրինականության առնչությամբ անհամաձայնությունը, ինչպես նշվեց, կարող է դառնալ դատաքնության առարկա:

Օրենսդիրը, ելնելով հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքի ապահովման վերաբերյալ ոստիկանության օրենքով սահմանված պահանջի հանրային նշանակությունից, անձի հավաքներին մասնակցելու իրավունքի և այլոց իրավունքների ու ազատությունների իրացման հավասարակշռվածության ապահովման անհրաժեշտությունից, ինչպես նաև ոստիկանության օրենքով սահմանված պահանջը չկատարելու հանրային վտանգավորության աստիճանից, գտել է, որ վիճարկվող դրույթով նախատեսված զանցանքի համար պատասխանատվության անհատականացման և տուգանքի չափի տարբերակման անհրաժեշտությունն առկա է: Օրենսդիրը վիճարկվող դրույթով սահմանել է տուգանքի նվազագույն չափ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսունապատիկի չափով, և առավելագույն չափ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով: Այսինքն, կոնկրետ դեպքում, վարչական պատասխանատվության նախատեսված միջոցը հարաբերականորոշակի է, ինչով օրենսդիրը տարբերակել է պատասխանատվության չափը իրավակիրառողին հնարավորություն տալով ապահովել համաչափություն կատարված արարքի և նշանակվող տուգանքի չափի միջև: Այդ համաչափությունը պետք է ապահովվի՝ հիմք ընդունելով Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 32-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջները, ըստ որի՝ տույժ նշանակելիս հաշվի են առնվում կատարված իրավախախտման բնույթը, խախտողի անձը, նրա մեղքի աստիճանը, գույքային դրությունը, պատասխանատվությունը մեղմացնող (33-րդ հոդված) և ծանրացնող (34-րդ հոդված) հանգամանքները:

Ինչ վերաբերում է դիմողների այն փաստարկին, որ դատարանն իրավասու չէ նշանակել տուգանք նվազագույն չափից ավելի ցածր մասով, և, նշված հանգամանքը հաշվի առնելով, հարկ է, որպեսզի վիճարկվող

դրույթի սանկցիան նախատեսեր նաև այլընտրանքային պատասխանատվության միջոց, ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վիճարկվող դրույթում օրենսդիրն իր կամքը հստակորեն արտահայտել է՝ դրանով իսկ նախանշելով իրավակիրառողի իրավաչափ հայեցողության սահմանները: Ընդ որում, տվյալ արարքի համար հիմնական պատասխանատվության միջոցին զուգահեռ նաև այլընտրանքային պատասխանատվության միջոց նախատեսելը ևս գտնվում է օրենսդրի հայեցողության տիրույթում: Այդ տիրույթում է գտնվում նաև վիճարկվող դրույթով նախատեսված տուգանքի չափի և նվազագույն ամսական աշխատավարձի փոխկապակցվածության ընտրությունը:

Այսուհանդերձ, միջազգային պրակտիկայում, հաշվի առնելով վարչական տարբեր իրավախախտումների բնույթի ու դրանց նկատմամբ պատասխանատվության սահմանման առանձնահատկությունները, իրավակիրառողների համար նախատեսվում են նաև հայեցողության ավելի լայն շրջանակներ՝ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսդրությամբ որպես ընդհանուր կանոն սահմանելով վարչական տուգանքի ընդհանուր նվազագույն չափ (ինչը, օրինակ, առկա է Ռուսաստանի Դաշնությունում, Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետությունում, Լիտվայի Հանրապետությունում, Լատվիայի Հանրապետությունում, Բելառուսի Հանրապետությունում, Մոլդովայի Հանրապետությունում և այլն): ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ իրավակարգավորման նման մոտեցման պայմաններում իրոք խնդրահարույց կարող էր դառնալ առանձին վարչական իրավախախտումների համար սահմանված տուգանքի նվազագույն շեմից ավելի նվազ չափով տուգանքի նշանակման՝ իրավակիրառողի հայեցողության հարաբերական սահմանափակումը, ինչը կարող էր խոչընդոտել ընդհանուր կանոնից ելնելով ավելի նվազ չափով տուգանքի նշանակումը: Մակայն Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքն իրավակարգավորումների համանման մոտեցում չի որդեգրել:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը միաժամանակ գտնում է, որ այս կամ այն մոտեցման ընտրությունը համակարգային բնույթ պետք է կրի և երկրում սահմանադրական օրինականության հաստատման տեսանկյունից անհետաձգելի անհրաժեշտություն է Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ նոր օրենսգրքի ընդունումը, որը հաշվի կառնի այս ոլորտում նաև միջազգային փորձը և որով կերաշխավորվի իրավակարգավորումների հայեցակարգային ամբողջականությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ

օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Մ Ե Ց** .

1. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1801-րդ հոդվածի 15-րդ մասը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

20 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1304

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՅԻՄԻ 19-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵԼԱՌՈՒՄԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ 2000 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՄԻ 19-Ի՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԲԵԼԱՌՈՒՄԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ
ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ»
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ
ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ա. Գևորգյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ

հողվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Մահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դոմբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2016 թվականի մայիսի 19-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև 2000 թվականի հուլիսի 19-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու վերաբերյալ» համաձայնագրում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Մահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը ՀՀ սահմանադրական դատարան՝ մուտքագրված 11.08.2016թ.:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը, ինչպես նաև գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև 2000 թվականի հուլիսի 19-ի՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու վերաբերյալ» համաձայնագրում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին արձանագրությունն (այսուհետ՝ Արձանագրություն) ստորագրվել է 2016թ. մայիսի 19-ին՝ նշված համաձայնագրի (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) մի շարք հոդվածներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու նպատակով:

2. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու վերաբերյալ համաձայնագիրը ստորագրվել է 2000 թվականի հուլիսի 19-ին և գործում է 2002 թվականի հունվարի 1-ից: Մինչդեռ 2000 թվականից ի վեր Հայաստանի Հանրապետության հարկային համակարգում տեղի են ունեցել փոփոխություններ, ուստի անհրաժեշտություն է առաջացել վերանայել նշված Համաձայնագրով ամրագրված որոշակի դրույթներ: Միա-

Ժամանակ, Արձանագրությամբ Համաձայնագրի դրույթները համապատասխանեցվել են Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության կողմից մշակված հարկային կոնվենցիայի 2010 թվականի մոդելային տարբերակին, որը կրկնակի հարկումը բացառելու մասին համաձայնագրերի կնքման ժամանակ հանդիսանում է որպես հիմնական տիպային մոդել:

3. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- Համաձայնագիրը կիրառել իրավաբանական անձանց շահութահարկի, ֆիզիկական անձանց եկամտահարկի և գույքահարկի նկատմամբ,

- չհարկել բելառուսական կողմի ռեզիդենտ հանդիսացող կամ անմիջապես մինչև ՀՀ ժամանելը բելառուսական կողմի ռեզիդենտ հանդիսացած և իրար հաջորդող երկու տարին չգերազանցող ժամանակահատվածի ընթացքում գտնվող Հայաստանի Հանրապետությունում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից որպես կրթական հաստատություն հավատարմագրված ցանկացած համալսարանի, քոլեջի, դպրոցի կամ այլ կրթական հաստատության հրավերով և Հայաստանի Հանրապետությունում այդ կրթական հաստատությունում բացառապես դասավանդման և (կամ) գիտական աշխատանք կատարելու նպատակով գտնվող պրոֆեսորին, մանկավարժին կամ հետազոտողին՝ Հայաստանի Հանրապետությունում այդպիսի դասավանդման կամ գիտական աշխատանքի իրականացման համար վարձատրության առնչությամբ,

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինները Բելառուսի Հանրապետության իրավասու մարմինների հետ փոխանակեն տեղեկություններ Համաձայնագրի դրույթների կատարման կամ ՀՀ և Բելառուսի Հանրապետության կամ նրանց իշխանության տեղական մարմինների անունից գանձվող ցանկացած տեսակի և բնույթի հարկին առնչվող ազգային օրենսդրությունների կիրառման կամ հարկադիր կատարման վերաբերյալ՝ այն չափով, որքանով հարկումը չի հակասում Համաձայնագրի դրույթներին և այլն:

4. 2016 թվականի մայիսի 19-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև 2000 թվականի հուլիսի 19-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու վերաբերյալ» համաձայնագրում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 13-րդ հոդվածին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց Թ** .

1. 2016 թվականի մայիսի 19-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև 2000 թվականի հուլիսի 19-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Բելառուսի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու վերաբերյալ» համաձայնագրում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

27 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ-1305

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

1958 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 20-ԻՆ ԺՆԵՎՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ԱՆՎԱՎՈՐ ՓՈԽԱԴՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԵՎ ԱՆՎԱՎՈՐ
ՓՈԽԱԴՐԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՎՐԱ ՏԵՂԱԴՐՎՈՂ ԵՎ (ԿԱՄ)
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԱՐՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈՒ ՄԱՍԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
ՄԻՕՐԻՆԱԿ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐԱԳՐԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ
ՄԱՍԻՆ ԵՎ ԱՅՐ ԿԱՐԳԱԴՐԱԳՐԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՏՐՎՈՂ
ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ՓՈԽԱԴՐԱԶԱԲԱՐ ՃԱՆԱԶՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

27 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլում-
յանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհա-
ննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրա-
պետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի
Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարի առաջին տեղա-
կալ Ա. Առաքելյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005
թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդ-
վածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին»
Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դոնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «1958 թվականի մարտի 20-ին Ժնևում ստորագրված՝ Անվավոր փոխադրամիջոցների և անվավոր փոխադրամիջոցների վրա տեղադրվող և (կամ) օգտագործվող սարքավորումների ու մասերի համար միօրինակ տեխնիկական կարգադրագրերի ընդունման մասին և այդ կարգադրագրերի հիման վրա տրվող հաստատումների փոխադարձաբար ճանաչման պայմանների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2016թ. օգոստոսի 10-ին ՄԴ մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Անվավոր փոխադրամիջոցների և անվավոր փոխադրամիջոցների վրա տեղադրվող և (կամ) օգտագործվող սարքավորումների ու մասերի համար միօրինակ տեխնիկական կարգադրագրերի ընդունման մասին և այդ կարգադրագրերի հիման վրա տրվող հաստատումների փոխադարձաբար ճանաչման պայմանների մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 1958թ. մարտի 20-ին՝ Ժնևում:

Համաձայնագրի նախկին վերնագիրն է՝ «Համաձայնագիր շարժիչային փոխադրամիջոցների սարքավորումների ու մասերի հաստատման միօրինակ պայմանների ընդունման և հաստատումների փոխադարձ ճանաչման մասին՝ կատարված 1958 թվականի մարտի 20-ին, Ժնևում»: Այն վերանայվել է երկու անգամ, և քննության առարկա Համաձայնագիրը երկրորդ վերանայման արդյունք է, որը ներառում է 1995թ. հոկտեմբերի 16-ին ուժի մեջ մտած փոփոխությունները: 2016թ. հուլիսի 20-ի դրությամբ Համաձայնագրի մասնակից պետությունները 50-ն են:

2. Համաձայնագրի նպատակն է կանոնակարգել ավտոտրանսպորտային միջոցներին և դրանց վրա տեղադրվող և (կամ) օգտագործվող սարքավորմանն ու մասերին ներկայացվող տեխնիկական պահանջները: 1995թ. ընդունված փոփոխություններով Համաձայնագրի անդամ երկրների ներկայացուցիչներից կազմված Վարչական կոմիտեի միջոցով սահմանվում են Կանոնակարգեր անվավոր փոխադրամիջոցների և այն սարքավորումների ու մասերի համար, որոնք կարող են տեղադրվել և /կամ/ օգտագործվել անվավոր փոխադրամիջոցների վրա:

Համաձայնագրի առաջին հոդվածում սահմանվում է, թե Համաձայնագրի նպատակների համար ինչ են ներառում և նշանակում «անվավոր փոխադրամիջոցներ, սարքավորումներ ու մասեր» և «Կանոնակարգի համաձայն տեսակի հաստատում» հասկացությունները:

Համաձայնագրով, մասնավորապես, սահմանվում են Կանոնակարգի հետ կապված ընթացակարգային կարգավորումները (հոդված 1, կետ 2), Կանոնակարգի կիրառման դադարեցման պայմանները (հոդված 1, կետ 6), Համաձայնագրի ուժի մեջ մտնելու և չեղյալ հայտարարելու պայմանները (հոդվածներ 7, 8), վեճերի կարգավորման եղանակները (հոդված 10), Համաձայնագրին կցված Կանոնակարգերի փոփոխման ընթացակարգը (հոդված 12), Համաձայնագրի և դրա լրացումների տեքստերի փոփոխման ընթացակարգը (հոդված 13), Վարչական կոմիտեի կազմը և ընթացակարգային կանոնները (լրացում 1), արտադրության ընթացակարգերի համապատասխանությունը (լրացում 2), ինչպես նաև Համաձայնագրի գործողության համար անհրաժեշտ այլ ընթացակարգային պահանջներ և պայմաններ:

Փոփոխված Համաձայնագրին միացող ցանկացած նոր Պայմանավորվող կողմի համար այն ուժի մեջ է մտնում միանալու մասին փաստաթուղթն ի պահ հանձնելու օրվանից հետո 60-րդ օրը:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- Համաձայնագրի 1-ին հոդվածի 1-ին կետի 1-ին մասով սահմանված Կանոնակարգի համաձայն հաստատումներ տրամադրելը դադարեցնելու պարագայում պահպանել արտադրման համապատասխանության պատշաճ հսկողություն այն ապրանքների առնչությամբ, որոնց համար նախկինում տեսակի հաստատում էր իրականացնում,

- ձեռնարկել Համաձայնագրի 4-րդ հոդվածում սահմանված քայլերը, երբ Կանոնակարգը կիրառող որևէ Պայմանավորվող կողմ տեղեկացնում է անհամապատասխանության մասին, շարունակել ծանուցել մյուս Պայմանավորվող կողմերի իրավասու մարմիններին հաստատումները հետ վերցնելու մասին, ինչպես սահմանված է Համաձայնագրի 5-րդ հոդվածում, ինչպես նաև շարունակել երկարացնել գործող հաստատումների ժամկետը (հոդված 1, կետ 6, մաս 2),

- եթե Կանոնակարգը տեսակի հաստատման միջոցով կիրառող որևէ Պայմանավորվող կողմի իրավասու մարմինները հայտնաբերում են, որ որոշ անվավոր փոխադրամիջոցներ, սարքավորումներ կամ մասեր, որոնք կրում են հաստատման նշաններ, և որոնք տվյալ Կանոնակարգի ներքո տրամադրվել են ՀՀ կողմից, չեն համապատասխանում հաստատված տեսակներին, ապա նրանց կողմից այդ մասին ՀՀ իրավասու մարմինների տեղեկացվելուց հետո անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել այդ

արտադրողների ապրանքները հաստատված տեսակներին համապատասխանեցնելու նպատակով, և տեղեկացնել տեսակի հաստատման միջոցով Կանոնակարգը կիրառող մյուս Պայմանավորվող կողմերին ՀՀ ձեռնարկած քայլերի մասին (հոդված 4),

- ապահովել, որպեսզի ՀՀ իրավասու մարմիններն ամեն ամիս մյուս Պայմանավորվող կողմերի իրավասու մարմիններին ուղարկեն այն անվավոր փոխադրամիջոցների, սարքավորումների կամ մասերի ցանկը, որոնց հաստատումը մերժվել է, կամ որոնց հաստատումը հետ է վերցվել այդ ամսվա ընթացքում և բացի այդ՝ տեսակի հաստատման միջոցով Կանոնակարգը կիրառող այլ Պայմանավորվող կողմի իրավասու մարմնից դիմում ստանալուց հետո անմիջապես տվյալ իրավասու մարմնին ուղարկել համապատասխան այն բոլոր տեղեկությունների պատճենները, որոնց հիման վրա որոշում է կայացրել տրամադրել, մերժել տրամադրումը կամ հետ է վերցրել անվավոր փոխադրամիջոցի, սարքավորումների կամ մասերի հաստատումը (հոդված 5):

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. 1958 թվականի մարտի 20-ին Ժնևում ստորագրված՝ Անվավոր փոխադրամիջոցների և անվավոր փոխադրամիջոցների վրա տեղադրվող և (կամ) օգտագործվող սարքավորումների ու մասերի համար միօրինակ տեխնիկական կարգադրագրերի ընդունման մասին և այդ կարգադրագրերի հիման վրա տրվող հաստատումների փոխադարձաբար ճանաչման պայմանների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

27 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ-1306

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆԻՍԻ 29-ԻՆ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԴԱՇՆԱՅԻՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻԶԵՎ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԳՈՒՑՔԻ ԿՐԿՆԱԿԻ
ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ
ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի /նախագահող/, Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի /զեկուցող/, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ա. Գևորգյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2016 թվականի հունիսի 29-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության միջև եկամուտների և

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 1(85)2017

գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Մահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2016թ. օգոստոսի 10-ին ՄԴ մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագիրն /այսուհետ՝ Համաձայնագիր/ ստորագրվել է 2016թ. հունիսի 29-ին՝ Երևանում: Համաձայնագրի անբաժանելի մասն է կազմում կից ներկայացված Արձանագրությունը:

2. Համաձայնագրի նպատակն է կողմերի միջև զարգացնել տնտեսական հարաբերությունները, բարելավել հարկային հարցերով համագործակցությունը և ապահովել հարկերի արդյունավետ ու պատշաճ հավաքումը, բացառել եկամուտների եւ գույքի կրկնակի հարկումը եւ այդպիսով նվազեցնել եկամտային ու գույքային հարկերի հետ կապված խոչընդոտների բացասական ազդեցությունը միջազգային առևտրի եւ ներդրումների վրա, ինչպես նաեւ ստեղծել կանխատեսելի եւ կայուն հարկային դաշտ:

3. Համաձայնագրով, մասնավորապես, սահմանվում են ռեզիդենտի կարգավիճակը (հոդված 4), մշտական հաստատության հասկացությունը (հոդված 5), անշարժ գույքից եկամուտ և ձեռնարկատիրական գործունեությունից շահույթ ստանալուն վերաբերող դրույթներ (հոդվածներ 6, 7), ծովային և օդային փոխադրումներին, փոխկապակցված ձեռնարկություններին և շահաբաժիններին վերաբերող դրույթներ (հոդվածներ 8, 9, 10), տոկոսները և ռոյալթիները կարգավորող դրույթներ (հոդվածներ 11, 12), ինչպես նաև Համաձայնագրի գործողության համար անհրաժեշտ այլ ընթացակարգային պահանջներ և պայմաններ:

4. Համաձայնագրով սահմանվում են պայմանավորվող պետություններից մեկի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց՝ հարկման ենթակա գույքը և եկամուտների տեսակները, այդ թվում՝ շարժական կամ անշարժ գույքի օտարումից ստացվող եկամուտների հարկերը, ձեռնարկությունների կողմից վճարվող աշխատավարձերի և այլ վճարումների

ամբողջ գումարների հարկերը, ինչպես նաև գույքի հավելաճի գումարների հարկերը:

Հայաստանի Հանրապետությունում Համաձայնագիրը կիրառվելու է շահութահարկի, եկամտահարկի և գույքահարկի նկատմամբ (հոդված 2, կետ 3, ենթակետ «ա»):

5. Համաձայնագրի կողմերը պարտավորություն են ստանձնում ձեռնպահ մնալ պայմանավորվող մյուս կողմի կամ երկուսի ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց ստացած այն եկամուտը հարկելուց, որի հարկման իրավունքը Համաձայնագրով վերապահված է մյուս պայմանավորվող կողմին և ընդհակառակը:

6. Բացի վերոհիշյալ պարտավորություններից, Հայաստանի Հանրապետությունը՝ փոխադարձության հիման վրա, ստանձնում է մի շարք այլ պարտավորություններ, մասնավորապես.

- ապահովել, որպեսզի ՀՀ իրավասու մարմինները գերմանական կողմի իրավասու մարմիններին ծանուցեն ՀՀ հարկային օրենքներում կատարված յուրաքանչյուր էական փոփոխության մասին (հոդված 2, կետ 4),

- չհարկել գերմանական կողմի ռեզիդենտ հանդիսացող կամ անմիջապես մինչև ՀՀ ժամանելը գերմանական կողմի ռեզիդենտ հանդիսացած և Հայաստանի Հանրապետությունում բացառապես իրենց ուսման կամ մասնագիտացման նպատակով գտնվող ուսանողին կամ աշխատանքային ստաժ անցնողին՝ Հայաստանի Հանրապետությունում իրենց կեցության, ուսման կամ մասնագիտացման կապակցությամբ ստացված վճարումներից՝ պայմանով, որ այդ վճարումներն առաջանում են Հայաստանի Հանրապետությունից դուրս գտնվող աղբյուրներից (հոդված 19, կետ 2),

- Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության քաղաքացիներին, ինչպես նաև քաղաքացիություն չունեցող, բայց Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության ռեզիդենտ հանդիսացող անձանց Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել այլ կամ ավելի ծանր որևէ հարկման կամ դրա հետ կապված որևէ պարտավորության, քան այն հարկումն ու դրա հետ կապված պարտավորություններն են, որոնց նույն հանգամանքներում ենթարկվում են կամ կարող են ենթարկվել ՀՀ քաղաքացիները (հոդված 23, կետեր 1 և 2),

- երաշխավորել, որ Հայաստանի Հանրապետությունում գերմանական ձեռնարկության ունեցած մշտական հաստատության հարկումը չլինի պակաս բարենպաստ Հայաստանի Հանրապետության համանման գործունեություն իրականացնող ձեռնարկության հարկումից (հոդված 23, կետ 3),

- ՀՀ ձեռնարկություններին, որոնց գույքն ամբողջությամբ կամ մասամբ պատկանում է կամ ուղղակիորեն կամ անուղղակի կերպով վերահսկվում

է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության մեկ կամ մի քանի ռեզիդենտների կողմից, Հայաստանի Հանրապետությունում չենթարկել այլ ավելի ծանր հարկման կամ դրա հետ կապված որևէ պահանջի, քան այն հարկումն է կամ դրա հետ կապված պարտավորությունները, որոնց ենթարկվում են կամ կարող են ենթարկվել Հայաստանի Հանրապետության այլ նման ձեռնարկությունները (հոդված 23, կետ 5),

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինները Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության իրավասու մարմինների հետ փոխանակեն տեղեկություններ, որոնք պատշաճ կհամարվեն Համաձայնագրի դրույթների իրականացման կամ ներքին օրենքների կիրառման կամ կատարման համար, և երաշխավորել, որ ՀՀ կողմից ստացված այդ տեղեկությունը կհամարվի գաղտնի և կհաղորդվի միայն այն անձանց կամ մարմիններին (այդ թվում՝ դատարաններին և վարչական մարմիններին), որոնք առնչվում են համապատասխան հարկերի գնահատմանը կամ գանձմանը, հարկադիր բռնագանձմանը կամ դատական հետապնդմանը, բողոքարկումների քննմանը, ինչպես նաև երաշխավորել, որ այդ անձինք կամ մարմինները տեղեկությունը կօգտագործեն միայն այդպիսի նպատակների համար (հոդված 25, կետեր 1 և 2),

- ապահովել միջազգային իրավունքի գերակայությունն ամեն անգամ, երբ սահմանվում է Համաձայնագրի տարածքային կիրառման շրջանակը (Արձանագրության 1-ին կետ) և այլն:

7. Համաձայնագիրը ենթակա է վավերացման և ուժի մեջ է մտնում վավերագրերի փոխանակման օրը (Համաձայնագրի 31-րդ հոդված) և գործում մինչև Պայմանավորվող պետությունների կողմից դրա գործողության դադարեցումը, որի կարգը սահմանվում է Համաձայնագրի 32-րդ հոդվածով:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ Համաձայնագրի 31-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ այն ուժի մեջ մտնելու պահից Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության և Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության միջև 1981թ. նոյեմբերի 24-ին կնքված «Եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը կանխելու մասին» համաձայնագիրը Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև հարաբերություններում այլևս կիրառելի չէ:

Ի պատասխան 1981թ. նոյեմբերի 24-ին կնքված ԳԴՀ-ի և ԽՍՀՄ-ի միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը կանխելու մասին համաձայնագրի կիրառման վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի թիվ ՄԴԱ-16 հարցման, ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը հայտնել է, որ 1992թ. դեկտեմբերի 18-ին փոխանակված հայտագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ընդունել է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետու-

թյան հետ երկկողմ պայմանագրերի իրավահաջորդությունը, քանի դեռ չեն ստորագրել նոր պայմանագրեր:

8. ՀՀ արդարադատության նախարարությունը հայտնել է, որ Համաձայնագիրը չի պարունակում Հայաստանի Հանրապետության նոր օրենք կամ այլ նորմատիվ իրավական ակտ ընդունելու կամ գործող օրենքում կամ այլ նորմատիվ իրավական ակտում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելուն վերաբերող նորմեր, բայց Համաձայնագրի և կից Արձանագրության մի շարք դրույթներ հակասում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի և «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի որոշ դրույթների: Այդ կապակցությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ ՀՀ Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության վավերացրած միջազգային պայմանագրերի և օրենքների նորմերի միջև հակասության դեպքում կիրառվում են միջազգային պայմանագրերի նորմերը:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ քննության առարկա Համաձայնագիրը համահունչ է ՀՀ Սահմանադրության 13-րդ հոդվածին և կարող է նպաստել Պայմանավորվող պետությունների միջև տնտեսական փոխշահավետ համագործակցությանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. 2016 թվականի հունիսի 29-ին Երևանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության միջև եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

27 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՍԴՈ-1307

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒՆՎԱՐԻ 27-ԻՆ ՆՅՈՒ ԴԵԼԻՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ԵԿԱՍՈՒՑՆԵՐԻ ԿՐԿՆԱԿԻ ՀԱՐԿՈՒՄԸ ԲԱՑԱՌԵԼՈՒ ԵՎ
ՀԱՐԿՈՒՄԻՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՑՈՒՄ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ
ԱՍՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 սեպտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալ Ա. Գևորգյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2016 թվականի հունվարի 27-ին Նյու Դելիում ստորագրված «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Հնդկաստանի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(85)/2017
105

խուսափելը կանխելու մասին» կոնվենցիայում փոփոխություն կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2016 թվականի օգոստոսի 10-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրությունը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. Քննության առարկա արձանագրությունը (այսուհետ՝ Արձանագրություն) ստորագրվել է 2016 թվականի հունվարի 27-ին՝ Նյու Դելիում, որի նպատակն է փոփոխություն կատարել 2003 թվականի հոկտեմբերի 31-ին Նյու Դելիում ստորագրված և ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2004 թվականի ապրիլի 28-ին վավերացված (Ն-094-3 որոշմամբ)՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Հնդկաստանի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին կոնվենցիայի (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) 26-րդ հոդվածում:

2. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետևյալ հիմնական պարտավորությունները.

- ապահովել, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինները Հնդկաստանի Հանրապետության իրավասու մարմինների հետ փոխանակեն, համաձայն կանխատեսումների, համապատասխան տեղեկատվություն (ներառյալ փաստաթղթերը կամ փաստաթղթերի վավերացված պատճենները) Կոնվենցիայի դրույթների կիրառման կամ ներպետական օրենքների կիրառման համար Հայաստանի Հանրապետության կամ նրանց քաղաքական ստորաբաժանումների կամ իշխանության տեղական մարմինների անունից կիրառվող ցանկացած տեսակի և նկարագրության հարկի վերաբերյալ՝ այն չափով, որ չափով հարկումը չի հակասում Կոնվենցիային (Կոնվենցիայի 26-րդ հոդվածի 1-ին կետը՝ Արձանագրության I կետի խմբագրությամբ),

- երաշխավորել, որ Կոնվենցիայի 26-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստացված որևէ տեղեկություն կհամարվի գաղտնի այնպես, ինչպես Հայաստանի Հանրապետության ներպետական օրենսդրության համաձայն ստացված տեղեկատվությունը, և կհաղորդվի միայն այն անձանց կամ մարմիններին (ներառյալ դատարանները և վարչական մարմինները), որոնք առնչվում կամ

վերահսկում են Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածով նշված հարկերը գնահատելը կամ գանձելը, հարկադիր բռնագանձումը կամ դատական հետապնդումը, բողոքարկումների քննությունը, ինչպես նաև երաշխավորել, որ այդ անձինք կամ մարմինները տեղեկությունը կօգտագործեն միայն այդպիսի նպատակների համար (Կոնվենցիայի 26-րդ հոդվածի 2-րդ կետը՝ Արձանագրության I կետի խմբագրությամբ),

- Կոնվենցիայի 26-րդ հոդվածի դրույթների համաձայն՝ եթե Հնդկաստանի Հանրապետությունը տեղեկատվություն է պահանջում, ապա օգտագործել տեղեկատվության հավաքման միջոցները՝ ստանալու համար պահանջված տեղեկատվությունը, եթե նույնիսկ Հայաստանի Հանրապետության հարկային նպատակների համար չկա այդպիսի անհրաժեշտություն (Կոնվենցիայի 26-րդ հոդվածի 4-րդ կետը՝ Արձանագրության I կետի խմբագրությամբ):

Արձանագրությունը պարունակում է նաև դրույթներ Արձանագրության ուժի մեջ մտնելու և անհրաժեշտության դեպքում այն մեկնաբանելու վերաբերյալ:

3. Արձանագրությամբ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 13-րդ հոդվածի դրույթներին և միտված են երկկողմ բարիդրացիական հարաբերությունների ամրապնդմանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**:

1. 2016 թվականի հունվարի 27-ին Նյու Դելիում ստորագրված՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Հնդկաստանի Հանրապետության կառավարության միջև եկամուտների կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին» կոնվենցիայում փոփոխություն կատարելու մասին արձանագրության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

27 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ-1308

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**1948 ԹՎԱԿԱՆԻ ՄԱՐՏԻ 6-ԻՆ ԺՆԵՎՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԾՈՎԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

27 սեպտեմբերի 2016թ.

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴՏԱՐԱՆ ԸՆԴՈՒՄ ԸՆԴՈՒՄ 1(85)2017

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող),

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարի առաջին տեղակալ Ա. Առաքելյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «1948 թվականի մարտի 6-ին ժնկում ստորագրված՝ Միջազգային ծովային կազմակերպության մասին կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2016 թվականի օգոստոսի 10-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով կոնվենցիան և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Միջազգային ծովային կազմակերպության մասին կոնվենցիան (Կոնվենցիա) ստորագրվել է 1948 թվականի մարտի 6-ին՝ Ժնևում:

Միջազգային ծովային կազմակերպության նպատակներն են, մասնավորապես.

- մեխանիզմներ մշակել կառավարությունների միջև համագործակցության համար միջազգային առևտրում ներգրավված նավափոխադրումների վրա ազդող բոլոր տեսակի տեխնիկական հարցերի վերաբերյալ պետական կանոնակարգման և գործելակերպերի ոլորտում, խրախուսել և դյուրացնել գործնականում կիրառելի բարձր ստանդարտների ընդունումը ծովային անվտանգությանը, նավարկության արդյունավետությանը և նավերից ծովի աղտոտման կանխմանն ու վերահսկմանը վերաբերող հարցերում,

- խրախուսել միջազգային առևտրում ներգրավված նավափոխադրումների վրա ազդող կառավարությունների խտրական գործողությունների և անհարկի սահմանափակումների վերացումը՝ խթանելու համար առանց խտրականության նավափոխադրման ծառայությունների մատչելիությունը համաշխարհային առևտրում,

- ապահովել նավափոխադրող ընկերությունների անարդար, սահմանափակող գործելակերպերին վերաբերող հարցերի քննարկումը Միջազգային ծովային կազմակերպության կողմից,

- ապահովել Միջազգային ծովային կազմակերպության իրավասության ներքո գտնվող հարցերի վերաբերյալ տեղեկությունների փոխանակումը կառավարությունների միջև:

Միջազգային ծովային կազմակերպությունը բաղկացած է Ասամբլեայից, Խորհրդից, Ծովային անվտանգության կոմիտեից, Իրավական կոմիտեից, Ծովային միջավայրի պաշտպանության կոմիտեից, Տեխնիկական համագործակցության կոմիտեից, Դյուրացման կոմիտեից և այնպիսի օժանդակ մարմիններից, որոնք Միջազգային ծովային կազմակերպությունը կարող է ցանկացած ժամանակ անհրաժեշտ համարել, և Զարտուղարությունից:

2. Կոնվենցիայով Հայաստանի Հանրապետությունը, մասնավորապես, ստանձնում է հետևյալ պարտավորությունները.

ա) հարգել գլխավոր քարտուղարի և անձնակազմի պարտականությունների բացառապես միջազգային բնույթը և չփորձել ազդել նրանց վրա իրենց պարտականությունների կատարման ընթացքում,

բ) հոգալ Միջազգային ծովային կազմակերպության կողմից անցկացվող նիստերին մասնակցող իր պատվիրակության աշխատավարձի, ուղևորության և այլ ծախսերը:

3. Կոնվենցիայով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 13-րդ հոդվածի դրույթներին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 1948 թվականի մարտի 6-ին Ժնևում ստորագրված՝ Միջազգային ծովային կազմակերպության մասին կոնվենցիայում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

27 սեպտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ-1309

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՄԼԵՏ ԱՄԻՐՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 223-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

4 հոկտեմբերի 2016թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝
դիմող Հ. Ամիրյանի և նրա ներկայացուցիչ Ա. Պետրոսյանի,
գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչներ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի, նույն վարչության իրավախորհրդատվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Համլետ Ամիրյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՒՐ ♦ 1(85)/2017

223-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ՝ գործը:

Գործի քննության առիթը Համլետ Ամիրյանի՝ 2016 թվականի մայիսի 16-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

ՀՀ սահմանադրական դատարանի թիվ 2 դատական կազմն իր՝ 06.06.2016թ. ՄԴԴԿՈ/2-14 որոշմամբ Համլետ Ամիրյանի անհատական դիմումի քննության ընդունումը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 222-րդ հոդվածի 2-րդ մասի մասով, 223-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերի մասով և 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասի մասով մերժել է: Նույն որոշմամբ «Համլետ Ամիրյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ՝ գործն ընդունվել է քննության:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց** .

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը (այսուհետ՝ օրենսգիրք) ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձինք» վերտառությամբ 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«1. Ստորադաս դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը վճռաբեկ դատարանում բողոքարկելու իրավունք ունեն՝

1) գործին մասնակցող անձինք.

2) գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալները՝ պետական շահերի պաշտպանության հարցերով»:

Հիշյալ հոդվածում ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից փոփոխություններ և լրացումներ են կատարվել 2000 թվականի հունիսի 13-ի ՀՕ-71, 2001 թվականի սեպտեմբերի 11-ի ՀՕ-214, 2004 թվականի փետրվարի 18-ի ՀՕ-36-Ն, 2006 թվականի հունիսի 1-ի ՀՕ-107-Ն, 2006 թվականի հուլիսի 7-ի ՀՕ-153-Ն, 2007 թվականի փետրվարի 21-ի ՀՕ-98-Ն, 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ի ՀՕ-277-Ն, 2008 թվականի դեկտեմբերի 26-ի ՀՕ-233-Ն, 2013 թվականի դեկտեմբերի 5-ի ՀՕ-149-Ն և 2014 թվականի հունիսի 10-ի ՀՕ-49-Ն ՀՀ օրենքներով:

Վիճարկվող դրույթը ներկայիս խմբագրությամբ ձևակերպումն ստացել

է 2014 թվականի հունիսի 10-ի ՀՕ-49-Ն ՀՀ օրենքով: Ընդ որում, 2000 թվականի հունիսի 13-ին ընդունված՝ «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-71 ՀՀ օրենքով օրենսգրքի 223-րդ հոդվածում ներառվել էր նաև գործին մասնակից չդարձված անձի՝ որպես վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող սուբյեկտի վերաբերյալ դրույթը:

Այս իրավակարգավորումը գործել է մինչև 2008 թվականի հունվարի 1-ը: Դրանից հետո ուժի մեջ է մտել 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ի՝ «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-277-Ն ՀՀ օրենքը, որի 75-րդ հոդվածի ուժով օրենսգրքի 223-րդ հոդվածում վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների ցանկից հանվել է գործին մասնակից չդարձված անձի վերաբերյալ դրույթը:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

Երևանի մարզային դատարանի 1919 թվականի մայիսի 27-ի թիվ 79 քանաձևի համաձայն Լուիզա Բալասանյանի հայրը հրապարակային սակարկություններով 26400 ռուբլով ձեռք է բերել Երևան քաղաքի Փ. Բուզանդի փող. թիվ 16 տունն՝ իր բակով, որի մի մասը (246քմ մակերեսով հողամասը և 129քմ մակերեսով շենքշինությունները) 1932թ. հատկացվել է դիմողի պապին՝ Ա. Ամիրյանին:

Ա. Ամիրյանի մահվանից հետո տվյալ գույքն անցել է դիմողի հորը՝ Ռ. Ամիրյանին, իսկ վերջինիս մահից հետո՝ դիմողի մորը՝ Ա. Իսկանդարյանին:

Եվ դիմողի պապի 1964 թվականի հոկտեմբերի 9-ի մահվան գրանցման թիվ 696 ակտում, և դիմողի հոր 1989 թվականի հունվարի 11-ի մահվան գրանցման թիվ 25 ակտում նրանց մահվան վայրը նշվել է վերոնշյալ հասցեն:

Դիմողը ծնվել է 1963 թվականի ապրիլի 10-ին և այդ ժամանակահատվածից սկսած հաշվառվել ու որոշ ընդհատումներով մշտապես բնակվել է նշված հասցեում:

Դիմողի մոր՝ Ա. Իսկանդարյանի մահվանից հետո դիմողը 2015 թվականի ապրիլի 9-ին ստացել է ըստ օրենքի ժառանգության իրավունքի թիվ 779 վկայագիրը, համաձայն որի՝ Ռ. Ամիրյանի ժառանգական գույքը բաղկացած է վերոնշյալ հասցեում գտնվող անշարժ գույքից (245,7քմ մակերեսով հողամաս և 129,6քմ մակերեսով շինություններ):

Ժառանգության իրավունքի վկայագիրը դիմողի կողմից ներկայացվել է ՀՀ ԿԱ ԱԳԿ ՊԿ ստորաբաժանում՝ պետական գրանցում կատարելու համար, սակայն գրանցման վարույթը 08.05.2015թ. կասեցվել է, քանի որ

պարզվել է, որ Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների ընդհանուր իրավասության դատարանի 06.05.2009թ. թիվ ԵԿԴ/0219/02/09 վճռով նշված հասցեի նկատմամբ ճանաչվել է թվով 9 քաղաքացու սեփականության իրավունքը, իսկ Լուիզա Բալասանյանի հակընդդեմ հայցը մերժվել է անհիմն լինելու պատճառով:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 27.07.2009թ. որոշմամբ վերոնշյալ վճիռը թողնվել է ուժի մեջ, իսկ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 09.12.2009թ. որոշմամբ Լուիզա Բալասանյանի վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

Դիմողը հիշատակված դատական ակտերի ուսումնասիրությունից պարզել է, որ իրեն նշված գործով մասնակից չեն դարձրել, ինչի հետևանքով գրկվել է իր իրավունքները և օրինական շահերը պաշտպանելու հնարավորությունից՝ գրկվելով ըստ օրենքի ժառանգության իրավունքի վկայագրի հիման վրա նշյալ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունք ձեռք բերելու հնարավորությունից և օրինական ակնկալիքից:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 19.08.2015 թվականի որոշմամբ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 27.07.2009 թվականի որոշման դեմ նոր երևան եկած հանգամանքի հիմքով Համլետ Ամիրյանի ներկայացուցչի վճռաբեկ բողոքը թողնվել է առանց քննության՝ այն պատճառաբանությամբ, որ առկա չեն ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.31-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ կետերում նշված պայմանները, իսկ բողոք բերած անձը չի ներկայացրել ապացույցներ՝ գործին մասնակցող անձ կամ գործին մասնակցող անձանց իրավահաջորդ հանդիսանալու վերաբերյալ: Նման պայմաններում ՀՀ վճռաբեկ դատարանը հիմնավորել է, որ վճռաբեկ բողոքը թողնվում է առանց քննության, քանի որ վճռաբեկ բողոքը բերել է այն անձը, ով վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք չունի:

Դատարանի 06.05.2009թ. վճռի դեմ գործին մասնակից չդարձված անձ՝ սույն գործով դիմող Համլետ Ամիրյանի վերաքննիչ բողոքը ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն իր՝ 09.10.2015թ. որոշմամբ վերադարձրել է այն պատճառաբանությամբ, որ բողոքարկվող վճիռը չի վերաբերում բողոքաբերի իրավունքներին, հետևաբար՝ վերջինս չի կարող համարվել գործին մասնակից չդարձված անձ:

Որպես հիմնավորում՝ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը նշել է, որ դատական ակտը բողոքարկել են այն անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ չի կայացվել, հետևաբար՝ վերաքննիչ բողոքը ներկայացվել է այն անձանց կողմից, որոնք ստորադաս դատարանի դատական ակտը բողոքարկելու իրավունք չունեն:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի

11.11.2015 թվականի որոշմամբ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 09.10.2015 թվականի «Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշման դեմ Համլետ Ամիրյանի ներկայացուցչի վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժվել է:

Որպես գործին մասնակից չդարձված անձ վճռաբեկ բողոք են ներկայացրել Համլետ Ամիրյանի ներկայացուցիչները և պահանջել բեկանել ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 27.07.2009 թվականի որոշումը և գործն ուղարկել նոր քննության: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 06.04.2016 թվականի որոշմամբ թիվ ԵԿԴ/0219/02/09 քաղաքացիական գործով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 27.07.2009 թվականի որոշման դեմ որպես գործին մասնակից չդարձված անձ Համլետ Ամիրյանի ներկայացուցիչների բերած վճռաբեկ բողոքը թողնվել է առանց քննության՝ այն հիմնավորմամբ, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերն անձը չի կարող բողոքարկել վճռաբեկ դատարանում, եթե նա նույն հիմքերով չի բողոքարկել դատական ակտը վերաքննիչ դատարանում: Դատարանը նշել է, որ տվյալ դեպքում որպես գործին մասնակից չդարձված անձ Համլետ Ամիրյանի ներկայացուցիչների կողմից վճռաբեկության կարգով բողոքարկվել է ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 27.07.2009 թվականի որոշումը, մինչդեռ վերջիններս, զրկված չլինելով դատարանի 06.05.2009 թվականի վճիռը վերաքննիչ դատարանում բողոքարկելու իրավունքից, նույն հիմքերով այն վերաքննիչ դատարանում չեն բողոքարկել:

Միաժամանակ, ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, վկայակոչելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը, որը վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակում չի նախատեսում գործին մասնակից չդարձված անձանց, պատճառաբանել է, որ վճռաբեկ բողոքը բերել է այն անձը, ով վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք չունի:

3. Դիմողը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներին:

Իր դիրքորոշումը դիմողը հիմնավորում է նրանով, որ օրենսգրքի 223-րդ հոդվածում ուղղակիորեն և հստակ կերպով սահմանված չէ գործին մասնակից չդարձված անձի կողմից դատական ակտը բողոքարկելու իրավունքը, ինչի արդյունքում (պատճառով) օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասի առնչությամբ ձևավորվել է իրավակիրառական պրակտիկա, համաձայն որի՝ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի կայացրած և

օրինական ուժի մեջ մտած որոշման ամկայության պարագայում գործին մասնակից չդարձված անձը պետք է նախ՝ առաջին աստիճանի դատարանի կայացրած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը բողոքարկի վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան, հետո միայն՝ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի որոշումը՝ վճռաբեկ դատարան:

Ըստ դիմողի՝ վիճարկվող դրույթներում գործին մասնակից չդարձված անձի՝ դատական ակտը բողոքարկելու իրավունքն ուղղակիորեն և հստակ սահմանված չլինելը հնարավորություն է տալիս ՀՀ վճռաբեկ դատարանին մի դեպքում ՀՀ վերաքննիչ դատարանի դատական ակտի դեմ գործին մասնակից չդարձված անձի կողմից ներկայացված վճռաբեկ բողոքն ընդունել վարույթ, իսկ մեկ այլ դեպքում՝ ՀՀ վերաքննիչ դատարանի դատական ակտի դեմ գործին մասնակից չդարձված անձի կողմից ներկայացված վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու եղանակով այն վարույթ չընդունել: Որպես հակասական իրավակիրառական պրակտիկայի ապացույց՝ դիմողը վկայակոչում է ԵԿԴ/0978/02/08 գործով կայացված որոշումը, որով ՀՀ վճռաբեկ դատարանը բավարարել է գործին մասնակից չդարձված անձի՝ ՀՀ վերաքննիչ դատարանի որոշումը բեկանելու մասին պահանջը:

Դիմողը կարծում է, որ իրավական կատարյալ անորոշություն կառաջանա նաև այն դեպքում, եթե վերաքննիչ դատարանի կողմից առաջին աստիճանի դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող ակտը մի մասով թողնվի օրինական ուժի մեջ, իսկ մի մասով բեկանվի և փոփոխվի, և բեկանված մասով կայացվի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ: Դիմողի կարծիքով, նման պարագայում, ըստ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից ձևավորված իրավակիրառական պրակտիկայի՝ ստացվում է, որ գործին մասնակից չդարձված անձի կողմից առաջին աստիճանի դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի չբեկանված մասը պետք է բողոքարկվի վերաքննիչ դատարան, իսկ նույն գործով վերաքննիչ դատարանի կողմից բեկանված, փոփոխված և գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի մյուս մասը պետք է բողոքարկվի վճռաբեկ դատարան:

4. Պատասխանող կողմն առարկելով դիմողի փաստարկներին՝ գտնում է, որ օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրության պահանջներին:

Իր դիրքորոշումը պատասխանողը փաստարկում է նրանով, որ Վճռաբեկ դատարանի կողմից օրենքի միատեսակ կիրառությունը, դրա արդյունքում՝ իրավական կայունությունը և կանխատեսելիությունն ապահովելու գործառնությունը իրականացումը խոչընդոտ չէ, որպեսզի իրավունքի զարգացման համատեքստում վճռաբեկ դատարանը վերանայի իր որոշակի իրավական դիրքորոշումները: Ըստ պատասխանողի՝ կոնկրետ

դեպքում, միայն մեկ գործով է, որ Վճռաբեկ դատարանն ընդունել է գործին մասնակից չդարձված անձի կողմից ներկայացված վճռաբեկ բողոքը:

Միաժամանակ, պատասխանողն արձանագրում է, որ տարբերակալումներից խուսափելու նպատակով ՀՀ դատարանների նախագահների խորհուրդն օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ կետի վերաբերյալ 29.07.2015թ. ընդունած թիվ 149 որոշմամբ պարզաբանել է, որ դատական ակտը ենթակա չէ գործին մասնակցող անձի կողմից վճռաբեկ դատարանում բողոքարկման, եթե նա նույն հիմքերով չի բողոքարկել տվյալ ակտը վերաքննիչ դատարանում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այն կարող է հանգեցնել դատական պաշտպանության և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայով նախատեսված՝ արդար դատաքննության իրավունքի սահմանափակման:

Պատասխանողը, ընդունելով, որ առկա է դիմողի կողմից ներկայացված հնարավոր տեսական իրավական խնդիրների ռիսկը, արձանագրում է նաև, որ քննարկվող իրավական խնդիրը համապարփակ կերպով կարգավորվում է ՀՀ Ազգային ժողովում շրջանառության մեջ դրված ՀՀ քաղաքացիական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծով:

5. Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դիմողը, ըստ էության, բարձրացնում է օրենքի բացի և դրան գուգորդված՝ իրավական անորոշության խնդիրներ, Մահմանադրական դատարանը սույն գործի քննության շրջանակներում անհրաժեշտ է համարում պարզել.

- իրավական բացի և իրավական անորոշության վերաբերյալ դիմողի առաջ քաշած մոտեցումների հիմնավորվածությունը,

- ենթադրվող իրավական բացի առկայության պայմաններում անձի իրավունքների պաշտպանության երաշխավորվածության ու իրավական անվտանգության առկա վիճակը,

- վիճարկվող իրավակարգավորման պայմաններում ՀՀ Մահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասով երաշխավորված՝ անձի դատական պաշտպանության և 63-րդ հոդվածի 1-ին մասով երաշխավորված՝ անձի արդար դատաքննության իրավունքների ապահովումը:

Միաժամանակ, ՀՀ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում նաև պարզել և գնահատել վիճարկվող դրույթի նշանակությունը՝ հաշվի առնելով ՀՀ Մահմանադրության 79-րդ հոդվածով ամրագրված իրավական որոշակիության սկզբունքի պահանջները և գործին մասնակից չդարձված անձանց՝ դատական պաշտպանության իրավունքի իրացման հնարավորությունը:

6. Օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասն ամրագրում է վճռաբեկ բողոք

բերելու իրավունք ունեցող անձանց ցանկը, որում ներառված չէ գործին մասնակից չդարձված անձը՝ որպես առաձին սուբյեկտ: Այս կապակցությամբ Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում մեկ անգամ ևս ընդգծել, որ օրենսգրքի 223-րդ հոդվածում, ի թիվս այլնի, 2000 թվականի հունիսի 13-ին ընդունված՝ «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-71 ՀՀ օրենքով շարադրված խմբագրությամբ ներառվել էր նաև գործին մասնակից չդարձված անձը՝ որպես վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող սուբյեկտ: Այս իրավակարգավորումը գործել է մինչև 2008 թվականի հունվարի 1-ը: Դրանից հետո ուժի մեջ է մտել «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-277-Ն ՀՀ օրենքը, որով վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների ցանկում չնախատեսվեց գործին մասնակից չդարձված անձը:

Այսինքն՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ «Վարույթը վճռաբեկ դատարանում» վերտառությամբ 5-րդ բաժնի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասը վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքը ճանաչում է նաև գործին մասնակից չդարձված անձանց առնչությամբ՝ այն պարագայում, երբ նույն բաժնի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը, որը նվիրված է վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց, չի նախատեսում գործին մասնակից չդարձված անձանց՝ որպես վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող սուբյեկտներ:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը 14.09.2010թ. ՄԴՈ-914 որոշման մեջ արձանագրել է, որ. «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2007թ. նոյեմբերի 28-ի ՀՕ-227-Ն ՀՀ օրենքի ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ «...թեկուզև գործին մասնակից չդարձած անձանց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ վճիռ կայացնելն այլևս վճռի պարտադիր բեկանման նորմատիվ հիմք չէ, այնուամենայնիվ, դատական պրակտիկայի արդյունքները վկայում են այն մասին, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը պարզել է, որ բողոքարկվող վճիռը շոշափում է վճռաբեկ բողոք ներկայացրած գործին մասնակից չդարձած անձի իրավունքները կամ պարտականությունները, բեկանել է տվյալ վճիռը դատարանի կողմից գործին մասնակից չդարձած անձանց իրավունքները կամ պարտականությունները շոշափող վճիռ կայացնելը դիտարկելով որպես վճռի պարտադիր բեկանման հիմք: Ընդ որում, նման դիրքորոշման համար իրավական հիմք են հանդիսացել ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածը և Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածը, որոնք անմիջականորեն կիրառվել են ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից, և որոնց հիման

վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է արդար դատաքննության, կողմերի իրավահավասարության և մրցակցության դատավարական սկզբունքների խախտումը: Նման իրավակիրառական պրակտիկան վկայում է, որ օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում օրենսգրքի վճռի բեկանման պարտադիր հիմքերի ցանկից գործին մասնակից չդարձած անձանց առնչվող դրույթը բացառելը չի խոչընդոտում գործին մասնակից չդարձած անձանց իրավունքների և ազատությունների դատական պաշտպանությանը»:

Սահմանադրական դատարանը, վերահաստատելով իր՝ 14.09.2010թ. ՄԴՈ-914 որոշման մեջ արտահայտած՝ վերը նշված իրավական դիրքորոշումը, միաժամանակ գտնում է, որ նշված իրավական դիրքորոշումը կիրառելի է նաև քննության առարկա գործի շրջանակներում և վերաբերելի է գործին մասնակից չդարձված անձանց՝ իրենց իրավունքները շոշափող՝ վերաքննիչ դատարանի որոշումը վճռաբեկության կարգով բողոքարկելու իրավունքին: Նման դիրքորոշման համար հիմք է հանդիսանում նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, որով գործին մասնակից չդարձված անձանց ուղղակիորեն վերապահվում է վերաքննիչ դատարանի որոշումը վճռաբեկության կարգով բողոքարկելու իրավունք:

7. ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 2010 թվականի սեպտեմբերի 14-ի ՄԴՈ-914 որոշմամբ արձանագրել է նաև, որ օրենսդրական բացը կարող է հանդիսանալ Սահմանադրական դատարանի քննության առարկա միայն այն դեպքում, երբ օրենսդրության մեջ առկա չեն այդ բացը լրացնելու այլ իրավական երաշխիքներ կամ օրենսդրության մեջ համապատասխան իրավական երաշխիքների առկայության պարագայում ձևավորված է հակասական իրավակիրառական պրակտիկա, երբ առկա օրենսդրական բացը չի ապահովում այս կամ այն իրավունքի իրացման հնարավորությունը: Հակառակ պարագայում իրավակարգավորման բացի սահմանադրականության հարցը ենթակա չէ սահմանադրական դատարանի քննությանը:

Վերոնշյալ իրավական դիրքորոշման լույսի ներքո Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ թեև օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասում ձևականորեն առկա է օրենքի բաց, սակայն առկա է նաև այդ բացը լրացնելու այլ իրավական երաշխիք: Որպես այդպիսի երաշխիք է հանդես գալիս օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասը:

Միաժամանակ, առաջնորդվելով իր՝ 2010 թվականի սեպտեմբերի 14-ի ՄԴՈ-914 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումներով՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ տվյալ դեպքում օրենսդրության մեջ համապատասխան իրավական երաշխիքների առկա-

յության պարագայում ձևավորված է տարբեր իրավակիրառական պրակտիկա: Խոսքը վերաբերում է թիվ ԵԿԴ/0978/02/08 քաղաքացիական գործին, որի շրջանակներում ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 2010 թվականին որոշում է կայացրել, որով բեկանել է ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի որոշումը և գործն ուղարկել առաջին ատյանի դատարան՝ նոր քննության: Դատական պրակտիկայի շրջանակներում ուսումնասիրված մնացած բոլոր դեպքերում գործերի փաստական հանգամանքները նույնական չեն դիմողի գործի փաստական հանգամանքների հետ:

Այսուհանդերձ, ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ պետք է բացառվի հակասական իրավակիրառական պրակտիկայի ցանկացած դրսևորում և պետք է երաշխավորվի օրենքի միատեսակ կիրառության սահմանադրական պահանջը:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է նաև, որ օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթների միջև առկա չէ որևէ ներքին հակասություն, քանի որ 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, ի լրումն 223-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված սուբյեկտների, նախատեսում է վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող ևս մեկ սուբյեկտի՝ գործին մասնակից չդարձված անձանց, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ դատական ակտ է կայացվել: Հետևաբար, օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասի առկայության պարագայում օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված՝ վճռաբեկ բողոք բերող սուբյեկտների ցանկն սպառիչ չէ, և օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասը պետք է կիրառվի նույն օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասի հետ համադրված:

8. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նույնպես իր մի շարք որոշումներում (Waite and Kennedy v. Germany, №26083/94, § 59, Tsalkitzis v. Greece, №11801/04, § 44 և այլն) անդրադարձել է անձանց՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման հիմնախնդիրներին: Այս կապակցությամբ, մասնավորապես, Cornea v. Moldova (Application № 22735/07) գործի շրջանակում Եվրոպական դատարանն արձանագրել է, որ գործին մասնակից չդարձված անձանց՝ դատարանի մատչելիության իրավունքը նույնպես երաշխավորված է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով, այն բացարձակ չէ և կարող է որոշ դեպքերում ենթարկվել սահմանափակումների: Մակայն դատարանը պետք է համոզվի, որ կիրառվող միջոցներն արգելք չեն ստեղծում անձի համար իրավասու դատարանում պաշտպանելու իր իրավունքը:

Գործին մասնակից չդարձված անձանց կողմից վճռաբեկ բողոք բերելու ինստիտուտի առավել ամբողջական կարգավորման անհրաժեշտությունից ելնելով՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսդիրը

պարտավոր է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի հետագա փոփոխությունների ժամանակ հաշվի առնել սույն որոշման մեջ արձանագրված իրավական դիրքորոշումները՝ հաղթահարելու համար օրենսգրքի 223 և 229-րդ հոդվածների իրավակարգավորումների միջև թվացյալ անհամապատասխանությունը:

Մինևույն ժամանակ, ՀՀ սահմանադրական դատարանն ի գիտություն է ընդունում այն հանգամանքը, որ ըստ ՀՀ Ազգային ժողովի 2016 թվականի սեպտեմբերի 19-ի թիվ Ն-863 բացատրության քննարկվող իրավական խնդիրը համապարփակ կերպով նախատեսվում է կարգավորել օրենսգրքի նոր նախագծով, որն ընդգրկվել է Ազգային ժողովի հերթական նստաշրջանի և քառօրյա նիստերի օրակարգում: Մասնավորապես, վերջինիս 346-րդ հոդվածը վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շարքում ներառել է նաև գործին մասնակից չդարձված անձանց:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նման իրավակարգավորումները պետք է բխեն նաև 2015թ. ՀՀ սահմանադրական փոփոխությունների այն տրամաբանությունից, համաձայն որի՝ Սահմանադրության 7-րդ գլուխն ուժի մտնելուց հետո 171-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանի հիմնական գործառույթներից է լինելու մարդու իրավունքների և ազատությունների հիմնարար խախտումները վերացնելը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը սահմանադրաիրավական այն բովանդակությամբ, համաձայն որի՝ օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց ցանկը՝ նույն օրենսգրքի 229-րդ հոդվածի 3-րդ մասի առկայության պարագայում սպառիչ չէ և չի արգելափակում գործին մասնակից չդարձված անձանց՝ վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերի դեմ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքը, երբ այդ ակտերը վերաբերում են տվյալ անձանց իրավունքներին ու պարտականություններին:

2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի

12-րդ մասի, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.33-րդ հոդվածի հիման վրա դիմողի նկատմամբ կայացված վերջնական դատական ակտը նոր հանգամանքների հիմքով օրենքով սահմանված կարգով ենթակա է վերանայման, քանի որ նույն օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը դիմողի նկատմամբ կիրառվել է այլ մեկնաբանությամբ:

3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

4 հոկտեմբերի 2016 թվականի
ՄԴՈ-1310

ՀԱՐԳԱՆՔԻ ՏՈՒՐՔ ՌԱՖՍԱՆՋԱՆԻԻ ՄԱՀՎԱՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ

Հունվարի 10-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն այցելեց Հայաստանում Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանատուն՝ հարգանքի տուրք մատուցելու Իրանի նախկին նախագահ **Ալի Աքբար Հաշեմի Ռաֆսանջանիի** հիշատակին:

Գ. Հարությունյանը, ով ժամանակին որպես ՀՀ փոխնախագահ ղեկավարել է հայ-իրանական կապերի զարգացման միջպետական հանձնաժողովը, պաշտոնական մի շարք հանդիպումներ է ունեցել պարոն Ռաֆսանջանիի հետ, շատ բարձր է գնահատում նրա դերը հայ-իրանական հարաբերությունների սկզբնավորման ու ամրապնդման գործում:

Դեսպանատան հուշամատյանում պարոն Հարությունյանը թողեց հետեւյալ գրառումը.

«Իմ խորին վշտակցությունն եմ հայտնում պետական իմաստուն գործիչ, մեծահարգ պարոն Ռաֆսանջանիի մահվան կապակցությամբ, ում հետ պատիվ եմ ունեցել բազմաթիվ անգամ հանդիպել դնելով մեր երկրների բարեկամական կապերի հաստատման ու զարգացման հիմնաքարերը»:

ՀԱՄԱԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ԳԻՐՔ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎԱԳԻՐ ♦ 1(85)2017

Երբ անցյալ տարի հոկտեմբերին Երևանում հրավիրվեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի եւ Վենետիկի հանձնաժողովի կազմակերպած Համաեվրոպական միջազգային խորհրդաժողովը, որին տեսաուղերձներ էին հղել Եվրախորհրդի գլխավոր քարտուղար Թյորբորն Յագլանդը եւ Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանի նախագահ Գուլդո Ռայմոնդին, հընթացս համաժողովի կայացավ նաեւ «Մահմանադրական մշակույթ միջազգային վերլուծական կենտրոն» հիմնադրամի հիմնման հանդիսավոր արարողությունը: Մինչ այդ կայացել էր ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ, իրավագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Գագիկ Հարությունյանի հեղինակած «Մահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը եւ ժամանակի մարտահրավերները» հայալեզու գրքի շնորհանդեսը:

Եվ ահա այդ գրքի անգլերեն հրատարակությունը ներկայացվեց Ստրասբուրգում:

Հունվարի 26-ին, Եվրոպայի խորհրդի նստավայրում, կայացավ «Մահմանադրական մշակույթ» միջազգային վերլուծական կենտրոնի, Միջազգային համագործակցության գերմանական ընկերության (GIZ) եւ Հայաստանի Հանրապետության մշտական ներկայացուցչության կողմից

համատեղ կազմակերպված Մահմանադրական մշակույթի հիմնահարցերին նվիրված միջոցառումը:

Միջոցառմանը մասնակցեցին Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղար Թ. Յագլանդը, Վենետիկի հանձնաժողովի նախագահ Ջ. Բուքիքիոն, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի փոխնախագահ Ա. Շայոն, ՄԻԵԴ այլ դատավորներ, Եվրոպայի խորհրդում հավատարմագրված դիվանագիտական կորպուսի անդամներ, ԵԽԽՎ-ում հայաստանյան և օտարերկրյա պատվիրակությունների անդամներ և պաշտոնատար այլ անձինք:

Միջոցառմանը բացման խոսքով հանդես եկավ ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ, «Մահմանադրական մշակույթ» միջազգային վերլուծական կենտրոնի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ, Վենետիկի հանձնաժողովի բյուրոյի անդամ, իրավագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Գ. Հարությունյանը: Նա տեղեկացրեց, որ Եվրոպայի խորհրդին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության 16-րդ տարելիցի շրջանակներում անցկացվող այս միջոցառումը նվիրված է «Մահմանադրական մշակույթ» միջազգային վերլուծական կենտրոնի հիմնադրմանը, «Մահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը եւ ժամանակի մարտահրավերները» մենագրության անգլերենով հրատարակմանը, ՀՀ Մահմանադրության քառալեզու հրապարակմանը և 2016թ. հոկտեմբերի 20-23-ը Երևանում հրավիրված համաեվրոպական խորհրդաժողովի

նյութերի տարեգրքի հրատարակմանը:

Միջոցառման մասնակիցներին ուղղված ուղերձում Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր քարտուղար Թ. Յագլանդը կարևորեց Հայաստանի Հանրապետության ակտիվ մասնակցությունը Եվրոպայի խորհրդի բոլոր ձեռնարկումներին: «Մենք նվիրված ենք այն Հայաստանին, որը կայուն է, ապագային նայող ու բարգավաճ, - սասց պարոն Յագլանդը, - մեր հարաբերությունները երկկողմանի ճանապարհ է, եւ ես գնահատում եմ Հայաստանի երկխոսության ու համագործակցության կայուն հանձնառությունը... Մենք գնահատում ենք այն անկեղծ ու ներգրավված ուղին, որով Հայաստանը մոտենում է տարբեր առաջարկություններին»:

«Սահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը եւ ժամանակի մարտահրավերները» անգլերեն մենագրությունը ներկայացրեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի անդամ Ալվինա Գյուլումյանը ընդգծելով գրքի գիտագործնական նշանակությունը Եվրոպայի խորհրդի երկրներում սահմանադրական մշակույթի արմատավորման գործում:

Միջազգային համագործակցության գերմանական ընկերության (GIZ) իրավական ծրագրի ղեկավար, Վենետիկի հանձնաժողովի փոխարինող անդամ Վարդան Պողոսյանը միջոցառման մասնակիցներին ներկայացրեց տակավին վերջերս հրատարակված ՀՀ 2015թ. բարեփոխված Սահմանադրության քառալեզու հրատարակությունը:

Միջոցառմանը հաջորդեց ընդունելություն:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Փետրվարի 6-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի ստեղծման 21-ամյակի առիթով կազմակերպված ընդունելությանը ներկա էին ՀՀ արդարադատության նախարար Արփինե Հովհաննիսյանը, Սահմանադրական դատարանի անդամները, Սահմանադրական իրավունքի կենտրոնի խորհրդի նախագահ Գեորգ Դանիելյանը, ԱԺ աշխատակազմի ղեկավար Հրայր Թովմասյանը, ակադեմիկոս Գագիկ Ղազինյանը, Միջազգային համագործակցության գերմանական ընկերության (GIZ) իրավական ծրագրի ղեկավար Վարդան Պողոսյանը, ՀՀ նախագահի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Գրիգոր Մուրադյանը, Վարչական դատարանի նախագահ Կարեն Մաթեոսյանը, իրավաբաններ, սահմանադրագետներ:

Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանը ողջունեց մասնակիցներին, շնորհավորեց ՄԴ-ի ստեղծման 21-ամյակի առիթով, ներկայացրեց ՀՀ ՄԴ ձեռքբերումները վերջին շրջանում, առանձնապես շեշտելով մի քանի կարևոր միջոցառումներ, որոնք նշանակալի են եւ ուշադրության արժանի:

Պարոն Հարությունյանը կարեւորեց Եվրախորհրդի եւ Եվրոմիության համատեղ ծրագրի շրջանակներում կազմակերպված միջոցառումը, ուր ներկայացվեց ՄԴ անդամների ջանքերով ՄԴ խորհրդական Գեորգ Դանիելյանի խմբագրմամբ հրատարակված «ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներն ու դրանց իրացումը» ուղեցույց-ձեռնարկի առաջին հատորը: 942 էջանոց ծավալուն գրքի տպագրությունն իրականացվել է Եվրոպական միության եւ Եվրոպայի խորհրդի ֆինանսական աջակցությամբ՝ «Հայաստանի արդարադատության համակարգի անկախության, պրոֆեսիոնալիզմի եւ հաշվետվողականության ամրապնդումը» Եվրոպական միության եւ Եվրոպայի խորհրդի համատեղ ծրագրի շրջանակներում:

Այս գրքով ներկայացված են Սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներն ու դրանց իրացման գործընթացը: Այն նախատեսված է ոչ միայն դատավորների, այլ թվում՝ իրավագետի մասնագիտությամբ զբաղվող պաշտոնյաների ու մասնագետների, իրավագիտության հարցադրումներով հետազոտություններ իրականացնող տեսաբանների, այլև հանրության լայն շրջանակների համար: Գրքում ներկայացված իրավական դիրքորոշումներն ընկած են մեր իրավական համակարգի զարգացման հիմքում: Ընթացքի մեջ է սույն գրքի երկրորդ հատորի հրատարակությունը, ուր իրենց արտացոլումը

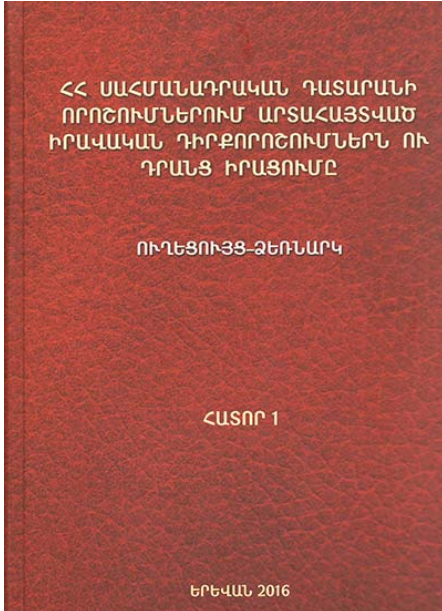
կգտնեն նաև Մահմանադրական դատարանի տարեկան հաղորդումներում առաջ քաշած որոշակի հարցադրումներ, որոնք նույնպես իրավական համակարգի հետագա զարգացման առումով կարևոր դեր ու դերակատարություն կունենան:

Ներկայացվեց նաև ՀՀ Մահմանադրության քառալեզու (հայերեն, ռուսերեն, գերմաներեն, անգլերեն) հրատարակությունը՝ Միջազգային համագործակցության գերմանական ընկերության (GIZ) իրավական ծրագրի նախաձեռնությամբ: Վերջերս այն ներկայացվեց Ստրասբուրգում, ուր մեծ հետաքրքրությամբ ընդունվեց: Ներկայացվեց նաև անցյալ տարի Երևանում հրավիրված Համաեվրոպական խորհրդածոդովի նյութերի հիման վրա կազմված «Ալմանախ»-ը՝ անգլերեն, ռուսերեն համապատասխան ռեզյումեներով: Սա նույնպես ներկայացվեց Ստրասբուրգում կայացած ընդհանուր շնորհանդեսին եւ դարձյալ մեծ հետաքրքրությամբ ընդունվեց: «Մահմանադրական արդարադատություն» ռուսալեզու հանդեսի հերթական համարը նույնպես ներկայացվեց, ուր առանձնահատուկ տարրերից մեկն այն է, որ առաջին անգամ հրատարակվում է Մահմանադրական մշտադիտարկման ինդիկատորների հիմնական ցանկը: Սա կարևոր է նրանով, որ ամբողջ աշխարհում հիմա ակտիվ աշխատանքներ են տարվում նման համակարգ մշակելու ուղղությամբ: Դեռևս 2011 թվականին այն նախաձեռնել էր ՄԱԿ-ը, իսկ 2012-ին ինդիկատորների որոշակի համակարգ մշակվեց: Եվ ահա այս հրատարակությունը, որը փաստորեն բաց քննարկում է առաջարկում՝ հանդեսն առաքելով շուրջ 40 երկիր: Հայաստանում ստեղծված է մի հատուկ խումբ (Երևանի պետական համալսարանում), որը զբաղվում է մեթոդական հարցերով, եւ առաջիկայում ծրագրված է այս մեթոդիկայի եւ այս ինդիկատորների միջոցով շուրջ 140 երկրի համար սկսել սահմանադրականության եւ սահմանադրական մշակույթի գնահատումը:

Շեշտվեց, որ Ստրասբուրգի շնորհանդեսին կայացավ նաև «Սահմանադրական մշակույթ միջազգային վերլուծական կենտրոն» հիմնադրամի հիմնման հանդիսավոր արարողությունը: Նորաստեղծ մի կենտրոն, որին արդեն միացել են 18 երկրից մոտ 40 սահմանադրագետներ:

Հընթացս ընդունելության, ներկայացվեց նաև «Սահմանադրական մշակույթ միջազգային վերլուծական կենտրոն» հիմնադրամի վեբ կայքը: Այն ունենալու է էլեկտրոնային ժուռնալ, ուր հրապարակվելու են տարբեր հեղինակների նյութեր: Կայքը մանրամասնորեն ներկայացվեց պատկերների, տեսանյութերի համադրմամբ:

Ընդունելությանը ներկայացված էր նկարիչ Ռուդիկ Պետրոսյանի Պատմական իրողությունների (ի մասնավորի՝ Աշտիշատի ժողովի) պատկերման հենքով ստեղծված «Սահմանադրության ծնունդը» կտավը: Այն, փաստորեն, դառնում է «Սահմանադրական մշակույթ միջազգային վերլուծա-

կան կենտրոնի» խորհրդանիշերից մեկը:

Միջազգային ճանաչում վաստակած հայ գեղանկարիչ Ռուդիկ Պետրոսյանի «Սահմանադրության ծնունդը» կտավը եզակի է թե՛ մտահղացման եւ թե՛ իրականացման առումով: Եռանկարի աջ կողմում Գրիգոր Լուսավորիչն ու Տրդատ թագավորն են: Նրանք ապագային սևեռված հայացքով խորհրդանշում են Հայաստանում քրիստոնեության՝ որպես պետական կրոն ընդունելու խորհուրդը եւ հայ ժողովրդի արժեհամակարգային կողմնորոշումը: Կենտրոնում 365 թվականի Աշտիշատի ժողովի վերացարկված ընկալմամբ պատկերումն է, որտեղ բացառիկ վարպետությամբ ներկայացված են. ա/ ժողովուրդը՝ ինքնաճանաչման եւ սահմանադրորեն ապրելու հաստատակամությամբ, բ/ արդարադատության խորհրդանիշի ներդաշնակությունը հանրային տրամադրությանը, գ/ ստեղծված հանրային մթնոլորտում իմաստունների կողմից Սահմանադրության արարումը: Այս բոլորն ամփոփում են «սահմանադրություն» հասկացության վերաբերյալ 1837 թվականին Վենետիկում հրատարակված՝ Նոր բազիլոք հայկազյան լեզվի եզակի բնորոշումը. «Որոշումն սահմանաց եւ Տեսչութիւն վերին»: Չախ կողմում Պատմահայր Մովսես Խորենացին է, ով բացառիկ գնահատական է տվել Աշտիշատի ժողովի

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՒԹՅՈՒՆ ♦ 1(85)2017

կողմից ընդունված Կանոնական սահմանադրությանը՝ «կանոնական սահմանադրութեամբ հաստատեաց զողորմածութիւն», ինչը մագաղաթի վրա ներկայացնում են հրեշտակները:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսի նամակը ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանին

ARMENIAN CATHOLICOSATE
OF CILICIA
Antelias, Lebanon

كاثوليكوسية
الارمن الأرثوذكس
أنطلياس، لبنان

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՔՐԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԿԻՈՅ

Անթիլիաս, Լիբանան

Քի. 11/17

Անթիլիաս, 25 Յունուար 2017

Մեծարգոյ
Տիար Գագիկ Յարութիւնեան
Նախագահ
Սահմանադրական Դատարանի
Երեսան

Սիրելի՛ Պրն. Յարութիւնեան,

Հայրապետական օրհնութեամբ եւ քրիստոնէական ջերմ սիրով կ'ողջունենք Ձեզ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մայրավանէէն: Սեպտեմբեր 21-ին Հայաստանի անկախութեան 25-ամակին առիթով երբ կը գտնուէիք հայրենիք, ազնի գտնուեցաք Մեզի նուիրելու Ձեր վերջին հրատարակութենէն՝ *"Սահմանադրական Մշակոյթ"* օրինակ մը:

Անցնող ամիսներուն, յանախակի նամորդութիւններուն պատճառաւ առիթը չունեցանք մօտէն հաղորդ դառնալու Ձեր այս աշխատասիրութեան: Հիմա որ աւելի մօտէն ծանօթացանք Ձեր այս գործին, կ'ուզենք կարգ մը մտածումներ քածնել Ձեզի հետ՝

Առաջին հերթին, գրի՛ն խորագիրը ինքնին յստակօրէն կը բնութագրէր թվանդակութեան լրջութիւնը ու այժմէականութիւնը: Պետութեան մը եզօրութեան կողանը ու զարգացման եւ յառաջդիմութեան երաշխիքը սահմանադրական մշակոյթի տիրական ներկայութիւնն է: Դուք ճիշդ կերպով կը զանազանէք սահմանադրականութիւնը սահմանադրութենէն: Արդարեւ, սահմանադրութիւնը կը դառնայ ձեւական, երբ ան չէ արմատացած սահմանադրական մշակոյթի մէջ: Հայաստանի Հանրապետութիւնը կոչուած է յատուկ կարեւորութիւն ընծայելու, անցող քսանըփինգ տարիներու փորձառութեան լոյսին տակ, սահմանադրական մտածելակերպի ու գործելակերպի կազմաւորման ու ամրապնդման:

Երկրորդ կէտը աստուածային իրաւունքներու եւ մարդկային իրաւունքներու փոխ-առնչութեան ու յարակցութեան կը վերաբերի: Բնականաբար, այս բնագաւառն էն ներս հասարակաց սկզբունքներու ու տուեալներու ներկայութիւնը տիրական է: Միաժամանակ կարելի չէ անտեսել գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնները, յատկապէս բարոյական արժէքներու ու իրաւական սկզբունքներու միջեւ, որոնք պատմութեան ընթացքին, նաեւ այսօր, քրիստոնեայ աստուածաբաններու մօտ յանախ յառաջացուած են հակադիր մօտեցումներ: Իսլամ մտածողութիւնը բոլորովին տարբեր է: Մեր եկեղեցին կրցած է իր կեանքին ու մտածողութեան մէջ բարոյականին ու իրաւականին, կրօնականին ու ազգայինին միջեւ որոշ ներդաշնակութիւն մը ստեղծել:

Armenian Catholicosate of Cilicia, P.O.Box 70 317, Antelias - LEBANON
Tel.: (+961-4) 410001 - Fax: (+961-4) 410002
E-mail: catholicos@armenianorthodoxchurch.org Website: www.armenianorthodoxchurch.org

131 ՍԱՀՄԱՆԱՐԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ♦ 1(85)2017

ARMENIAN CATHOLICOSATE
OF CILICIA
Antelias, Lebanon

كاثوليكوسية
الأرمن الأرثوذكس
أنطلياس، لبنان

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՍԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Անթիլիաս, Լիբանան

Թիւ 11/17

Անթիլիաս, 25 Յունուար 2017

Երրորդ, ողջունելի է մեր եկեղեցւոյ իրաւական-կանոնական քննադատին նկատմամբ Ձեր ցուցաբերած կարեւորութիւնը: Դժբախտաբար մեր եկեղեցին իր իրաւական սկզբունքները ու կանոնները չէ կրցած պատշաճեցնել կեանքի յարափոփոխ պայմաններուն ու մարտահրաւերներուն: 8-րդ դարուն կազմաւորուած եւ 13-րդ դարուն վերախմբագրուած մեր եկեղեցւոյ կանոնները փաստօրէն կը մնան գորտուած վիճակին մէջ: Նոյնպէս, Ցարական շրջանին ձեւաւորուած պոլոժնիան եւ Օսմանեան կայսրութեան շրջանին ստեղծուած Ազգային Սահմանադրութիւնը իրենց հիմնական սկզբունքներով կը մնան անփոփոխ: Այս շրջագծէն ներս անհրաժեշտ է յստակ տարբերութիւն մը դնել եկեղեցւոյ կանոններուն, որոնք առանկարար առնչուած են եկեղեցւոյ դաւանանքին, քարոյական սկզբունքներուն ու հովուական կեանքին, եկեղեցւոյ սահմանադրութեան, որ կը նշդէ եկեղեցւոյ դաւանական, նուիրապետական ու վարչակազմակերպչական դրութեան հետ աղերս ունեցող սկզբունքները, եւ կանոնագրութեան միջեւ, որ առանկարար կապուած է եկեղեցւոյ վարչական գործունէութեան: Յատկապէս կանոններու վերաստութեան գծով մեր եկեղեցին պէտք է լծուի լուրջ աշխատանքի:

Չորրորդ, եզակի ուսումնասիրութիւն մըն է Ձեր այս հատորը՝ իր օգտագործած բազմազան ու այլազան աղբիւրներով, համապարփակ ու մասնագիտական մօտեցումով ու լուրջ վերլուծումներով: Ան կարեւոր նպաստ մը կը բերէ Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ սահմանադրական մշակոյթի ճշգրիտ հասկացողութեան ու առանկար գարգացման: Իւրաքանչիւր հոգեւորական, մտաւորական ու ֆալաֆական գործիչ պէտք է մօտէն ծանօթ դառնայ այս աշխատասիրութեան, որպէսզի կարենայ պատասխանատուութեան ու համարատուութեան խոր գիտակցութեամբ կատարել իր առաքելութիւնը: Որքան օգտաշատ ու ուսանելի կրնայ ըլլալ երբ Հայաստանի հերոսատանսիներու կայաններէն, փոխանակ մակերեսային ծրագիրներու, սահմանադրական մշակոյթի հետ կապ ունեցող խնդիրներու շուրջ երբեմն լուրջ քննարկումներ պատկերասփռուին...:

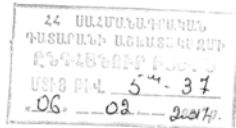
Կ'աղօթեմք առ Ամենաբարին Աստուած, որ Ձեզի պարգեւէ ֆաշտողչութիւն եւ վերանորոգ աշխուժութիւն, որպէսզի Ձեզի յատուկ նուիրումով ու խանդավառութեամբ շարունակէք Ձեր առաքելութիւնը՝ ի խնդիր Հայաստանի Հանրապետութեան առանկար հզօրացման:

Հայրապետական օրհնութեամբ,

Աղօթարար՝

Alfred Ch.

**ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ**

Armenian Catholicosate of Cilicia, P.O.Box 70 317, Antelias - LEBANON
Tel.: (+961-4) 410001 - Fax: (+961-4) 410002

E-mail: catholicos@armenianorthodoxchurch.org Website: www.armenianorthodoxchurch.org

ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանի պատասխան նամակը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Առաքինին

ՍԱՀՄԱՆԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴՆՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿԱԿԳԻՐ ♦ 1 (85)2017

ՎԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՎՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՎ
PRESIDENT OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻՆԻԿԻՈ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՐԱՄ ԱՌԱՋԻՆԻՆ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՏԵՐ,

Երախտագիտությամբ ընթերցեցի Ձեր նկատառումները «Սահմանադրական մշակույթ» մենագրության առնչությամբ: Խորապես զգացված եմ Ձեր ուշադրության, խորիմաստ ընդհանրացումների ու քաջալերանքի համար:

Այս մենագրությունը տարիների տրեւաջան աշխատանքի ծնունդ է: Ես մեծ հպարտություն ապրեցի, երբ այս տարվա հունվարի 26-ին Ստրասբուրգում մենագրության անգլերեն հրատարակության շնորհանդեսի ժամանակ Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարը թերթելով զիբրը՝ բարձրաձայնեց, որ «սահմանադրական մշակույթը դառնում է հայկական բրենդ»: Այս իրողությունը մեր պատմության մեջ խոր արձաններ ունի: Մենք ոչ միայն այն օտարներին արժանապատիվ ձեռով ներկայացնելու պարտականությունն ունենք, այլև ինքնաճանաչման ու սահմանադրական արժեքներով ապրելու հրամայականի գիտակցությամբ պետք է քաղաքակիրթ համակեցության կենսամիջավայրը դարձնենք մեր հայրենիքի առաջընթացի գրավականը:

Վեհափառ Տեր, ցանկանում եմ նաև Ձեզ տեղեկացնել, որ մեր ջանքերով, աշխարհի 18 երկրների թվով 40 ճանաչված սահմանադրագետների ու հանրային գործիչների հետ գործակցաբար, անցած տարվա վերջին հիմնադրել ենք «Սահմանադրական մշակույթ» միջազգային վերլուծական կենտրոն /պաշտոնական ինտերնետ կայքն է. constculture.org /: 2017 թվականի նոյեմբերի վերջին նախատեսում ենք Հռոմի Պապական համալսարանի հետ համատեղ կազմակերպել միջազգային խորհրդաժողով՝ «Ժամանակակից անհատի հոգևոր եւ իրավական վարքագծին նետված մարտահրավերները եւ դրանց դիմակայելու հիմնախնդիրները» թեմայով: Նախապատրաստական աշխատանքները հստակության հանգրվանի հասնելու պարագա-

յում Ձեզ լրացուցիչ կտեղեկացնեմ խորհրդաժողովի հրավիրման մանրամասների մասին:

Հավելեմ, որ խորհրդաժողովի շրջանակներում նախատեսվում է նաև կազմակերպել երկու կյոռ սեղան՝ հետևյալ թեմաներով.

- ա/ Սահմանադրական մշակույթի դերը ժամանակակից անհատի հոգևոր կերտվածքում,
- բ/ Քրիստոնեական արժեքները ժամանակակից սահմանադրությունների արժեքանական համակարգում:

Խորհրդաժողովի եւ բոլոր քննարկումների նյութերը «Սահմանադրական մշակույթ» միջազգային վերլուծական կենտրոնի կողմից կիրատարակվեն, ինչպես նաև կտեղակայվեն Կենտրոնի պաշտոնական կայքում:

Համոզված եմ, որ «Սահմանադրական մշակույթ» միջազգային մնայուն վերլուծական կենտրոնը՝ իր կանոնադրական նպատակների իրականացմամբ, կարճ ժամանակում կդառնա աշխարհում քաղաքակիրթ համակեցության հաստատման, մարդու սոցիալական արժեվորման, նրա հոգևոր ու իրավական նոր վարքագծի կերտման՝ դրանց նետված մարտահրավերների հաղթահարման կարևոր դրոշակակիրներից մեկը:

Կարծում եմ, որ ոչ միայն հոգևոր դասի, այլև յուրաքանչյուր շիտակ մտավորականի պարտքն է օգնել մարդկանց ապրելու սիրով, հավատով ու հաշտությամբ, Աստվածային անանց արժեքների վրա կառուցեն իրենց երկրային գոյի կանոնները՝ դրանք դարձնելով քաղաքակիրթ համակեցության հենքը: Իսկ դա հնարավոր է միայն համարժեք սահմանադրական մշակույթի արմատավորմամբ, ինչին ժամանակակից աշխարհում լրջագույն մարտահրավերներ են նետված: Այդ մասին են վկայում նաև հայ ժողովրդի պատմական փորձը, չորրորդ դարից սկսյալ ազգային եկեղեցական ժողովների կողմից պարբերաբար ընդունված կանոնական սահմանադրությունների պատմական առաքելությունը, որոնք, Մովսես Խորենացու վկայությամբ՝ «...ողորմածությունը հաստատեցին Հայաստան աշխարհում»:

Կրկին անգամ շնորհակալություն եմ հայտնում գրքի առնչությամբ Ձեր արձագանքի ու արժեքավոր նկատառումների համար:

Լավագույն բարեմաղթանքով՝

Գ. Հարությունյան

08.02.2017թ.

ՀՅՈՒՐԵՐ ՀՀ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Փետրվարի 27-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ՝ ՀՀ-ում 2017-ի Խորհրդարանական ընտրությունների դիտորդական առաքելության ղեկավար, դեսպան Յան Պետերսենին եւ իրավական հարցերով վերլուծաբան Քսենյա

Դաշուտինային:

Հյուրերին հետաքրքրում էին ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության առանձնահատկությունները սահմանադրական դատարանում՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի նոր պահանջների հիման վրա:

Պարոն Հարությունյանը հյուրերին մանրամասն ներկայացրեց ընտրական օրենսգրքով նախատեսված իրավունքի դատական պաշտպանության առանձնահատկությունները եւ իրավական հիմքերը սահմանադրական դատարանում՝ զուգահեռներ անցկացնելով ընտրական օրենսգրքի եւ Մահմանադրական դատարանի մասին ՀՀ օրենքի համապատասխան նորմերի միջեւ ու պատասխանեց հյուրերին հետաքրքրող այլ հարցերի:

Նշվեց նաեւ, որ այս հարցերով մարտի 2-ին ՀՀ սահմանադրական իրավունքի կենտրոնը, ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը, Գերմանական GIZ կազմակերպության երեւանյան գրասենյակը եւ ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանը հրավիրում են «ՀՀ ընտրական նոր օրենսգրքը եւ ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության առանձնահատկությունները» թեմայով սեմինար, որին կարող են մասնակցել նաեւ այս առաքելության իրավական հարցերով հետաքրքրվող սուբյեկտները:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Մարտի 2-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանում անցկացվեց «ՀՀ ընտրական նոր օրենսգիրքը եւ ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության առանձնահատկությունները» թեմայով սեմինար:

Այն կազմակերպել էին՝ ՀՀ սահմանադրական իրավունքի կենտրոնը, ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը, Գերմանական GIZ կազմակերպության երեւանյան գրասենյակը եւ ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանը:

Սեմինարը բացեց Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանը՝ շեշտելով, որ հարցը խիստ հրատապ է եւ ներկայացրեց սեմինարի ընթացքում քննարկման առարկա թեմաները:

Առաջին զեկուցումով հանդես եկավ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի նախագահ Տ. Մուկուչյանը՝ «Ընտրական իրավունքի արտադատական պաշտպանության բնորոշ գծերն ու հիմնական առանձնահատկություններն ըստ նոր ընտրական օրենսգրքի»: Նա ներկայացրեց օրենսգրքի միջդատական կարգով ընտրական իրավունքների պաշտպանության առանձնահատկություններն ու բոլոր այն ընթացակարգերը, որոնք սահմանված են եւ որոնք կարող են իրացվել այդ իրավունքների պաշտպանության համար: Մասնավորապես շեշտեց, թե ինչ գործառույթներ ունեն կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն ու տարածքային ընտրական հանձնաժողովները, ինչ ժամկետներում եւ ինչ եղանակով պետք է իրացնեն վարույթները՝ կարելու էլով ստացվող բոլոր դիմումների պարտադիր քննության անհրաժեշտությունը հանձնաժողովների կողմից:

Երկրորդ զեկուցումով հանդես եկավ Վարչական վերաքննիչ դատարանի նախագահ Հովսեփ Բեդեյանը՝ «Վարչական դատարաններում ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության ընթացակարգերն ու առանձնահատկությունները»: Նա ներկայացրեց վարչական դատարանում քննության կարգի առանձնահատկությունները՝ հաշվի առնելով, որ ընտրական օրենսգիրքը վարչական դատական ընթացակարգով ընտրական վեճերի լուծման հա-

մար բազմաթիվ կոնկրետ իրավասություններ է վերապահել վարչական դատարանին: Շեշտեց, որ պետական իշխանության այլ մարմիններ այդ գործերն այլ ընթացակարգով քննության առարկա դարձնել չեն կարող: Կարևորեց, որ ընտրական գործընթացի մասնակից սուբյեկտները պետք է կարողանան համարժեք իրավական գրագիտությամբ վարչական դատարանի միջոցով պաշտպանել իրենց իրավունքները:

Երրորդ զեկուցումը ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանինն էր՝ «Սահմանադրական դատարանում ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության իրավական հիմքերն ու բնորոշ առանձնահատկությունները»:

Պարոն Հարությունյանն իր ելույթում հանգամանորեն վերլուծեց ընտրական նոր օրենսգրքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի, 19-րդ հոդվածի 8-րդ մասի, 27-րդ հոդվածի 5-րդ մասի, 48-րդ հոդված առաջին, հինգերորդ եւ 12-րդ մասերի, 75-րդ հոդվածի, 89-րդ հոդվածի, 95-րդ հոդվածի առաջին մասի, 97-րդ հոդվածի չորրորդ մասի, 99-րդ հոդվածի եւ 102-րդ հոդվածով նախատեսված իրավակարգավորումների առանձնահատկություններն ու, դրանց լույսի ներքո, Սահմանադրական դատարանում Ազգային ժողովի ընտրությունների արդյունքով հնարավոր վեճերի քննության առանձնահատկությունները՝ հաշվի առնելով նաեւ Սահմանադրական դատարանի մասին ՀՀ օրենքի 74 հոդվածով նախատեսված պահանջները: Հարությունյանը պատասխանեց ներկաներին հետաքրքրող բազմաթիվ հարցերի:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՎԵՆԵՏԻԿՈՒՄ

Մարտի 9-ին կայացավ Եվրախորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» Եվրոպական Հանձնաժողովի (Վենետիկի հանձնաժողով) բյուրոյի ընդլայնված նիստը, որին մասնակցեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ, Վենետիկի հանձնաժողովի բյուրոյի անդամ Գ. Հարությունյանը: Բյուրոյի նիստում քննարկվեցին մի շարք երկրներում ընթացող սահմանադրական և օրենսդրական բարեփոխումներին առնչվող հարցեր:

Մարտի 10-ին բացվեց Վենետիկի հանձնաժողովի լիազումար նիստը, որի օրակարգում ընդգրկված են նաև ՀՀ օրենսդրական բարեփոխումներին առնչվող հարցեր, մասնավորապես տեղեկատվություն ներկայացվեց Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին և Կուսակցությունների մասին ՀՀ սահմանադրական օրենքների վերաբերյալ: Լիազումար նիստի օրակարգում ընդգրկված է նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի մասին օրինագծի վերաբերյալ եզրակացության պատրաստման հարցը:

Լիազումար նիստի շրջանակներում պարոն Հարությունյանը Հանձնաժողովի անդամներին տեղեկատվություն ներկայացրեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի մասին օրինագծի պատրաստման առկա զարգացումների վերաբերյալ:

Վենետիկի հանձնաժողովի սույն լիազումար նիստի օրակարգում ընդգրկված է նաև Ղազախստանի սահմանադրական բարեփոխումների հիմնահարցը, որի շրջանակներում պարոն Հարությունյանը, որպես Հանձնաժողովի համագեկուցող, հանդես եկավ ելույթով:

Վենետիկի հանձնաժողովի աշխատանքները շարունակվեցին մարտի 11-ին. լիազումար նիստին հաջորդեց Սահմանադրական արդարադատության համաշխարհային խորհրդաժողովի բյուրոյի նիստը, որին մասնակցեց Գ. Հարությունյանը: Համաշխարհային խորհրդաժողովի բյուրոյի օրակարգում ընդգրկված են սույն թվականի սեպտեմբերին Լիտվայի մայրաքաղաք Վիլնյուսում կայանալիք Սահմանադրական արդարադատության համաշխարհային խորհրդաժողովի կոնգրեսի հրավիրմանն ու անցկացմանն առնչվող հիմնահարցեր:

ՀՀ ՄԴ մամուլի ծառայություն

Գրանցվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության
20 դեկտեմբերի 1996թ. կոլեգիայի թիվ 37/2-14 որոշմամբ

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան, Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 011-588-171
E-mail: armlaw@concourt.am.
<http://www.concourt.am>.

Ստորագրված է տպագրության՝ 18.04.2017թ.
Դասիչ՝ 77754
Գրաչափը՝ 70X100 1/16
Տպաքանակը՝ 400

ՀՀ ՄԴ տեղեկագիրը ՀՀ
բարձրագույն որակավորման
հանձնաժողովի որոշմամբ ընդգրկված է ՀՀ ԲՈՀ-ի
ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների
և դրույթների հրապարակման համար ընդունելի
հրատարակությունների ցուցակում

Вестник Конституционного Суда Республики Армения N 1(85)2017
Bulletin of the Constitutional Court of the Republic of Armenia N 1(85)2017
Bulletin de la Cour constitutionnelle de la République d'Arménie N 1(85)2017